

**ЗВІТ
ПРО СТРАТЕГІЧНУ ЕКОЛОГІЧНУ ОЦІНКУ
ПЛАНУ ДІЙ ЗІ СПРАВЕДЛИВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ
ВОЛИНСЬКОГО ВУГІЛЬНОГО МІКРОРЕГІОНУ
ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА ПЕРІОД ДО 2030 РОКУ**

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

Партнером в розробленні Звіту про стратегічну екологічну оцінку Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року виступила компанія Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH, яка в межах проекту «Справедлива трансформація вугільних регіонів та зелене відновлення енергетичного сектору України», що впроваджується в Україні, за дорученням Федерального міністерства економіки і захисту клімату Німеччини (BMWK), підтримує процес справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області у партнерстві з Волинською обласною військовою адміністрацією та територіальними громадами вугільного мікрорегіону Волинської області.

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

ЗМІСТ

1. ЗМІСТ ТА ОСНОВНІ ЦІЛІ ПЛАНУ ДІЙ ЗІ СПРАВЕДЛИВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ВОЛИНСЬКОГО ВУГІЛЬНОГО МІКРОРЕГІОНУ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА ПЕРІОД ДО 2030 РОКУ, ЙОГО ЗВ'ЯЗОК З ІНШИМИ ДОКУМЕНТАМИ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ	8
2. ХАРАКТЕРИСТИКА ПОТОЧНОГО СТАНУ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ТА ПРОГНОЗИ ЗМІНИ ЦЬОГО СТАНУ, ЯКЩО ДОКУМЕНТ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ НЕ БУДЕ ЗАТВЕРДЖЕНО	22
Ландшафтні особливості рельєфу	23
Клімат	23
Стан атмосферного повітря	24
Радіаційний стан довкілля	27
Корисні копалини	27
Ґрунтово-земельний фонду	28
Водні ресурси	29
Флора, фауна, біорізноманіття, природоохоронні території	32
Утворення та поводження з відходами	33
Очисні споруди та каналізація	37
Здоров'я населення та безпека його життєдіяльності	37
Інфраструктура та матеріальні активи	42
Об'єкти культурної спадщини	45
Енергетика	46
Екологічне управління; заходи, спрямовані на покращення стану довкілля	48
3.ХАРАКТЕРИСТИКА СТАНУ ДОВКІЛЛЯ, УМОВ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ НАСЕЛЕННЯ ТА СТАНУ ЙОГО ЗДОРОВ'Я НА ТЕРИТОРІЯХ, ЯКІ ЙМОВІРНО ЗАЗНАЮТЬ ВПЛИВУ	50
4. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ, У ТОМУ ЧИСЛІ РИЗИКИ ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ЯКІ СТОСУЮТЬСЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ, ЗОКРЕМА ЩОДО ТЕРИТОРІЙ З ПРИРОДООХОРОННИМ СТАТУСОМ	53
5. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ЗАПОБІГАННЯМ НЕГАТИВНОМУ ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ВСТАНОВЛЕНІ НА МІЖНАРОДНОМУ, ДЕРЖАВНОМУ ТА ІНШИХ РІВНЯХ, ЩО СТОСУЮТЬСЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ, А ТАКОЖ ШЛЯХИ ВРАХУВАННЯ ТАКИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ	59
6. ОПИС НАСЛІДКІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ВТОРИННИХ, КУМУЛЯТИВНИХ, СИНЕРГІЧНИХ, КОРОТКО-, СЕРЕДНЬО- ТА ДОВГОСТРОКОВИХ (І, 3-5 ТА 10-15 РОКІВ ВІДПОВІДНО, А ЗА НЕОБХІДНОСТІ -50-100 РОКІВ), ПОСТІЙНИХ І ТИМЧАСОВИХ, ПОЗИТИВНИХ І НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ	67
7. ЗАХОДИ, ЩО ПЕРЕДБАЧАЄТЬСЯ ВЖИТИ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ, ЗМЕНШЕННЯ ТА ПОМ'ЯКШЕННЯ НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ДОКУМЕНТУ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ.....	73
8. ОБҐРУНТУВАННЯ ВИБОРУ ВИПРАВДАНИХ АЛЬТЕРНАТИВ, ЩО РОЗГЛЯДАЛИСЯ, ОПИС СПОСОБУ, В ЯКИЙ ЗДІЙСНЮВАЛАСЯ СТРАТЕГІЧНА ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА, У ТОМУ ЧИСЛІ БУДЬ-ЯКІ УСКЛАДНЕННЯ.....	75
9. ЗАХОДИ, ПЕРЕДБАЧЕНІ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ МОНІТОРИНГУ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ	78
10. ОПИС ЙМОВІРНИХ ТРАНСКОРДОННИХ НАСЛІДКІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ.....	82
11. РЕЗЮМЕ ІНФОРМАЦІЇ НЕТЕХНІЧНОГО ХАРАКТЕРУ, РОЗРАХОВАНЕ НА ШИРОКУ АУДИТОРІЮ	83

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

ПЕРЕЛІК ТАБЛИЦЬ

Таблиця 1.1. Структура оперативних цілей та результатів Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року.....	8
Таблиця 1.2. Аналіз відповідності цілей Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року стратегічним цілям державної екологічної політики, визначеним Законом України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року»	10
Таблиця 1.3. Аналіз відповідності цілей Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року Державній стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки	12
Таблиця 1.4. Аналіз відповідності цілей Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року проекту оновленої Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 років	13
Таблиця 1.5. Аналіз відповідності цілей Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року стратегічним цілям Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату до 2030 року	17
Таблиця 2.1. Індикатори стану атмосферного повітря у пунктах моніторингу м. Нововолинськ (дані на 02.06.2024 р.), мкг/м3.....	24
Таблиця 2.2. Інформація щодо видів та обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря ВП «Шахта Бужанська», тон/рік.....	25
Таблиця 2.3. Інформація щодо викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря ТзОВ «Кроноспан УА» у 2022 р.	26
Таблиця 2.3. Індикатори стану води річки Західний Буг у пункті спостереження в с. Литовеж (дані на 02.06.2024 р.), мгО/дм ³	31
Таблиця 2.4. Скидання зворотних вод водокористувачами поверхневих водних об'єктів Волинського вугільного мікрорегіону (у розрізі територіальних громад)	31
Таблиця 2.5. Інформація щодо накопичення промислових відходів ДП «Шахта №1 «Нововолинська», 2022 р.	34
Таблиця 2.6. Зведена інформація щодо місць видалення промислових відходів на території Волинського вугільного мікрорегіону, 2019 р.	34
Таблиця 2.7. Зведена інформація щодо місць видалення твердих побутових відходів на території Волинського вугільного мікрорегіону, 2019 р.	35
Таблиця 2.8. Суб'єкти господарювання, що здійснюють збирання, заготівлю відходів як вторинної сировини на території Волинського вугільного мікрорегіону	36
Таблиця 2.9. Стан реалізації пакетів медичних гарантій, фінансованих НСЗ у Волинському ВМР, 2024р. .	40
Таблиця 2.10. Заклади Волинського ВМР, що надають послуги соціально-психологічної реабілітації .	42
Таблиця 2.11. Об'єкти культурної спадщини Волинського ВМР.....	45
Таблиця 2.12. Видатки бюджетів територіальних громад Волинського вугільного мікрорегіону за напрямком «Охорона навколишнього природного середовища», 2021-2023 рр., тис грн	48
Таблиця 3.1. Характеристика стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я та територіях, які ймовірно зазнають впливу у результаті реалізації завдань Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року.....	51
Таблиця 4.1. Ключові потенційні екологічні проблеми і ризики та їхні зв'язки із виконанням Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року	53
Таблиця 6.1. Оцінка ймовірних наслідків для довкілля від реалізації Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року відповідно до контрольного переліку	67

**План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року**

Таблиця 7.1. Заходи, передбачені для запобігання, зменшення та пом'якшення ймовірного негативного впливу на компоненти довкілля, в тому числі здоров'я населення, внаслідок реалізації цілей і завдань Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року73

Таблиця 9.1. Рекомендовані показники (індикатори) моніторингу наслідків виконання Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року для довкілля, в тому числі для здоров'я населення79

ПЕРЕЛІК РИСУНКІВ

Рис. 2.1. Мапа Волинського вугільного мікрорегіону з розміщенням підприємств вуглевидобування ...22

Рис. 2.2. Середній індекс якості повітря у м. Нововолинськ, 25.01-23.07.2024 р.....25

Рис. 2.3. Карта корисних копалин Волинського ВМР28

Рис. 2.4. Картосхема розміщення Ділянки «Грибовицька» піщано-гравійної сировини28

Рис. 2.5. Мапа річкової мережі Волинського ВМР30

Рис. 2.6. Мапа природо-заповідного фонду Волинського ВМР32

Рис.2.7. Населення Волинського вугільного мікрорегіону станом на 01.01.2022 р.38

Рис. 2.8. Приріст населення у 2023-2021 роках з врахуванням ВПО, осіб.....39

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

ВСТУП

На сучасному етапі розвитку суспільства все більшого значення у міжнародній, національній і регіональній політиці набуває концепція збалансованого розвитку, що спрямована на інтеграцію економічної, соціальної та екологічної складових розвитку. Поява цієї концепції пов'язана з необхідністю розв'язання екологічних проблем і врахування екологічних питань в процесах планування та прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку країн, регіонів і населених пунктів.

Одним з інструментів екологічної політики, який поряд з економічними та соціальними чинниками дозволяє враховувати в процесах планування та управління й екологічні чинники, є екологічна оцінка. Вона зосереджена на всебічному аналізі можливого впливу запланованої діяльності на довкілля та здоров'я населення і використанні результатів цього аналізу для запобігання або пом'якшення екологічних наслідків. Відповідно до [Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку»](#) екологічній оцінці підлягає й План дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року (далі – Волинський ВМР).

План дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року зорієнтований на розвиток сучасного кліматично нейтрального, економічно, соціально та екологічно стійкого, згуртованого мікрорегіону, комфортного та безпечного для ведення бізнесу та проживання населення, гостинного для поціновувачів активного і пасивного відпочинку.

План дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року узгоджується із положеннями міжнародних угод, в яких означено спільну відповідальність та можливості спільних дій щодо нівелювання зміни клімату, декарбонізації та досягнення кліматичної нейтральності (зокрема, [Рамкова Конвенція ООН про зміну клімату](#), [Київський протокол до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату](#), [Паризька угода](#) та ін.). Також План дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року відповідає засадам національної екологічної політики України, визначеним [Законом України «Про Основні засади \(стратегію\) державної екологічної політики на період до 2030 року»](#), [Стратегією екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату до 2030 року](#), [Концепцією Державної цільової програми справедливої трансформації вугільних регіонів України на період до 2030 року](#), а також узгоджується з пріоритетами і цілями стратегічних документів державного та регіонального рівня – оновленою [Державною стратегією регіонального розвитку на 2021-2027 роки](#), проєктом оновленої [Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року](#).

Відповідно до [Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку»](#) стратегічна екологічна оцінка (далі – СЕО) – це процедура визначення, опису та оцінювання можливих негативних наслідків виконання та реалізації документів державного планування (далі – ДДП) для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, виправданих альтернатив, розроблення заходів із запобігання, зменшення та пом'якшення можливих негативних наслідків, яка включає визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки, складання звіту про стратегічну екологічну оцінку, проведення громадського обговорення та консультацій (за потреби – транскордонних консультацій), врахування у документі державного планування звіту про стратегічну екологічну оцінку, результатів громадського обговорення та консультацій, інформування про затвердження документа державного планування.

Безпосередні вигоди від СЕО полягають у зборі інформації, яка допомагає приймати виважені рішення, а також у подальших досягненнях в галузі охорони довкілля, здоров'я та збалансованого розвитку. Існують й інші вигоди, які є невід'ємною частиною принципу

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

залучення громадськості та прозорих процедур, яких необхідно дотримуватися. Таким чином, проведення СЕО:

- 1) забезпечує високий рівень захисту довкілля;
- 2) поліпшує якість розробки документів державного планування;
- 3) підвищує ефективність прийняття рішень;
- 4) сприяє виявленню нових можливостей розвитку;
- 5) допомагає запобігти негативним впливам на довкілля та здоров'я населення;
- 6) поліпшує систему управління;
- 7) сприяє транскордонній співпраці.

Звіт про стратегічну екологічну оцінку Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року розроблено з врахуванням [Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування](#), затверджених Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 10.08.2018 р. №296, [Критеріїв визначення наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення](#), затверджених Наказом Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 08.10.2020 р. №213, [Порядку здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення](#), затвердженого Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16.12.2020 р. №1272.

Під час проведення стратегічної екологічної оцінки Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року було оприлюднено заяву про визначення обсягів СЕО, внесено її до Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки. Також у публічних місцях (на дошках оголошень органів місцевого самоврядування, об'єктів соціально-культурного призначення, та в інших місцях масового перебування населення) територіальних громад Волинського ВМР було оприлюднено інформацію про розробку Звіту про стратегічну екологічну оцінку Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року.

СЕО здійснено на засадах законності та об'єктивності, гласності, участі громадськості, наукової обґрунтованості, збалансованості інтересів, комплексності, запобігання екологічній шкоді, довгострокового прогнозування, достовірності та повноти інформації у проекті документа, міжнародного екологічного співробітництва.

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

1. ЗМІСТ ТА ОСНОВНІ ЦІЛІ ПЛАНУ ДІЙ ЗІ СПРАВЕДЛИВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ВОЛИНСЬКОГО ВУГІЛЬНОГО МІКРОРЕГІОНУ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА ПЕРІОД ДО 2030 РОКУ, ЙОГО ЗВ'ЯЗОК З ІНШИМИ ДОКУМЕНТАМИ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ

Стратегічна екологічна оцінка охоплює аналіз ймовірного впливу на стан довкілля, умови життєдіяльності та здоров'я населення територіальних громад Волинського вугільного мікрорегіону (далі – ВМР) за умови реалізації Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року. Відтак об'єктом аналізу є визначені у Плані дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року оперативні цілі та результати (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1. Структура оперативних цілей та результатів Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

Оперативні цілі	Завдання
1. Трансформована економіка Волинського вугільного мікрорегіону сприяє сталому розвитку та інноваційності мікрорегіону	1.1. Забезпечено підтримку розвитку еко-індустріальних парків для диверсифікації економіки мікрорегіону, в тому числі в напрямі розвитку циркулярної економіки.
	1.2. Долучено інституції підтримки бізнесу для розвитку малого підприємництва у вугільних громадах.
	1.3. Забезпечено сприяння ефективному використанню постпромислових вугільних територій для потреб нової економіки мікрорегіону.
2. Екологічна сталість та зелений перехід формують привабливість території мікрорегіону для наступних поколінь	2.1. Надано допомогу в модернізації мережі водопостачання та водовідведення, а також реновації очисних споруд для збереження водних ресурсів мікрорегіону та покращення якості води.
	2.2. Підтримано впровадження енергоефективності та розвитку альтернативних джерел енергії для децентралізації енергетичних потужностей мікрорегіону.
	2.3. Забезпечено сприяння рекультивації деградованих земель та відновлення родючості ґрунтів для їх майбутнього ощадливого використання.
	2.4. Забезпечено відновлення екологічної рівноваги в мікрорегіоні та захист довкілля від забруднення побутовими та промисловими відходами.
3. Модернізована інфраструктура адаптована для потреб мешканців та бізнесу мікрорегіону	3.1. Забезпечено відновлення та розвиток дорожньо-транспортної інфраструктури для забезпечення потреб бізнесу та підвищення мобільності мешканців.
	3.2. Сформовано інфраструктуру дозвілля та облаштовано громадські простори, які задовольняють потреби різних груп населення.
4. Якісна система освіти та професійної підготовки відповідає новим вимогам ринку праці мікрорегіону	4.1. Надано підтримку закладам освіти для формування фахівців у сфері зеленої економіки.
	4.2. Забезпечено сприяння співпраці закладів професійної освіти та бізнесу для підготовки затребуваних на ринку праці мікрорегіону фахівців альтернативних вуглевидобувній галузі спеціальностей.
	4.3. Забезпечено умови для професійної переорієнтації та перекваліфікації вивільнених працівників вуглевидобувних підприємств.

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

5. Комплексна система соціальної підтримки вивільнених працівників вугледобувних підприємств та інших вразливих груп населення є інклюзивною та доступною	5.1. Забезпечено сприяння самозайнятості та/або працевлаштуванню вивільнених працівників вугледобувних підприємств в інших видах економічної діяльності (с/г, туризм, креативні індустрії).
	5.2. Створено умови для надання якісних медичних послуг, в тому числі психологічної підтримки, та послуг соціального захисту вивільненим працівникам вугледобувних підприємств та інших вразливих груп населення для пом'якшення соціальних наслідків закриття шахт.
6. Система управління трансформацією є прозорою та соціально відповідальною	6.1. Впроваджено заходи для зростання інституційної спроможності, в тому числі кваліфікації персоналу, для підвищення ефективності процесу справедливої трансформації.
	6.2. Забезпечено впровадження цифрових сервісів для активізації мешканців вугільних громад та налагодження комунікації в процесі справедливої трансформації.

Відповідно Закону України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» стратегічними цілями державної екологічної політики України є:

Ціль 1: Формування в суспільстві екологічних цінностей і засад сталого споживання та виробництва.

Ціль 2: Забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України.

Ціль 3: Забезпечення інтеграції екологічної політики у процес прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку України.

Ціль 4: Зниження екологічних ризиків з метою мінімізації їх впливу на екосистеми, соціально-економічний розвиток та здоров'я населення.

Ціль 5: Удосконалення та розвиток державної системи природоохоронного управління.

Аналіз відповідності цілей Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року стратегічним цілям **державної екологічної політики**, визначеним Законом України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» (далі – стратегічні цілі державної екологічної політики), представлено у табл. 1.2.

Для оцінювання відповідності цілей використовувалася п'ятибальна шкала:

- ++ цілі Плану узгоджені з цілями державної екологічної політики;
- + цілі Плану та цілі державної екологічної політики опосередковано узгоджуються на рівні оперативних цілей та завдань;
- 0 цілі Плану та цілі державної екологічної політики нейтральні одні до одних;
- цілі Плану та цілі державної екологічної політики не узгоджуються, але можуть бути узгоджені. В рамках наступного планування потрібні спеціальні заходи, спрямовані на узгодження цілей Плану та цілей державної екологічної політики;
- – цілі Плану та цілі державної екологічної політики принципово суперечать одні одним. Необхідні термінові заходи, спрямовані на уточнення цілей Плану.

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

Таблиця 1.2. Аналіз відповідності цілей Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року стратегічним цілям державної екологічної політики, визначеним Законом України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року»

№ з/п	Цілі державної екологічної політики	Цілі Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року					
		1. Трансформована економіка Волинського мікрорегіону сприяє сталому розвитку та інноваційності мікрорегіону	2. Екологічна сталість та зелений перехід формують привабливість території мікрорегіону для наступних поколінь	3. Модернізована інфраструктура адаптована для потреб мешканців та бізнесу мікрорегіону	4. Якісна система освіти та професійної підготовки відповідає новим вимогам ринку праці мікрорегіону	5. Комплексна система соціальної підтримки вивільнених працівників вугледобувних підприємств та інших вразливих груп населення є інклюзивною та доступною	6. Система управління трансформацією є прозорою та соціально відповідальною
1	Формування в суспільстві екологічних цінностей і засад сталого споживання та виробництва	++	++	++	+	+	+
2	Забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України	+	+	+	0	0	+
3	Забезпечення інтеграції екологічної політики у процес прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку України	+	+	+	0	0	++
4	Зниження екологічних ризиків з метою мінімізації їх впливу на екосистеми, соціально-економічний розвиток та здоров'я населення	+	++	+	0	+	+
5	Удосконалення та розвиток державної системи природоохоронного управління	0	0	0	0	0	++

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

Ціль 1 «Трансформована економіка Волинського вугільного мікрорегіону сприяє сталому розвитку та інноваційності мікрорегіону» передбачає забезпечення підтримки розвитку еко-індустріальних парків для диверсифікації економіки мікрорегіону, в тому числі в напрямі розвитку циркулярної економіки; залучення інституції підтримки бізнесу для розвитку малого підприємництва у вугільних громадах; сприяння ефективному використанню постпромислових вугільних територій для потреб нової економіки мікрорегіону. Ця ціль Плану узгоджується з цілями 1-4 державної екологічної політики та є нейтральною щодо її цілі 5.

Ціль 2 «Екологічна сталість та зелений перехід формують привабливість території мікрорегіону для наступних поколінь» передбачає надання допомоги в модернізації мережі водопостачання та водовідведення, а також реновації очисних споруд для збереження водних ресурсів мікрорегіону та покращення якості води; підтримку впровадження енергоефективності та розвитку альтернативних джерел енергії для децентралізації енергетичних потужностей мікрорегіону; сприяння рекультивації деградованих земель та відновлення родючості ґрунтів для їх майбутнього ощадливого використання; відновлення екологічної рівноваги в мікрорегіоні та захист довкілля від забруднення побутовими та промисловими відходами. Ця ціль повністю узгоджується з цілями 1 і 4 державної екологічної політики, частково узгоджується з цілями 2 і 3 державної екологічної політики та здебільшого нейтральною щодо її цілі 5.

Ціль 3 «Модернізована інфраструктура адаптована для потреб мешканців та бізнесу мікрорегіону» передбачає відновлення та розвиток дорожньо-транспортної інфраструктури для забезпечення потреб бізнесу та підвищення мобільності мешканців; формування інфраструктури дозвілля та облаштування громадських просторів для задоволення потреб різних груп населення. Ця ціль Плану узгоджується з цілями 1-4 державної екологічної політики та є нейтральною щодо її цілі 5.

Ціль 4 «Якісна система освіти та професійної підготовки відповідає новим вимогам ринку праці мікрорегіону» передбачає надання підтримки закладам освіти для формування фахівців у сфері зеленої економіки; сприяння співпраці закладів професійної освіти та бізнесу для підготовки затребуваних на ринку праці мікрорегіону фахівців альтернативних вуглевидобувній галузі спеціальностей; розвиток умов для професійної переорієнтації та перекваліфікації вивільнених працівників вуглевидобувних підприємств. Ця ціль Плану узгоджується з ціллю 1 державної екологічної політики та є нейтральною щодо її цілей 2-5.

Ціль 5 «Комплексна система соціальної підтримки вивільнених працівників вугледобувних підприємств та інших вразливих груп населення є інклюзивною та доступною» передбачає сприяння самозайнятості та/або працевлаштуванню вивільнених працівників вугледобувних підприємств в інших видах економічної діяльності (с/г, туризм, креативні індустрії); створення умов для надання якісних медичних послуг, в тому числі психологічної підтримки, та послуг соціального захисту вивільненим працівникам вугледобувних підприємств та інших вразливих груп населення для пом'якшення соціальних наслідків закриття шахт. Ця ціль Плану узгоджується з цілями 1 і 4 державної екологічної політики та є нейтральною щодо її цілей 2, 3 і 5.

Ціль 6 «Система управління трансформацією є прозорою та соціально відповідальною» передбачає впровадження заходів для зростання інституційної спроможності, в тому числі кваліфікації персоналу, для підвищення ефективності процесу справедливої трансформації; впровадження цифрових сервісів для активізації мешканців вугільних громад та налагодження комунікації в процесі справедливої трансформації. Ця ціль Плану узгоджується із усіма стратегічними цілями державної екологічної політики.

Система стратегічного планування в Україні базується на координації процесів стратегічного планування на центральному, регіональному та місцевому рівнях. Оновлена [Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки](#) є основним планувальним документом для реалізації секторальних стратегій розвитку, координації державної політики у різних сферах, досягнення ефективності використання державних ресурсів у територіальних громадах та регіонах в інтересах людини, єдності держави, сталого розвитку історичних населених місць та збереження традиційного характеру історичного середовища, збереження

**План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року**

навколишнього природного середовища та сталого використання природних ресурсів для нинішнього та майбутніх поколінь українців.

При розробленні Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року враховані ключові аспекти оновленої Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки (таблиця 1.3).

Таблиця 1.3. Аналіз відповідності цілей Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року Державній стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки

Цілі Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року	Стратегічні цілі ДСРР на 2021-2027 роки		
	1. Формування згуртованої держави в соціальному, гуманітарному, економічному, екологічному, безпековому та просторовому вимірах	2. Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів	3. Розбудова ефективного багаторівневого врядування
1. Трансформована економіка Волинського вугільного мікрорегіону сприяє сталому розвитку та інноваційності мікрорегіону	+	++	+
2. Екологічна сталість та зелений перехід формують привабливість території мікрорегіону для наступних поколінь	+	++	+
3. Модернізована інфраструктура адаптована для потреб мешканців та бізнесу мікрорегіону	+	+	0
4. Якісна система освіти та професійної підготовки відповідає новим вимогам ринку праці мікрорегіону	+	++	+
5. Комплексна система соціальної підтримки вивільнених працівників вугледобувних підприємств та інших вразливих груп населення є інклюзивною та доступною	+	++	+
6. Система управління трансформацією є прозорою та соціально відповідальною	+	+	++

Для оцінювання відповідності цілей використовувалася п'ятибальна шкала:

- ++ цілі Плану узгоджені зі стратегічними цілями ДСРР на 2021-2027 роки;
- + цілі Плану та стратегічні цілі ДСРР на 2021-2027 роки опосередковано узгоджуються на рівні оперативних цілей та завдань;
- 0 цілі Плану та стратегічні цілі ДСРР на 2021-2027 роки нейтральні одні до одних;
- цілі Плану та стратегічні цілі ДСРР на 2021-2027 роки не узгоджуються, але можуть бути узгоджені. В рамках наступного планування потрібні спеціальні заходи, спрямовані на узгодження цілей Плану та стратегічних цілей ДСРР на 2021-2027 роки;
- цілі Плану та стратегічні цілі ДСРР на 2021-2027 роки принципово суперечать одні одним. Необхідні термінові заходи, спрямовані на уточнення цілей Плану.

Усі цілі Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року узгоджуються із ціллю 1 оновленої ДСРР на 2021-2027 роки, яка загалом зорієнтована на стимулювання розвитку територій, соціальний захист вразливих груп населення, задоволення потреби населення у якісних послугах тощо.

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

Так само усі цілі Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року узгоджуються із ціллю 2 оновленої ДСРР на 2021-2027 роки, яка загалом зорієнтована розвиток інфраструктури, стійкої до безпекових, соціальних та економічних викликів; формування сильної, спроможної та конкурентоздатної регіональної економіки.

Усі цілі Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року узгоджуються із ціллю 3 оновленої ДСРР на 2021-2027 роки, окрім цілі 3 Плану. Вона є нейтральною щодо цілі 3 ДСРР на 2021-2027 роки.

Цілі, передбачені Планом дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року, сформовані із урахуванням стратегічних цілей проекту оновленої [Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 років](#) (таблиця 1.4).

Таблиця 1.4. Аналіз відповідності цілей Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року проекту оновленої Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 років

Цілі Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року	Стратегічні цілі Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 років (проект)				
	1. Підвищення конкурентоспро- можності регіональної економіки	2. Розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення	3. Розвиток інноваційної економіки (на zasadaх смарт- спеціалізації)	4. Розвиток трансграничного співробітництва	5. Рациональне використання природних ресурсів, екологічна безпека, зменшення впливів та наслідків зміни клімату
1. Трансформована економіка Волинського вугільного мікрорегіону сприяє сталому розвитку та інноваційності мікрорегіону	+	0	+	0	+
2. Екологічна сталість та зелений перехід формують привабливість території мікрорегіону для наступних поколінь	0	+	0	+	+
3. Модернізована інфраструктура адаптована для потреб мешканців та бізнесу мікрорегіону	+	+	+	+	+
4. Якісна система освіти та професійної підготовки відповідає новим вимогам ринку праці мікрорегіону	0	+	+	0	0
5. Комплексна система соціальної підтримки вивільнених працівників вугледобувних підприємств та інших вразливих груп населення є інклюзивною та доступною	+	+	0	0	0
6. Система управління трансформацією є прозорою та соціально відповідальною	0	+	0	0	+

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

Для оцінювання відповідності цілей використовувалася наступна шкала:

- + цілі Плану узгоджені зі стратегічними цілями Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 років
- 0 цілі Плану та стратегічні цілі Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 років нейтральні одні до одних;
- цілі Плану та стратегічні цілі Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 років принципово суперечать одні одним. Необхідні термінові заходи, спрямовані на уточнення цілей Плану.

Аналіз відповідності цілей Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року проєкту оновленої Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 років дозволяє констатувати наступне:

Ціль 1 «Трансформована економіка Волинського вугільного мікрорегіону сприяє сталому розвитку та інноваційності мікрорегіону» Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року узгоджується із цілями 1 (зокрема, в частині стимулювання розвитку підприємницької ініціативи, розвитку інфраструктури підтримки бізнесу), 3 (зокрема, в частині сприяння диверсифікації економіки) та 5 (в контексті раціонального використання природних ресурсів, зокрема, сприяння ефективному використанню постпромислових вугільних територій для потреб економіки) Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 років. Щодо цілей 2 і 4 Стратегії ціль 1 Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року є нейтральною.

Ціль 2 «Екологічна сталість та зелений перехід формують привабливість території мікрорегіону для наступних поколінь» Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року узгоджується із цілями 2 (зокрема, в частині створення умов для комфортного та безпечного проживання мешканців; покращення управління відходами), 4 (в контексті підтримки місцевих ініціатив з реалізації екологічних завдань з метою досягнення, у т.ч. й транскордонного ефекту) і 5 (в контексті сприяння раціональному використанню природних ресурсів, екологічній безпеці, зменшенню впливів та наслідків зміни клімату унаслідок модернізації інфраструктури ЖКГ, впровадження енергоефективності та розвитку альтернативних джерел енергії, рекультивації деградованих земель та відновлення родючості ґрунтів, управління відходами тощо) Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 років. Щодо цілей 1 і 3 Стратегії ціль 2 Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року є нейтральною.

Ціль 3 «Модернізована інфраструктура адаптована для потреб мешканців та бізнесу мікрорегіону» Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року кореспондується зі усіма стратегічними цілями проєкту оновленої Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 років.

Ціль 4 «Якісна система освіти та професійної підготовки відповідає новим вимогам ринку праці мікрорегіону» Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року є нейтральною щодо цілей 1 та 4-5 Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 років. Утім вона узгоджується із цілями 2 і 3 Стратегії, адже зорієнтована на розвиток людського капіталу, зокрема, в частині підвищення якості системи освіти та професійної підготовки. Досягнення цілі 4 Плану дій дозволить в умовах процесів глобалізації економіки і конкурентної боротьби забезпечити розвиток інноваційної економіки (на засадах смарт-спеціалізації), що, власне, передбачає стратегічна ціль 3 Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 років.

Ціль 5 «Комплексна система соціальної підтримки вивільнених працівників вугледобувних підприємств та інших вразливих груп населення є інклюзивною та доступною» Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

період до 2030 року узгоджується із ціллю 1 Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 років, адже зорієнтована загалом на підвищення конкурентоспроможності регіональної економіки, зокрема шляхом сприяння самозайнятості та/або працевлаштуванню вивільнених працівників вугледобувних підприємств. Також ціль 5 Плану дій узгоджується із ціллю 2 Стратегії, адже зорієнтована на розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення (зокрема, шляхом створення умов для надання якісних медичних послуг, в тому числі психологічної підтримки, та послуг соціального захисту вивільненим працівникам вугледобувних підприємств та інших вразливих груп населення). Щодо цілей 3-5 Стратегії ціль 5 Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року є нейтральною.

Ціль 6 «Система управління трансформацією є прозорою та соціально відповідальною» Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року є нейтральною щодо цілей 1 та 3-4 Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 років. Утім вона узгоджується із цілями 2 і 5 Стратегії, адже зорієнтована на підвищення інституційної спроможності органу місцевого самоврядування (в тому числі кваліфікації персоналу), а також впровадження цифрових сервісів для соціальної та громадської активізації мешканців та налагодження комунікації між ними/між ними та органом місцевого самоврядування.

Зважаючи на потребу збереження довкілля, а також запобігання негативному впливу на здоров'я населення, в умовах довготривалого вуглевидобутку на території Волинського ВМР, особливо важливим в Плані дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року є врахування положень документів державного планування, що стосуються **декарбонізації, низьковуглецевого розвитку, зменшення використання викопного вугілля тощо**. Такими документами, зокрема, є:

1. Енергетична стратегія України на період до 2050 року.
2. Національний план з енергетики та клімату на період до 2030 року.
3. Стратегія екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату до 2030 року.
4. Стратегія низьковуглецевого розвитку України до 2050 року.
5. Концепція Державної цільової програми справедливої трансформації вугільних регіонів України на період до 2030 року.
6. Стратегія формування та реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2035 року, а також операційний план заходів з реалізації у 2024-2026 роках Стратегії формування та реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2035 року.

Енергетична стратегія України на період до 2050 року містить наступні цілі, з якими узгоджується План дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року:

1. Досягнення максимального рівня кліматичної нейтральності.
2. Максимальне скорочення використання вугілля в енергетичному секторі.
3. Оновлення та модернізація енергетичної інфраструктури.
4. Підвищення ефективності використання ресурсів в енергетичному секторі.
5. Забезпечення енергетичного сектору власними ресурсами з урахуванням економічної доцільності.
6. Розвиток альтернативних джерел енергії, нових продуктів та інноваційних рішень в енергетичному секторі.

Загалом, місія Енергетичної стратегії України до 2050 року полягає у створенні умов для сталого розвитку національної економіки шляхом забезпечення доступу до надійних, стійких і

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

сучасних джерел енергії, а також у наближенні енергетичного сектора до кліматичної нейтральності, що передбачає трансформацію системи видобутку вугілля.

План дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року узгоджується також із цілями **Національного плану з енергетики та клімату на період до 2030 року**, а саме:

– вимір «Декарбонізація»:

1. Скорочення викидів ПГ на 65% порівняно з рівнем 1990 р.
2. Кліматична нейтральність енергетичного сектору України до 2050 року.
3. Кліматична нейтральність (для економіки в цілому) до 2060-го року.
4. Виведення з експлуатації вугільної генерації до 2035 року.
5. Скорочення викидів метану на 30% до 2030 р. від рівня 2020 р.
6. Посилення адаптаційної спроможності та стійкості соціальних, економічних та екологічних систем до зміни клімату.
7. Частка відновлюваних джерел енергії у структурі загального кінцевого енергоспоживання має становити не менше як 27% у 2030 році.
8. Індикативні цілі ВДЕ у валовому кінцевому споживанні енергії до 2030 р.: опалення та охолодження – 35%; електроенергія – 25,4%; транспорт – 14%.
9. Частка генерації з ВДЕ в загальному виробництві електроенергії на рівні 25% у 2030 році.
10. Частка використання альтернативних джерел енергії (відновлювані джерела енергії та вторинні енергетичні ресурси) у виробництві теплової енергії об'єктами у сфері тепlopостачання у 2025 році – 30 %, у 2035 році – 40%.
11. Збільшення рівня застосування альтернативних видів палива (біопаливо або його суміш з традиційним паливом) та електроенергії (виробленої, як з традиційних, так і з відновлюваних джерел) у транспортному секторі до 50% до 2030 року.

– вимір «Енергоефективність»:

1. Первинне споживання енергії у 2030 році не повинне перевищувати 72224 тис. т н.е., а кінцеве споживання енергії 42168 тис. т н.е.
2. Сукупний обсяг заощадженої енергії при кінцевому використанні за 2021-2030 роки повинен становити не менше 16405 тис. т н.е.
3. Очікувана економія енергії у будівлях органів державної влади становить не менше 24,9 ГВт год/рік.

– вимір «Дослідження, інновації та конкурентоспроможність»:

1. Розвиток та фінансування інновацій та досліджень в секторі чистих технологій, відновлюваної енергетики та низьковуглецевого виробництва.
2. Впровадження чистих енергетичних рішень та низьковуглецевих технологій.
3. Підвищення конкурентоспроможності.

Аналіз відповідності цілей Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року стратегічним цілям **Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату до 2030 року** (далі – стратегічні цілі Стратегії екологічної безпеки), представлено в таблиці 1.5.

**План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року**

Таблиця 1.5. Аналіз відповідності цілей Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року стратегічним цілям Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату до 2030 року

Стратегічні цілі Стратегії екологічної безпеки	Цілі Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року					
	1. Трансформована економіка Волинського вугільного мікрорегіону сприяє сталому розвитку та інноваційності мікрорегіону	2. Екологічна сталість та зелений перехід формують привабливість території мікрорегіону для наступних поколінь	3. Модернізована інфраструктура адаптована для потреб мешканців та бізнесу мікрорегіону	4. Якісна система освіти та професійної підготовки відповідає новим вимогам ринку праці мікрорегіону	5. Комплексна система соціальної підтримки вивільнених працівників вугледобувних підприємств та інших вразливих груп населення є інклюзивною та доступною	6. Система управління трансформацією є прозорою та соціально відповідальною
1. Зменшення рівня промислового забруднення	+	+	+	0	0	0
2. Створення ефективної системи хімічної безпеки	0	+	0	0	0	0
3. Забезпечення раціонального використання природних ресурсів	+	+	+	0	0	0
4. Досягнення «доброго» екологічного стану вод	0	+	+	0	0	0
5. Забезпечення сталого лісоуправління та підвищення здатності лісових екосистем адаптуватися до зміни клімату	0	+	+	0	0	0
6. Створення правових та економічних підстав для запровадження ієрархії поводження з відходами	+	+	0	0	0	0
7. Підвищення ефективності державної системи оцінки впливу на довкілля та державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища	0	+	+	0	0	+
8. Збереження біорізноманіття та забезпечення розвитку природно-заповідного фонду в Україні	+	+	+	0	0	+
9. Посилення адаптаційної спроможності та стійкості соціальних, економічних та екологічних систем до зміни клімату	+	+	+	+	+	+
10. Стабілізація екологічної рівноваги на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях, Автономній Республіці Крим та м. Севастополя після відновлення територіальної цілісності України в межах її міжнародно визнаного державного кордону	0	0	0	0	0	0
11. Включення заходів з екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату в національні, регіональні стратегії, плани управління річковими басейнами	0	0	0	0	0	0
12. Підвищення обізнаності представників центральних і місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування, які уповноважені на прийняття рішень у сфері навколишнього природного середовища, з питань пом'якшення та адаптації до зміни клімату	0	0	0	+	0	+

Для оцінювання відповідності цілей використовувалася наступна шкала:

- + цілі Плану узгоджені зі стратегічними цілями Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 років
- 0 цілі Плану та стратегічні цілі Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 років нейтральні одні до одних;
- цілі Плану та стратегічні цілі Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 років принципово суперечать одні одним. Необхідні термінові заходи, спрямовані на уточнення цілей Плану.

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

Ціль 1 «Трансформована економіка Волинського вугільного мікрорегіону сприяє сталому розвитку та інноваційності мікрорегіону» Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року узгоджується із цілями 1, 3, 6, 8 та 9 Стратегії екологічної безпеки. А щодо стратегічних цілей 2, 4, 5, 7 та 10-12 розглянута ціль Плану є нейтральною.

Ціль 2 «Нова конкурентоспроможна економіка вугільного мікрорегіону» узгоджується з цілями 1-9 Стратегії екологічної безпеки, а щодо стратегічних цілей 10-12 розглянута ціль Плану є нейтральною.

Ціль 3 «Модернізована інфраструктура адаптована для потреб мешканців та бізнесу мікрорегіону» узгоджується з цілями 1, 3-5, 7-9 Стратегії екологічної безпеки, а щодо цілей 2, 6 та 10-12 розглянута ціль Плану є нейтральною.

Ціль 4 «Якісна система освіти та професійної підготовки відповідає новим вимогам ринку праці мікрорегіону» узгоджується з цілями 9 та 12 Стратегії екологічної безпеки. Щодо інших стратегічних цілей Стратегії екологічної безпеки розглянута ціль Плану є нейтральною.

Ціль 5 «Комплексна система соціальної підтримки вивільнених працівників вугледобувних підприємств та інших вразливих груп населення є інклюзивною та доступною» узгоджується з ціллю 9 Стратегії екологічної безпеки. Щодо інших стратегічних цілей Стратегії екологічної безпеки розглянута ціль Плану є нейтральною.

Ціль 6 «Система управління трансформацією є прозорою та соціально відповідальною» узгоджується з цілями 7-9 та 12 Стратегії екологічної безпеки. Щодо інших стратегічних цілей Стратегії екологічної безпеки розглянута ціль Плану є нейтральною.

План дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року також узгоджується із положеннями **Стратегії низьковуглецевого розвитку України до 2050 року**, зокрема, із:

- **завданням 1:** перехід до енергосистеми, яка передбачає використання джерел енергії з низьким вмістом вуглецю, розбудову джерел чистої електричної та теплової енергії, підвищення енергоефективності й енергозбереження в усіх секторах економіки та на об'єктах житлово-комунальної інфраструктури, стимулювання використання альтернативних нафтопродуктам моторних палив і перехід вантажних та пасажирських перевезень за рахунок більш екологічно чистих видів транспорту;
- **завданням 2:** збільшення обсягів поглинання й утримання вуглецю завдяки застосуванню кращих практик ведення сільського та лісового господарства, адаптованих до зміни клімату;
- **завданням 3:** скорочення викидів парникових газів, таких як метан та оксид азоту, пов'язаних переважно з виробництвом викопного палива, сільським господарством, відходами.

План дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року відповідає **Концепції Державної цільової програми справедливої трансформації вугільних регіонів України на період до 2030 року**, метою якої є реалізація державної регіональної політики та забезпечення справедливої трансформації вугільних регіонів України шляхом комплексного розв'язання проблемних питань, зокрема в економічній, соціальній, культурній, житлово-комунальній та екологічній сфері, які виникають внаслідок зменшення видобутку вугілля та поступового закриття вугледобувних та суміжних підприємств.

План дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року також узгоджується із положеннями **Стратегії формування та реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2035 року**, зокрема, її стратегічною ціллю 2 «Пом'якшення зміни клімату та забезпечення соціально справедливого та економічно ефективного переходу до низьковуглецевого розвитку держави», яка

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

зорієнтована на скорочення викидів парникових газів; збільшення частки виробництва електричної енергії з відновлюваних джерел енергії; створення нових робочих місць та збільшення частки інноваційних підприємств у регіонах з метою розв'язання проблеми закриття підприємств з видобутку, перероблення та/або спалювання викопного палива; збільшення площі територій природно-заповідного фонду та ін. Крім того, План дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року враховує положення **операційного плану заходів з реалізації у 2024-2026 роках Стратегії формування та реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2035 року**.

План дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року враховує положення низки інших документів державного планування, що певною мірою стосуються **декарбонізації, низьковуглецевого розвитку, зменшення використання викопного вугілля тощо, як-от**: Національна економічна стратегія на період до 2030 року, Національна транспортна стратегія України на період до 2030 року, Регіональна екологічна програма «Екологія 2023-2026» та ін.

Взаємозв'язок Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року з **Національною економічною стратегією на період до 2030 року** стосується, насамперед, наступних напрямів:

- Напрямок 10 «Промисловість», який містить наступні стратегічні цілі:
 - посилення конкурентоспроможності виробленої в Україні промислової продукції, впровадження ресурсо- та енергоефективних технологій;
 - створення нових виробничих потужностей шляхом стимулювання інноваційної діяльності підприємств у всіх регіонах країни з використання конкурентних переваг кожного з них.
- Напрямок 11 «Енергетика», який містить наступні стратегічні цілі:
 - забезпечення функціонування розумної, модернізованої та надійної енергосистеми, яка повністю задовольняє вимоги та потреби кінцевих споживачів;
 - підвищення енергоефективності економіки та забезпечення екологічності енергетичного сектору.
- Напрямок 12 «Видобувна промисловість», який містить наступні стратегічні цілі:
 - забезпечення гармонізації галузі з навколишнім природним середовищем.
- Напрямок 13 «Транспорт та інфраструктура», який містить наступні стратегічні цілі:
 - декарбонізація галузі з метою досягнення цілей кліматичної нейтральності не пізніше 2060 року.
- Напрямок 14 «Креативні індустрії та індустрія гостинності», який містить наступні стратегічні цілі:
 - забезпечення розвитку туризму як одного з драйверів соціокультурного та економічного розвитку регіонів;
 - створення конкурентоспроможної креативної економіки для збалансованого розвитку України.
- Напрямок 16 «Регіональний розвиток», який містить наступні стратегічні цілі:
 - підвищення інституційної спроможності місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та агенцій регіонального розвитку для ефективного забезпечення розвитку регіонів і територіальних громад.

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

- Напрямок 17 «Підприємництво (розвиток підприємництва)», який містить наступні стратегічні цілі:
 - створення умов для підвищення рівня доступу підприємств до фінансів;
 - створення умов для підвищення рівня доступу підприємств до ринків;
 - стимулювання розвитку інновацій.
- Напрямок 18 «Цифрова економіка», який містить наступні стратегічні цілі:
 - акселерація економічної діяльності;
 - трансформація ресурсних секторів економіки у високопродуктивні, інтелектуальні та конкурентоспроможні;
 - трансформація сфер життя в ефективні, сучасні та комфортні;
 - створення нових можливостей для реалізації людського капіталу, розвитку інноваційних, креативних та цифрових індустрій і бізнесу.
- Напрямок 20 «Якість життя», який містить наступні стратегічні цілі:
 - створення сприятливої екосистеми для реалізації культурного потенціалу, ефективного використання економічного потенціалу культурної спадщини;
 - створення безпечного довкілля для населення;
 - забезпечення високого рівня здоров'я та високих показників тривалості життя і тривалості здорового життя;
 - забезпечення рівних прав та можливості для кожного, інклюзії та безбар'єрності, високого рівня соціального захисту для гідного життя;
 - підвищення рівня зайнятості жінок і чоловіків відповідних вікових груп та скорочення розриву в оплаті праці жінок і чоловіків.

Основними напрямами та головними завданнями [Регіональної екологічної програми «Екологія 2023-2026»](#), з якими узгоджується План дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року, зокрема, є:

- 1) охорона атмосферного повітря;
- 2) раціональне використання і зберігання відходів виробництва і побутових відходів;
- 3) екологічна освіта і наука, моніторинг довкілля, інформування населення та залучення громадськості до прийняття рішень з питань охорони довкілля.

Отже, відповідно до нормативно-правової бази України, План дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року відповідає низці зобов'язань, зокрема, щодо:

- декарбонізації, низьковуглецевого розвитку, зменшення використання викопного вугілля;
- вжиття заходів щодо зменшення обсягів викидів забруднюючих речовин і зменшення впливу фізичних факторів;
- пріоритетності вимог екологічної безпеки, обов'язковості додержання екологічних стандартів, нормативів та лімітів використання природних ресурсів;
- проведення природоохоронних заходів, що гарантують екологічну безпеку середовища для життя і здоров'я людей, а також запобіжний характер заходів щодо охорони довкілля;

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

- проектного спрямування на збереження просторової та видової різноманітності і цілісності природних об'єктів і комплексів;
- впровадження заходів із управління відходам;
- забезпечення загальної доступності Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року та самого звіту про СЕО відповідно до вимог Законів України «Про доступ публічної інформації» і «Про стратегічну екологічну оцінку» шляхом здійснення публікації в медіа та розміщення на офіційному веб-сайті Замовника Звіту про СЕО.

2. ХАРАКТЕРИСТИКА ПОТОЧНОГО СТАНУ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ТА ПРОГНОЗИ ЗМІНИ ЦЬОГО СТАНУ, ЯКЩО ДОКУМЕНТ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ НЕ БУДЕ ЗАТВЕРДЖЕНО

Активний розвиток вугільної промисловості на території Волинського ВМР розпочався у 50-х роках ХХ ст. Внаслідок цих процесів територія Нововолинського геолого-промислового району перетворилася з аграрної у агропромислову. За незначний період тут закладено місто Нововолинськ та збудовано перші шахти. Поряд із підприємствами гірничодобувної галузі швидкими темпами розвиваються цегельне виробництво, машинобудування, деревообробка, легка і харчова промисловість.

На сучасному етапі вуглевидобувну галузь у регіоні представляє ДП «Волиньвугілля», яке об'єднує дві діючі шахти – ВП «Шахта №9 «Нововолинська» та ВП «Шахта «Бужанська» (рис. 2.1), видобуток вугілля на яких здійснюється для енергетики. Крім двох відокремлених підрозділів шахт, до структури ДП «Волиньвугілля» входять ВП «Волиньвантажтранс» та ВП «Санаторій «Шахтар» (розташований поза межами Волинського ВМР). Крім того, на території Поромівської громади розташована єдина в Україні шахта-об'єкт будівництва № 10 «Нововолинська», зведення якої триває близько тридцяти років (рівень будівельної готовності – 87,6%).

Рис. 2.1. Мапа Волинського вугільного мікрорегіону з розміщенням підприємств вуглевидобування

План дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

Безпосередньо вуглевидобувні підприємства територіально розташовані у Литовезькій та Поромівській територіальних громадах. Водночас управлінські та сервісні підприємства знаходяться у м. Нововолинську, крім цього у Нововолинській громаді проживає значна частка шахтарів, зайнятих на цих шахтах ДП «Волиньвугілля». Тобто ефективність реалізації моделі справедливої трансформації в контексті соціально та економічно прийнятних, енергоефективних та безпечних для довкілля структурних змін під час зеленого переходу держави і реформування вугільного сектору може бути забезпечена лише за використання комплексного підходу до розвитку трьох територіальних громад – Нововолинської, Литовезької та Поромівської.

Ландшафтні особливості рельєфу

Відповідно до карти фізико-географічного районування України¹ територія Волинського ВМР належить до Волинської височинної області Західноукраїнського краю Зони широколистяних лісів.

Територія Волинського ВМР належить до Нововолинсько-Сокальського ландшафтного району, екомережиформувальним вузлом (природним ядром) якого є Павлівський вузол площею 1550 га.

За геоморфологічним районуванням України територія мікрорегіону розміщена в районі Волинсько-подільської області пластово-денудаційних височин, зокрема, Волинської денудаційної височини переважно на крейдових і неогенових відкладах.

Ландшафти Волинської височинної області – це рівнинні та горбисті території, які виникли серед широколистяних і хвойно-широколистяних лісів де, крейдові відклади, перекриті суцільним плащем лесових утворень на яких сформувались ґрунти чорноземного типу під трав'яною рослинністю та сірі опідзолені ґрунти під широколистяними, дубово-грабовими лісами. Просторова ландшафтна структура цієї території досить строката й визначається поєднанням вододільних, плакорних широколистянолісових, надзаплатно-терасових і заплатних природних територіальних комплексів.

Ландшафти мікрорегіону за здатністю до міграції і накопичення забруднюючих речовин належить до геохімічних ландшафтів з низькою здатністю до самоочищення.

Одним із провідних чинників антропогенної перетворюваності ландшафтів Волинської височинної області є висока освоєність й заселеність. Помірний клімат й гідрологічний режим, найбільш родючі в регіоні сірі опідзолені ґрунти, особливо темно-сірі опідзолені та чорноземи опідзолені сприяли суцільній розораності інтенсивно почленованих ландшафтів Волинської височинної області та формування ярково-балкових форм.

Клімат

Клімат Волинського ВМР – теплий помірно континентальний з достатнім рівнем зволоження, характеризується м'якою зимою, теплим літом та нестійкою погодою в перехідні сезони.

На території мікрорегіону протягом року випадає значна кількість опадів, навіть у найбільш посушливий місяць. Середньорічна кількість опадів становить 731 мм. Розподіл опадів на протязі року нерівномірний: більша їх частина випадає в теплий період року (липень). Попри загальне достатнє зволоження території, в окремі періоди року можуть спостерігатися посухи. Найбільше дощових днів – у травні та липні (приблизно 10 днів), найменше – у жовтні (приблизно 7 днів). Погожі дні літа починаються наприкінці червня та закінчуються у вересні².

¹ Фізико-географічне районування України. URL: <https://geomap.land.kiev.ua/zoning-1.html>.

² За даними порталу Climate-Data: CLIMATE DATA FOR CITIES WORLDWIDE. URL: <https://en.climate-data.org/>.

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

Переважаючими напрямками вітру є: взимку – західні і південно-західні, влітку – західні і північно-західні.

Середня температура повітря у липні становить +20°C, а у січні – коливається у межах від -2°C до -3°C. Сніговий покрив характеризується значною нестійкістю. Максимальна висота снігового покриву спостерігається у другій і третій декадах лютого. Танення снігу відбувається досить інтенсивно. Сталий сніговий покрив руйнується наприкінці лютого – на початку березня. Найвищою є відносна вологість повітря у листопаді-січні (в середньому 83%), а найнижчою – у квітні-травні (в середньому 67%)³.

Стан атмосферного повітря

Атмосферне повітря впливає на всі компоненти довкілля та є основою людського існування.

На території мікрорегіону функціонує 2 станції моніторингу стану повітря, які розташовані у м. Нововолинськ. Дані досліджень станом на 02.06.2024 р. вказують на те, що концентрації різних речовин в атмосферному повітрі у пунктах моніторингу знаходяться на рівні, який вважається безпечним для екосистеми та здоров'я тих, хто мешкає поруч (табл. 2.1).

Таблиця 2.1. Індикатори стану атмосферного повітря у пунктах моніторингу м. Нововолинськ (дані на 02.06.2024 р.), мкг/м³

№ з/п	Речовина	Пункт моніторингу	
		м. Нововолинськ, 6 мікрорайон, 1а	м. Нововолинськ, мікрорайон Шахтарський, 4а
1	Пил 10 мкм	4,3895	2,5733
2	Пил 2,5 мкм	3,6885	1,42
3	Діоксид азоту	---	108,298
4	Діоксид сірки	---	0,3653

Індекс якості атмосферного повітря у м. Нововолинськ, розрахований за формулою NowCast (US EPA) для головного забрудника повітря – дрібнодисперсного пилу фракції 2,5 мікрона, у період спостереження 25.01-23.07.2024 р. коливався у діапазоні значень 0-50 (добрий) та 51-100 AQI (задовільний стан). Лише наприкінці березня 2024 р. було зафіксовано незначне перевищення індексом позначки 100 AQI, що вказує на помірну забрудненість атмосферного повітря у м. Нововолинськ у вказаний період (рис. 2.2).

Найбільші обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря Волинського ВМР здійснюються стаціонарними джерелами забруднення. Місто Нововолинськ є третім містом в області із найвищою щільністю викидів від стаціонарних джерел (після міст Луцьк та Ковель). Наприкінці 2022 р. – початку 2023 р., а також влітку 2024 р. в м. Нововолинськ відбулося зростання обсягу викидів шкідливих речовин від стаціонарних джерел у зв'язку зі встановленням бензино- та дизель-генераторів як альтернативних джерел енергії, необхідність яких виникла після масованих атак російського агресора на критичну інфраструктуру України.

³ За даними порталу Climate-Data: CLIMATE DATA FOR CITIES WORLDWIDE. URL: <https://en.climate-data.org/>.

⁴ Станція моніторингу стану повітря. URL: https://ecozagroza.gov.ua/map?id=38483&layer=air_pollution.

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

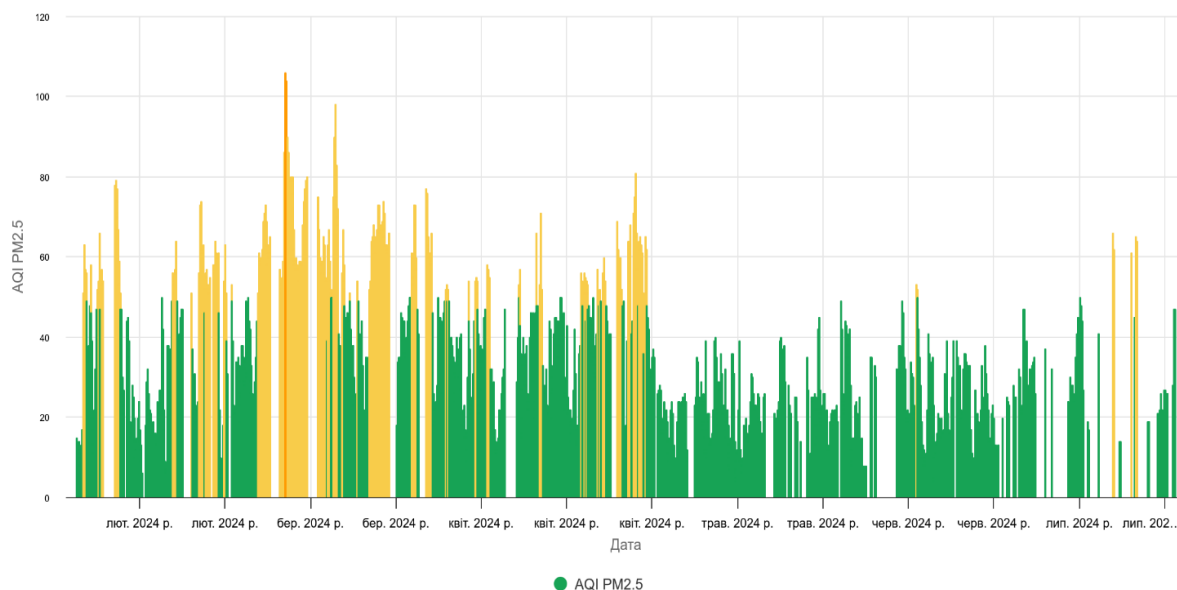

Рис. 2.2. Середній індекс якості повітря у м. Нововолинськ, 25.01-23.07.2024 р.⁵

Найвищі концентрації шкідливих речовин в атмосферному повітрі спостерігаються у центральній частині мікрорегіону, у місцях розташування вуглевидобувних шахт, а також промислових підприємств. Зокрема, на виробничому майданчику ВП «Шахта Бужанська» наявне 21 джерело викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря. Загальний обсяг викинутих забруднюючих речовин щорічно становить понад 360 тон, з яких 91,1% становлять викиди, здійснені у результаті роботи резервної котельні⁶ (табл. 2.2).

Таблиця 2.2. Інформація щодо видів та обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря ВП «Шахта Бужанська», тон/рік⁷

Назва підприємства	Найменування забруднюючої речовини					Всього
	діоксид сірки	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок недиференційованих за складом	діоксид азоту	оксид вуглецю	метали та їх сполуки	
Стаціонарні джерела забруднення	4,620	24,773	0,556	2,107	0,060	32,115
Резервна котельня	151,200	80,123	20,096	76,510	0,060	327,989
Разом	155,820	104,896	20,652	78,617	0,120	360,104

З-поміж викинутих шахтами мікрорегіону в атмосферне повітря забруднюючих речовин найвищу частку становлять діоксид вуглецю (приблизно 45%). Діоксид вуглецю (вуглекислий газ, парниковий газ) – тривка хімічна сполука, безбарвна, із відсутнім смаком і запахом. Його токсична дія полягає в подразненні дихальних шляхів людини, запамороченні, головному болю, шумі у вухах, психічному збудженні, непритомному стані. Крім того, надлишок вуглекислого газу в тілі людини посилює хронічні захворювання серця, а також захворювання, пов'язані із кровоотоком і нирками, ослаблює імунітет. Діоксид вуглецю у великих концентраціях спричиняє

⁵ Якість повітря у місті Нововолинськ. URL: <https://www.saveecobot.com/maps/novovolynsk>

⁶ Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України / Повідомлення про намір отримати дозвіл на викиди ДП «Волиньвугілля». URL: <https://mepr.gov.ua/povidomlennya-pro-namir-otrymaty-dozvil-na-vykydy-dp-volynvugillya/>.

⁷ Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України / Повідомлення про намір отримати дозвіл на викиди ДП «Волиньвугілля». URL: <https://mepr.gov.ua/povidomlennya-pro-namir-otrymaty-dozvil-na-vykydy-dp-volynvugillya/>.

**План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року**

підняття температури повітря (так званий парниковий ефект), зумовлюючи тим самим зміну місцевого клімату, підвищення кислотності середовища (закислення) у водоймах та ґрунтах тощо.

Гострою проблемою залишається недотримання підприємствами добувної промисловості технологічного режиму експлуатації пилогазоочисного устаткування, невиконання у встановлені терміни заходів щодо зниження обсягів викидів до нормативного рівня; низькі темпи впровадження сучасних технологій очищення викидів; відсутність ефективного очищення викидів підприємств від газоподібних домішок. Утім, оптимізм у більш сприятливий розвиток ситуації вселяють перспективи здійснення еколого орієнтованої справедливої трансформації вугільного мікрорегіону та технічної модернізації підприємств, зокрема, у період післявоєнної відбудови.

Джерелами неконтрольованих викидів в атмосферне повітря парникових газів та інших небезпечних речовин є тліючі терикони (сірчана кислота, вуглекислота, двоокис азоту, сірководень, вуглеводні, аміак, оксид вуглецю тощо), температура яких усередині може сягати 1200°C. Крім того, токсичний пил з териконів розноситься на десятки кілометрів вітровою ерозією, забруднюючи атмосферне повітря навколишніх населених пунктів.

На території мікрорегіону функціонує підприємство ТзОВ «Кроноспан УА», яке входить до ТОП-5 підприємств-найбільших забруднювачів атмосферного повітря Волинської області. У 2022 р. унаслідок господарської діяльності підприємства в атмосферу було викинуто 49,7 тис. тон забруднюючих речовин. З них майже 99% становив парниковий газ – діоксид вуглецю (табл. 2.3).

Таблиця 2.3. Інформація щодо викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря ТзОВ «Кроноспан УА» у 2022 р.⁸

№ з/п	Назва забруднюючої речовини	Викиди забруднюючих речовин	
		усього викидів, т/рік	частка до загального обсягу викидів об'єкта, %
1	Тверді речовини	37,745	20,6
2	Сполуки азоту	53,594	29,3
3	Оксид вуглецю	55,877	30,5
4	Неметанові леткі органічні сполуки	31,621	17,3
5	Діоксид сірки	0,081	0,04
6	Метан	4,06	2,2
Всього		182,98	---
Частка викидів підприємства у загальному обсязі викидів, що здійснюються ТОП-5 підприємствами-найбільшими забруднювачами атмосферного повітря Волинської області, %		10,0	
Крім того, діоксид вуглецю (CO ²)		49168,3	---

Джерелом забруднення атмосферного повітря у Нововолинській територіальній громаді є також функціонуючі тут металообробні підприємства. Унаслідок їх господарської діяльності наявна запиленість повітря важкими металами, яка розповсюджується через дію вітру. Зокрема, в результаті роботи ТзОВ «РЕНОПЛАСТ» (zareєстроване у м. Луцьку, однак виробничий майданчик знаходиться у м. Нововолинськ), основним видом діяльності якого є виготовлення вікон та дверей із ПВХ профілю та алюмінієвих конструкцій, щорічно в

⁸ Екологічний паспорт Волинської області, 2022 р. URL: <https://voladm.gov.ua/admin-assets/files/file/Ekologiya/%D0%95%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BF%D0%B0%D1%81%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82%20%D0%92%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%97%20%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%202022%20%D1%80%D1%96%D0%BA.pdf>

План дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

атмосферне повітря потрапляє майже 234 тони забруднюючих речовин. З них 99% становить діоксид вуглецю. Основними джерелами забруднення на підприємстві є нагрівачі інфрачервоного випромінювання, газовий та твердопаливний котел, технологічне обладнання для виготовлення вікон та дверей з ПВХ, резервуар для зберігання дизпалива, паливороздавальна колонка, печі буржуйки, дизельний генератор⁹.

Північно-західна та південна частини Волинського ВМР характеризується більш помірним потенціалом забруднення атмосферного повітря, оскільки тут відсутні підприємства, що генерують значні викиди забруднюючих речовин в атмосферу.

Іншим джерелом негативного впливу на якість атмосферного повітря Волинського ВМР є автомобільний транспорт. Мікрорегіон характеризується добре розвиненим автомобільним сполученням. Крім того, функціонують під'їзні залізничні колії до шахт мікрорегіону.

Мережа автомобільних шляхів мікрорегіону представлена автомобільними дорогами загального користування національного, регіонального, обласного та місцевого значення, що забезпечує повну доступність до населених пунктів. Постійне збільшення інтенсивності руху автотранспорту призводить до прогресуючого зростання забруднення атмосферного повітря. Найвищі концентрації шкідливих речовин в атмосферному повітрі спостерігаються в районах житлової забудови, прилеглої до автомагістралей з інтенсивним транспортним рухом (зокрема, уздовж автошляху Р15).

На території мікрорегіону удовж автодороги Р15 розташовано близько 10 автозаправних станцій, функціонування яких також чинить негативний вплив на стан атмосферного повітря мікрорегіону. Для мінімізації цього впливу важливо вживати заходи, зокрема, щодо впровадження технологій для зменшення викидів та витоків хімічних речовин, раціоналізації використання ресурсів та енергії, а також належного управління відходами автозаправних станцій.

Радіаційний стан довкілля

У Волинській області відсутні атомні електростанції та пункти захоронення радіоактивних відходів.

На території Волинського ВМР наявний один пост контролю радіаційного стану довкілля – у м. Нововолинськ. Станом на 31.05.2024 р. показник радіаційного стану у зоні спостереження становив 110 нЗв/год, що є допустимим та безпечним рівнем для довкілля та життєдіяльності населення.

Використання джерел іонізуючого випромінювання на території мікрорегіону здійснюється Комунальним некомерційним підприємством «Нововолинська центральна міська лікарня».

Корисні копалини

Волинська область порівняно небагата на родовища корисних копалин.

Мінерально-сировинна база Волинського ВМР в основному представлена такими корисними копалинами, як кам'яне вугілля та будівельна сировина.

Нововолинське родовище Львівсько-Волинського **кам'яновугільного басейну** розташоване у південно-західній частині Волинської області. Перші шахти басейну були закладені у 1950 р. Вугільні пласти (рис. 2.3) за потужністю належать до категорії тонких, рідше – середніх, невитриманих, витриманих і порівняно витриманих.

⁹ Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України / Повідомлення про намір отримати дозвіл на викиди ТзОВ «РЕНОПЛАСТ». URL: <https://mepr.gov.ua/povidomlennya-pro-namir-otrymaty-dozvil-na-vykydy-tzov-renoplast-2/>.

План дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

Рис. 2.3. Карта корисних копалин Волинського ВМР¹⁰

Запаси вугілля на території Волинського ВМР станом на 2021 р. становили 7,113 млн тон. Основні балансові запаси вугілля зосереджені на полі шахти «Бужанська» (4,924 млн тон) та полі шахти №9 «Нововолинська» (2,189 млн тон). Обсяг видобування вугілля на шахтах Волинського ВМР становив у 2021 р. 14,4 тис тон, що у понад двічі менше, ніж у 2020 р.¹¹

Якість місцевого вугілля невисока, переважає малокалорійне вугілля із меншою теплотворністю і більшою зольністю, порівняно із вугіллям Донбасу.

На території Волинського ВМР відомі поклади **будівельної сировини**, зокрема, піску та гравію. Між селами Грибовиця, Кропивщина (Нововолинська громада) і Нова Лішня (Поромівська громада) розташована Ділянка «Грибовицька» піщано-гравійної сировини (рис. 2.4), яка є родовищем корисних копалин загальнодержавного значення.

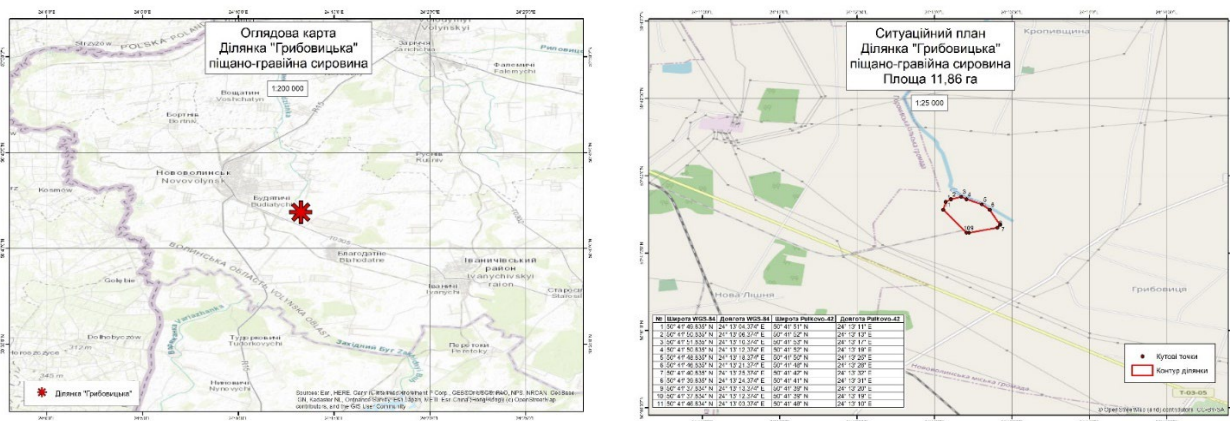

Рис. 2.4. Картосхема розміщення Ділянки «Грибовицька» піщано-гравійної сировини

Ґрунтово-земельний фонду

Одним з найбільш значних проявів техногенного впливу гірничих робіт на геологічне середовище та стан ґрунтів Волинського ВМР є осідання земної поверхні над гірничими виробками.

¹⁰ Карта корисних копалин України. URL: <https://www.geo.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/deposits.pdf>

¹¹ https://eti.gov.ua/resursi-rozvidka-ta-vidobuvannya/kamyane-vugillya_2022/

Площа осідання земної поверхні мікрорегіону станом на кін. 2021 р. становила 26,2 км², величина осідання – від 2,5 м до 3,0 м¹². Утім, зазначені показники за останніх 10 років¹³ змін не зазнали.

З розвитком процесу осідання пов'язане зниження інженерно-геологічної стійкості порід, розуцільнення масивів порід, що залягають над підземними виробками, перерозподіл напруги навколо виробленого простору. Осідання земної поверхні над гірничими виробками пов'язане з обрушенням порід над виробками, при якому виникає порушення їх суцільності з утворенням нових зон тріщинуватості. Внаслідок осідання земної поверхні над гірничими виробками виникають інші небезпечні процеси, такі як зміна рівня ґрунтових вод, підтоплення та заболочення земель. Для підтримки гірничих робіт проводиться інтенсивна відкачка підземних вод унаслідок чого утворюється депресійна воронка. Це викликає різку активізацію зсувного та карстового процесів з утворенням провалів, порушенням та деформацією земної поверхні. Крім того, внаслідок руйнації каналізаційних систем і систем відводу шахтних вод та вимивання ґрунтовими водами токсичних компонентів з порід шахтних відвалів, які широко використовуються для підсилення підтоплених територій, ґрунтові води стають непридатними для господарсько-питного забезпечення.

Значні площі земель мікрорегіону займають терикони, які утворюються у процесі підземного видобутку вугілля на поверхню. Відсутність рослинності на породних відвалах зумовлює активізацію ерозійних та інших небезпечних процесів. Руйнується структура ґрунтового покриву, відбувається загальне геохімічне забруднення ґрунтів. Крім того, водна ерозія призводить до вимивання з териконів токсичних компонентів і забруднення ними ґрунту і підґрунтових вод, поширюючись з ними на значні відстані.

Ґрунти мікрорегіону є помірно еродованими. Утім, рівень їх забезпеченості азотом (N), фосфором (P) і калієм (K) оцінюється як низький та дуже низький, унаслідок чого за рівнем родючості більшість з ґрунтів мікрорегіону належать до середньо родючих.

Джерелами негативного впливу на екологію ґрунтів на території мікрорегіону також є автомобільний транспорт (особливо уздовж автошляхів із активним трафіком), сміттєзвалища (особливо несанкціоновані), ведення сільськогосподарської діяльності, що призводить до виснаження ґрунтів, порушення їхньої мікрофлори та забруднення міндобривами.

Водні ресурси

Мережа водотоків Волинського ВМР не є густою.

Річковий фонд мікрорегіону не значний. Найбільшою річкою, яка тут протікає (західним кордоном Поромівської та Литовезької громад), є транскордонна **річка Західний Буг**, яка об'єднує територіальні громади прикордонних регіонів України, Польщі та Білорусі. (рис. 2.5).

Західний Буг – це рівнинна річка, для якої характерними є заболочена заплава, стариці, звивисте русло. Похил річки – 0,3 м/км. Льодостав – з кінця грудня до кінця березня. Мінералізація води річки в середньому становить у період весняної повені – 497 мг/дм³, літньо-осінньої межені – 518 мг/дм³, зимової межені – 573 мг/дм³. Середньорічний іонний стік з водами Західного Бугу загалом з території України становить 793,5 тис. т/рік, з них 58 % у період весняної повені.

¹² Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні у 2021 році. URL: <https://mepr.gov.ua/wp-content/uploads/2023/01/Natsdopovid-2021-n.pdf>.

¹³ Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні у 2011 році. URL: <https://mepr.gov.ua/wp-content/uploads/2023/05/U-2011-ROTSI.pdf>

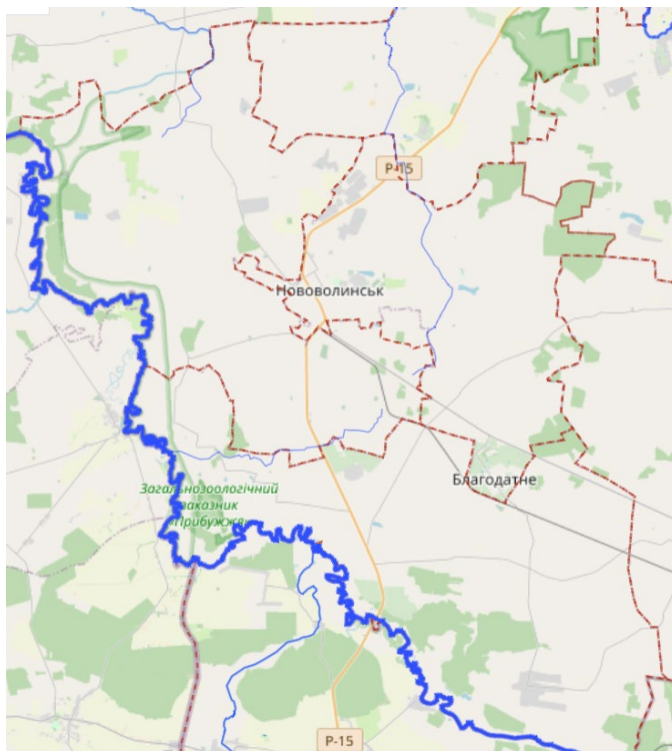

Рис. 2.5. Мапа річкової мережі Волинського ВМР¹⁴

Територією Нововолинської громади протікає **річка Студзянка** – права притока Західного Бугу (басейн Вісли). Витоки розташовані на захід від с. Грибовиці (Нововолинська громада), серед пологих пагорбів Надбузької височини (частина Волинської височини). Річка тече переважно з півдня на північ та північний захід. Впадає у Буг на південних околицях міста Устилуг. Загальна довжина річки Студзянки становить 26 км, площа басейну 150 км². Долина коритоподібна. Заплава двостороння (завширшки до 400 м), подекуди заболочена. Річище звивисте. Похил річки 1,7 м/км. Споруджено ставки.

На території мікрорегіону наявний один пункт моніторингу та екологічної оцінки водних ресурсів, розміщений на річці Західний Буг у с. Литовеж на мості автодороги Нововолинськ-Шептицький. Моніторинг здійснюється Лабораторією моніторингу вод та ґрунтів Басейнового управління водних ресурсів Західного Бугу та Сяну. Дані досліджень станом на 02.06.2024 р. вказують на те, що концентрації різних речовин у воді (різні хімічні сполуки, бактерії тощо) знаходяться на рівні, який вважається безпечним для екосистеми та здоров'я тих, хто використовує цю воду (табл. 2.3). Водне середовище у пункті моніторингу є відносно здоровим і може підтримувати відповідні екосистемні функції та забезпечувати безпеку для використання людьми.

¹⁴ Відкриті дані земельного кадастру України. Річкова мережа. URL: https://kadastr.live/?nsdi_sm_merega=false&dzk_pzf=false&land_polygons=true&dzk_index_map_lines=false&openstreetmap=true&water_poly_ramsar=false&water_lines_other=true&dzk_atu_terhromad_line=true#10.27/50.6869/24.1661

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

Таблиця 2.3. Індикатори стану води річки Західний Буг у пункті спостереження в с. Литовеж (дані на 02.06.2024 р.), мгО/дм³¹⁵

№ з/п	Речовина	Показник наявності у воді	Нормативне значення
1	Біохімічне споживання кисню за 5 діб	3	3
2	Хімічне споживання кисню	8,7	50
3	Завислі (суспендовані) речовини	21	25
4	Сульфат-іони	41	500
5	Хлорид-іони	102	350
6	Амоній-іони	0,93	1,0
7	Нітрат-іони	2,3	45
8	Нітрит-іони	0,23	3
9	Фосфат-іони (поліфосфати)	0,55	3
10	Азот загальний	17	0

Важливою проблемою стану водних ресурсів Волинського ВМР є забруднення водотоків стоками промислових підприємств (табл. 2.4). Результати здійснення заходів державного контролю за станом водних ресурсів вказують на те, що, незважаючи на деяке зниження обсягів діяльності підприємств промисловості та вугільної галузі, не спостерігається істотного покращання якості стічних вод. Передусім, це пов'язано з погіршенням технічного стану діючих очисних споруд і несвоєчасним їх ремонтом та реконструкцією через брак коштів.

Таблиця 2.4. Скидання зворотних вод водокористувачами поверхневих водних об'єктів Волинського вугільного мікрорегіону (у розрізі територіальних громад)¹⁶

Назва територіальної одиниці	2021 рік							2023 рік						
	Кількість звітуючих водокористувачів, од.	скинуто в поверхневі водні об'єкти зворотних (стічних) вод, млн м ³				Скинуто транзитної води, млн м ³	Оборотне, повторне та послідовне використання, млн м ³	Кількість звітуючих водокористувачів, од.	скинуто в поверхневі водні об'єкти зворотних (стічних) вод, млн м ³				Скинуто транзитної води, млн м ³	Оборотне, повторне та послідовне використання, млн м ³
		всього	у тому числі						всього	у тому числі				
			забруднених	нормативно чистих без очистки	нормативно очищених на спорудах					забруднених	нормативно чистих без очистки	нормативно очищених на спорудах		
Литовезька громада	1	немає інформації						3	0,407	-	0,407	-	-	-
Нововолинська громада	26	2,572	-	0,301	2,271	-	-	23	3,504	-	-	3,504	-	-
Поромівська громада	2	2,293	-	2,293	-	-	-	2	1,922	-	1,922	-	-	-

¹⁵ Моніторинг та екологічна оцінка водних ресурсів. URL: https://ecozagroza.gov.ua/map?id=37582&layer=water_resource; Перелік пунктів моніторингу масивів поверхневих вод басейну р. Вісла на території України. URL: <https://buvrbts.davr.gov.ua/%d0%bc%d0%be%d0%bd%d1%96%d1%82%d0%be%d1%80%d0%b8%d0%bd%d0%b3-%d0%bf%d0%be%d0%b2%d0%b5%d1%80%d1%85%d0%bd%d0%b5%d0%b2%d0%b8%d1%85-%d0%b2%d0%be%d0%b4/>.

¹⁶ Державний облік водокористування. URL: <https://davr.gov.ua/derzhavnij-oblik-vodokoristuvannya>.

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

Зважаючи на необхідність збереження високої якості поверхневих вод на території мікрорегіону, вирішення питання охорони, відновлення і збереження територій водойм має важливе значення у процесі справедливої трансформації мікрорегіону. Адже припинення деградації і природоруйнівної господарської діяльності на землях водного фонду відкриє значні резерви для збільшення ресурсів чистої води, а також забезпечить істотне оздоровлення водних екосистем.

Флора, фауна, біорізноманіття, природоохоронні території

На території Волинської області загалом є декілька поліфункціональних природоохоронних об'єктів з виокремленими у їхніх межах функціональними зонами, що відрізняються за цільовим призначенням та режимом охорони. Вони слугують біосфероформувальними вузлами, у їхніх межах, враховуючи функціональне зонування, виокремлюються центри концентрації біорізноманіття та буферні зони. Основою біосфероформувальних вузлів є екологічні ядра екомережі міжнародного та національного рівнів (екомережоформувальні вузли), що складаються з об'єктів природнозаповідного фонду.

Ландшафтне та біорізноманіття Нововолинсько-Сокальського фізико-географічного району Волинської височинної області реперезентує Павлівське регіональне природне ядро. Його загальна площа – 1550 га.

Наявність розвиненої природоохоронної мережі – запорука збереження біорізноманіття.

Мережу об'єктів природо-заповідного фонду Волинського ВМР формують загальнозоологічний заказник «Прибужжя» та ландшафтний заказник «Заставненський заказник» (рис. 2.6).

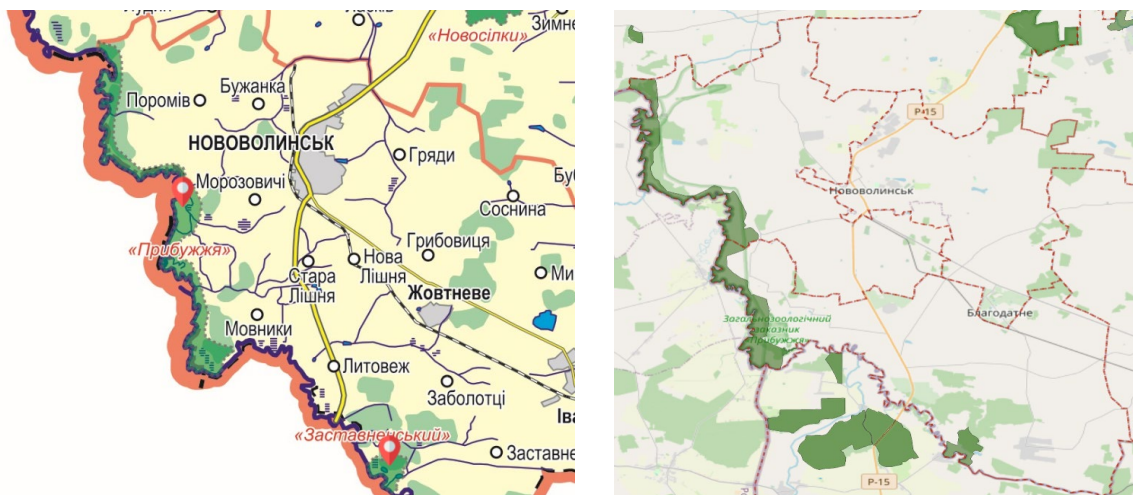

Рис. 2.6. Мапа природо-заповідного фонду Волинського ВМР¹⁷

Загальнозоологічний заказник «Прибужжя» розташований на захід від сіл Поромів, Морозовичі (Поромівська громада) та Мовники (Литовезька громада). Площа заказника – 1182,1 га. Статус надано згідно з розпорядженням Волинської облдержадміністрації від 3.03.1993 року, № 18-р. Створений з метою збереження природного комплексу в долині річки Західний Буг. Територія заказника охоплює частину заплави річки (230 га) з цінними сосновими

¹⁷ Відкриті дані земельного кадастру України. Заповідний фонд. URL: https://kadastr.live/?nsdi_sm_merega=false&dzk_pzf=false&land_polygons=true&dzk_index_map_lines=false&openstreetmap=true&water_poly_ramsar=false&water_lines_other=true&dzk_atu_terhromad_line=true#10.27/50.6869/24.1661; Природно-заповідний фонд Волинської області. URL: <http://eco.voladm.gov.ua/category/all/locality=10>

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

лісами, які відносяться до 1 групи лісів (у домішку – береза, вільха). Решту території (951 га) становлять лучно-чагарникові угіддя та болота. Вони формують сприятливі умови для розмноження різних видів парнокопитних, хутрових звірів, борової та водно-болотяної дичини: сарни європейської *Capreolus capreolus*, дикого кабана *Sus scrofa*, борсука європейського *Meles meles*, куниці лісової *Martes martes*, єнотоподібного собаки *Nyctereutes procyonoides*. Мешкають види, занесені в ЧКУ та міжнародні природоохоронні переліки тварин, що перебувають під загрозою зникнення у світовому масштабі: видра річкова *Lutra lutra*, журавель сірий (на прольотах) *Grus grus*, лелека чорний *Ciconia nigra*, підорлик малий *Aquila pomarina*, деркач *Crex crex*.

Ландшафтний заказник «Заставненський заказник» Розташований на захід від села Заставне (Литовезька громада). Площа заказника – 156,8 га. Утворений відповідно до розпорядження голови Волинської обласної державної адміністрації від 12.12.1995, № 213. До складу заказника включені лісові насадження 1 бонітету із сосни звичайної *Pinus sylvestris* з домішкою вільхи чорної *Alnus glutinosa* та берези повислої *Betula pendula* (84,7 га), лучно-болотяні масиви (59,9 га), чотири озера (7,2 га), лучні пасовища (4,6 га), канали (0,4 га). Трав'яний покрив формують осоки: гостра *Carex acuta*, омська *C. omskiana*, чорна *Carex nigra*; орляк звичайний *Pteridium aquilinum*, брусниця звичайна *Rhodococcum vitis-idaea*, череда трироздільна *Bidens tripartita*, гравілат річковий *Geum rivale*, буквиця лікарська *Betonica officinalis*, куничник наземний *Calamagrostis epigeios*, перстач повзучий *Potentilla reptans* та інші види. Біля узбережжя озер поширені лепеха звичайна *Acorus calamus*, незабудка польова *Myosotis arvensis*, тонконіг болотяний *Poa palustris*, плодоріжка болотяна *Anacamptis palustris*, на плесі – латаття біле *Nymphaea alba*. У заказнику мешкають сарна європейська *Capreolus capreolus*, заєць сірий *Lepus europaeus*, ондатра болотяна *Ondatra zibethicus*, багато горобцеподібних видів птахів, інколи трапляються гусеподібні, сивкоподібні, журавлеподібні, а також види, занесені до Червоної книги України: видра річкова *Lutra lutra*, горностаї *Mustela erminea*, журавель сірий *Grus grus*.

Об'єкти Смарагдової мережі, а також об'єкти, які перебувають під охороною в межах Рамсарської конвенції, на території мікрорегіону відсутні.

Утворення та поводження з відходами

Для Волинського ВМР особливо гострою є проблема захисту довкілля від негативного впливу відходів виробництва та споживання.

Загалом, за даними¹⁸ у 2021 р. в м. Нововолинську утворилося майже 107 тис. тон відходів I-IV класів небезпеки, що становить 17% від відповідного загальнообласного показника (відповідні дані загалом по вугільному мікрорегіону відсутні).

Значна частина земель мікрорегіону зайнята **відходами вуглевидобутку** (териконами, хвостосховищами, іншими породними відвалами). Зокрема, на території шахтних відвалів м. Нововолинськ у 2019 р. утворено 166,258 тис. тон відходів¹⁹. Це зумовлює необхідність рекультивації земель, зокрема шляхом їх озеленення.

За даними²⁰ підприємством ДП «Шахта №1 «Нововолинська» станом на поч. 2022 р. було накопичено найбільше промислових відходів у Волинській області (табл. 2.5).

¹⁸ Утворення відходів по містах обласного значення та районах у 2020 році: статистичні дані Головного управління статистики у Волинській області. URL: http://www.lutsk.ukrstat.gov.ua/22_10.htm.

¹⁹ За даними Звіту про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року.

²⁰ Регіональний план управління відходами у Волинській області до 2023 року. URL: <https://voladm.gov.ua/admin-assets/files/file/Ekologiya/%D0%95%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BF%D0%B0%D1%81%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82%20%D0%92%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%97%20%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%202022%20%D1%80%D1%96%D0%BA.pdf>.

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

Таблиця 2.5. Інформація щодо накопичення промислових відходів ДП «Шахта №1«Нововолинська», 2022 р.²¹

Найменування відходу	Клас небезпеки	Фактично утворилось відходів упродовж 2022 р., тис. тон	Накопичено відходів станом на кін. 2022 р., тис. тон	Місце накопичення відходів
Порода 1010.2.9.05	IV	16,75	1378,24	на території підприємства

На території мікрорегіону наявні 11 зареєстрованих місць видалення відходів вуглевидобутку (Додаток А, табл. А.1). Це породні відвали, які за категорією екологічної безпеки належать до небезпечних об'єктів. Зазначені відвали утворилися в результаті вуглевидобутку (3 од.), або є відходами вуглевидобутку (8 од.). Із загальної кількості наявних місць видалення відходів вуглевидобутку 7 од. – законсервовані, 1 од. – в стадії проектування рекультивації, решту 3 од. – діючі. За даними²² у м. Нововолинську на території шахтних відвалів у 2018 р. утворено 67,46 тис. тон відходів вуглевидобутку.

На території мікрорегіону наявні 3 зареєстровані діючі місця видалення **промислових відходів**, ще 1 таке місце – ліквідоване, а відходи, які там знаходилися, передані на утилізацію (табл. 2.6). Усі зазначені об'єкти локалізовані у м. Нововолинськ.

Таблиця 2.6. Зведена інформація щодо місць видалення промислових відходів на території Волинського вугільного мікрорегіону, 2019 р.²³

Регістраційний номер, рік реєстрації	Найменування місця видалення відходів	Місце знаходження	Власник місця видалення відходів	Режим функціонування	Категорія екологічної безпеки	Характеристика місця видалення відходів	Характеристика відходів
№1; 2000 р.	Зливний резервуар	м. Нововолинськ	Нововолинське РМЗ, м. Нововолинськ	ліквідовано	Б (помірно небезпечні)	Підземне сховище. Обсяг накопичення – 75 тон	Хромовмісткі стоки (3 кл.н.), відходи гальванічного виробництва (3 кл.н.). Передано на утилізацію.
№ 48; 2004 р.	Склад для зберігання промислових відходів		БАТ «Оснастка»	діюче	Б (помірно небезпечні)	Обсяг – 3,1 тон	Шлам гальванічний, III кл.н.
№ 49; 2004 р.	Склад для зберігання промислових відходів		БАТ «Оснастка»	діюче	Б (помірно небезпечні)	Площа – 216 м ²	Непридатні хімікати, III-IV кл.н.
№ 169; 2016 р.	Мулові майданчики КОС		Підприємство «Нововолинськ-водоканал»	Діюче з 1973 року	А (мало-небезпечні)	Обсяг видалення відходів за попередній рік – 1700 тон, площа – 1,8 га	Мул очисних споруд, IV кл.н.

²¹ Періодичний план управління відходами у Волинській області до 2023 року. URL: <https://voladm.gov.ua/admin-assets/files/file/Ekologiya/%D0%95%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BF%D0%B0%D1%81%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82%20%D0%92%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%97%20%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%202022%20%D1%80%D1%96%D0%BA.pdf>.

²² Стратегія розвитку Волинської області на період до 2027 року. URL: <https://voladm.gov.ua/article/strategiya-rozvitku-volinskoyi-oblasti-na-period-do-2027-roku/>.

²³ Реєстр місць видалення відходів у Волинській області. URL: <https://voladm.gov.ua/article/restr-misc-vidalennya-vidhodiv/>.

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

За даними²⁴ у 2019 р. м. Нововолинськ утворилося 28,9 тис. тон відходів – осаду промислових стоків, що становило чверть від загальнообласного показника.

Щодо поводження із промисловими відходами, то для мікрорегіону не вирішеними є питання знешкодження, видалення, транспортування та утилізації таких відходів (зокрема, відпрацьованих мінеральних олив, нафтошламів, макулатури, поліетиленової плівки, люмінесцентних ламп, свинцево-кислотних акумуляторів, автомобільних шин тощо).

Основним джерелом утворення **твердих побутових відходів** є домогосподарства. Базовим способом видалення побутових відходів (далі – ТПВ) у мікрорегіоні є їх захоронення на сміттєзвалищах. На території Волинського ВМР наявний 1 діючий полігон ТПВ – у м. Нововолинськ (табл. 2.7). Він побудований відповідно до розробленої та погодженої у встановленому законодавством порядку проектно-кошторисної документації. Станом на поч. 2023 р. полігон заповнений на 80-90%.

Крім діючого полігону ТПВ на території Волинського ВМР функціонувало й сміттєзвалище для захоронення ТПВ біля с. Морозовичі Поромівської громади. Утім, воно ліквідоване.

Таблиця 2.7. Зведена інформація щодо місць видалення твердих побутових відходів на території Волинського вугільного мікрорегіону, 2019 р.²⁵

Реєстраційний номер, рік реєстрації	Найменування місця видалення відходів	Місце знаходження місця видалення відходів	Власник місця видалення відходів	Режим функціонування / категорія екологічної безпеки	Характеристика місця видалення відходів	Характеристика відходів
№ 32; 2002 р.	Сміттєзвалище для захоронення ТПВ	Біля с. Морозовичі, Поромівська громада	Нововолинське ВУЖКГ	Ліквідовано / В (небезпечні)	Сміттєзвалище наземне. Обсяг видалення – 11,0 тис тон	Тверді побутові відходи – IV клас небезпечні
№ 113; 2015 р.	Полігон твердих побутових відходів м. Нововолинська	м. Нововолинськ	ВУКГ ЖКО Нововолинської міської ради	Діюче / А (мало-небезпечні)	Відкрите заглиблене в землю. Проектна площа – 7,76 га, перша черга -2,51 га, друга черга – 5,02 га. Обсяг видалених відходів – 152,8 тон	Тверді побутові відходи – IV клас небезпечні

Попри активне пропагування серед населення більш екологічного збору сміття та його сортування, у значній кількості населених пунктів мікрорегіону (особливо у сільській місцевості) відсутні контейнери для ресурсоцінного сміття або збирається лише один компонент (переважно ПЕТ). У м. Нововолинськ кількість наявних контейнерів для сортування сміття є недостатньою, зважаючи на чисельність місцевого населення.

²⁴ Регіональний план управління відходами у Волинській області до 2023 року. URL: [https://voladm.gov.ua/admin-assets/files/file/Ekologiya/%D0%A0%D0%9F%D0%A3%D0%92%20%D1%83%20%D0%92%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%96%D0%B9%20%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%96%20%D0%B4%D0%BE%202030%20%D1%80%D0%BE%D0%BA%D1%83%20%D0%BD%D0%B0%20%D1%81%D0%B0%D0%B9%D1%82%20%D0%B2%D0%B5%D1%80%D0%B5%D1%81%D0%B5%D0%BD%D1%8C%202022\)-%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%81%D0%BD%D1%83%D1%82%D0%BE.pdf](https://voladm.gov.ua/admin-assets/files/file/Ekologiya/%D0%A0%D0%9F%D0%A3%D0%92%20%D1%83%20%D0%92%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%96%D0%B9%20%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%96%20%D0%B4%D0%BE%202030%20%D1%80%D0%BE%D0%BA%D1%83%20%D0%BD%D0%B0%20%D1%81%D0%B0%D0%B9%D1%82%20%D0%B2%D0%B5%D1%80%D0%B5%D1%81%D0%B5%D0%BD%D1%8C%202022)-%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%81%D0%BD%D1%83%D1%82%D0%BE.pdf).

²⁵ Реєстр місць видалення відходів у Волинській області. URL: <https://voladm.gov.ua/article/restr-misc-vidalennya-vidhodiv/>.

**План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року**

Всього за період 2010-2019 рр. у Волинській області було спалено 264484,7 тон відходів I-IV класів небезпеки. В середньому за рік спалюється 26448,5 тон відходів, з них найбільше (123652,2 тон або 46,7%) спалено у м. Нововолинськ²⁶.

На території Волинського ВМР, а саме у м. Нововолинськ, локалізовано 7 суб'єктів господарювання, що здійснюють збирання та заготівлю відходів як вторинної сировини (табл. 2.8).

Таблиця 2.8. Суб'єкти господарювання, що здійснюють збирання, заготівлю відходів як вторинної сировини на території Волинського вугільного мікрорегіону²⁷

№ з/п	Найменування	Місцезнаходження	Спеціалізація (види вторинної сировини)
1	ВУКГ ЖКО Нововолинської міської ради	м. Нововолинськ	збір ПЕТ-пляшки, макулатура, скло шини зіпсовані
2	ФОП «Гребенкін М.І.» (Укресресурси)	м. Нововолинськ	заготівля макулатури та вторинної сировини
3	ТОВ «Грін Компані НВ»	м. Нововолинськ	переробка ПЕТ-пляшки
4	ПАТ Нововолинський ливарний завод»	м. Нововолинськ	металобрухт чорних та кольорових металів
5	ТзОВ «Завод «Промлит»	м. Нововолинськ	металобрухт чорних та кольорових металів
6	ТзОВ «Механічно-ливарний завод»	м. Нововолинськ	металобрухт чорних та кольорових металів
7	ТОВ «Кроноспан УА»	м. Нововолинськ	збирання, заготівля деревних відходів

При цьому, управління великогабаритними відходами та відходами від ремонтів, будівництва та знесення, що утворюються в домогосподарствах в населених пунктах Волинської області загалом, здійснюється двома способами: (1) за графіком; (2) на замовлення утворювача відходів. Обсяги утворення великогабаритних відходів у м. Нововолинськ у 2019 р. становили 5,9 тис. м³, що становило 18,7% від відповідного загальнообласного показника²⁸. Інфраструктура оброблення таких відходів відсутня не лише на території вугільного мікрорегіону, а й загалом в області. Усі офіційно зібрані великогабаритні відходи вивозяться на полігони/звалища ТПВ.

Інфраструктура сміттесортування, утилізації та оброблення відходів на території мікрорегіону відсутня. Найближчі відповідні майданчики знаходяться у м. Луцьк (приймання/збирання зношених шин; приймання/збирання відходів електронного та електричного обладнання). Загалом в області відсутні пункти приймання транспортних засобів на утилізацію, а також пункти та установи централізованого знешкодження медичних відходів.

²⁶ Регіональний план управління відходами у Волинській області до 2023 року. URL: [https://voladm.gov.ua/admin-assets/files/file/Ekologiya/%D0%A0%D0%9F%D0%A3%D0%92%20%D1%83%20%D0%92%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%96%D0%B9%20%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%96%20%D0%B4%D0%BE%202030%20%D1%80%D0%BE%D0%BA%D1%83_%D0%BD%D0%B0%20%D1%81%D0%B0%D0%B9%D1%82%20%D0%B2%D0%B5%D1%80%D0%B5%D1%81%D0%B5%D0%BD%D1%8C%202022\)-%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%81%D0%BD%D1%83%D1%82%D0%BE.pdf](https://voladm.gov.ua/admin-assets/files/file/Ekologiya/%D0%A0%D0%9F%D0%A3%D0%92%20%D1%83%20%D0%92%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%96%D0%B9%20%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%96%20%D0%B4%D0%BE%202030%20%D1%80%D0%BE%D0%BA%D1%83_%D0%BD%D0%B0%20%D1%81%D0%B0%D0%B9%D1%82%20%D0%B2%D0%B5%D1%80%D0%B5%D1%81%D0%B5%D0%BD%D1%8C%202022)-%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%81%D0%BD%D1%83%D1%82%D0%BE.pdf).

²⁷ Регіональний план управління відходами у Волинській області до 2023 року. URL: <https://voladm.gov.ua/admin-assets/files/file/Ekologiya/%D0%A0%D0%9F%D0%A3%D0%92%20%D1%83%20%D0%92%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%97%20%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%202022%20%D1%80%D1%96%D0%BA.pdf>.

²⁸ Регіональний план управління відходами у Волинській області до 2023 року. URL: [https://voladm.gov.ua/admin-assets/files/file/Ekologiya/%D0%A0%D0%9F%D0%A3%D0%92%20%D1%83%20%D0%92%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%96%D0%B9%20%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%96%20%D0%B4%D0%BE%202030%20%D1%80%D0%BE%D0%BA%D1%83_%D0%BD%D0%B0%20%D1%81%D0%B0%D0%B9%D1%82%20%D0%B2%D0%B5%D1%80%D0%B5%D1%81%D0%B5%D0%BD%D1%8C%202022\)-%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%81%D0%BD%D1%83%D1%82%D0%BE.pdf](https://voladm.gov.ua/admin-assets/files/file/Ekologiya/%D0%A0%D0%9F%D0%A3%D0%92%20%D1%83%20%D0%92%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%96%D0%B9%20%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%96%20%D0%B4%D0%BE%202030%20%D1%80%D0%BE%D0%BA%D1%83_%D0%BD%D0%B0%20%D1%81%D0%B0%D0%B9%D1%82%20%D0%B2%D0%B5%D1%80%D0%B5%D1%81%D0%B5%D0%BD%D1%8C%202022)-%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%81%D0%BD%D1%83%D1%82%D0%BE.pdf).

План дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

Існує також значна проблема накопичення побутових відходів на **несанкціонованих сміттєзвалищах**, які загалом займають значні площі та є вагомими чинниками забруднення довкілля. Ця проблема корелюється із вирішенням питання забезпечення мешканців послугою централізованого та своєчасного збору відходів, особливо у сільській місцевості.

У Волинській області в 2022 р. затверджено Регіональний план управління відходами у Волинській області до 2023 року²⁹. Ним, з-поміж іншого, передбачено можливість створення у м. Нововолинськ пунктів збирання для повторного використання меблів, побутової техніки, одягу та інших товарів, які були у вжитку. Крім того, Планом передбачається відкриття у місті й центру зі збирання відходів для їх ремонту з метою повторного використання.

Очисні споруди та каналізація

Система централізованого водовідведення наявна здебільшого у міських поселеннях мікрорегіону. У більшості сільських населених пунктів використовуються подвірні туалети з вигребами. Через геологічні особливості території мікрорегіону будь-які забруднення ґрунту швидко проникають в підземні води, а при відсутності доступу до централізованого водовідведення у переважній більшості населення, значна частина стоків потрапляє до поверхневих та підземних вод, що негативно відзначається на стані водойм та створює додаткові екологічні ризики.

Однією з гострих проблем використання водних угідь мікрорегіону є їх забруднення унаслідок скидання неочищених або недостатньо очищених стоків, що пов'язано з фізичним і моральним зносом водопровідно-каналізаційних систем, очисних споруд, недостатнім фінансуванням їх утримання, ремонту і реконструкції. Наслідком цього є, зокрема, незадовільний стан низки місцевих водних об'єктів.

Здоров'я населення та безпека його життєдіяльності

Станом на початок 2022 року у Волинському вугільному мікрорегіоні проживало 66,969 тис. мешканців, що становить 6,6 % усього населення Волинської області. У Нововолинській ТГ проживає 57,394 тис. осіб, або 85,7 % усього населення мікрорегіону, ще 5,563 тис. осіб проживає у Поромівській ТГ та 4,012 тис. осіб у Литовезькій ТГ (рис. 2.7). В мікрорегіоні переважає міське населення – проживає у м. Нововолинськ – 49,772 тис. осіб та селищі Благодатне – 4,575 тис. осіб. Частка міського населення становить – 81,2% від усього населення Волинського ВМР. Місто Нововолинськ є важливим соціально-економічним центром Волинської області загалом, а за чисельністю населення посідає третє місце у Волинській області після м. Луцьк та м. Ковель.

²⁹ Регіональний план управління відходами у Волинській області до 2023 року. URL: [https://voladm.gov.ua/admin-assets/files/file/Ekologiya/%D0%A0%D0%9F%D0%A3%D0%92%20%D1%83%20%D0%92%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%96%D0%B9%20%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%96%20%D0%B4%D0%BE%202030%20%D1%80%D0%BE%D0%BA%D1%83_%D0%BD%D0%B0%20%D1%81%D0%B0%D0%B9%D1%82%20%D0%B2%D0%B5%D1%80%D0%B5%D1%81%D0%B5%D0%BD%D1%8C%202022\)-%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%81%D0%BD%D1%83%D1%82%D0%BE.pdf](https://voladm.gov.ua/admin-assets/files/file/Ekologiya/%D0%A0%D0%9F%D0%A3%D0%92%20%D1%83%20%D0%92%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%96%D0%B9%20%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%96%20%D0%B4%D0%BE%202030%20%D1%80%D0%BE%D0%BA%D1%83_%D0%BD%D0%B0%20%D1%81%D0%B0%D0%B9%D1%82%20%D0%B2%D0%B5%D1%80%D0%B5%D1%81%D0%B5%D0%BD%D1%8C%202022)-%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%81%D0%BD%D1%83%D1%82%D0%BE.pdf).

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

Рис.2.7. Населення Волинського вугільного мікрорегіону станом на 01.01.2022 р.³⁰

У мікрорегіоні в гендерному співвідношенні переважають жінки. Їх частка складає 54,4%, що вище середньообласного рівня (52,8 %) ³¹.

За віковою структурою населення Волинський ВМР характеризується значно нижчою часткою дітей у віці 0-6 років (4,4% проти 5,8% загалом по Волинській області) та дітей у віці 6-17 років (15,3% проти 17,7 % по області), водночас вищою є частка людей у віці 65+ (18,2 % проти 15,3% по області). Як результат - Волинський ВМР характеризується вищим навантаженням на осіб працездатного віку та вищими ризиками демографічних втрат і старіння населення мікрорегіону.

За останні 20 років у Волинському ВМР спостерігається значне скорочення чисельності населення на (-9,3%), при середньому по області (-4,0 %). Скорочення чисельності сільського населення відбувалось 2,4 рази вищими темпами, ніж скорочення міського населення.

В умовах розгортання повномасштабної війни усі громади Волинського ВМР прийняли значну кількість внутрішньо переміщених осіб (ВПО), що позитивно вплинуло на демографічну ситуацію у мікрорегіоні (рис. 2.8). Загалом у Волинському ВМР у 2023 році було зареєстровано 4 923 ВПО.

³⁰ Сформовано за даними <https://www.ukrstat.gov.ua/>

³¹ Сформовано за даними НСЗУ.

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

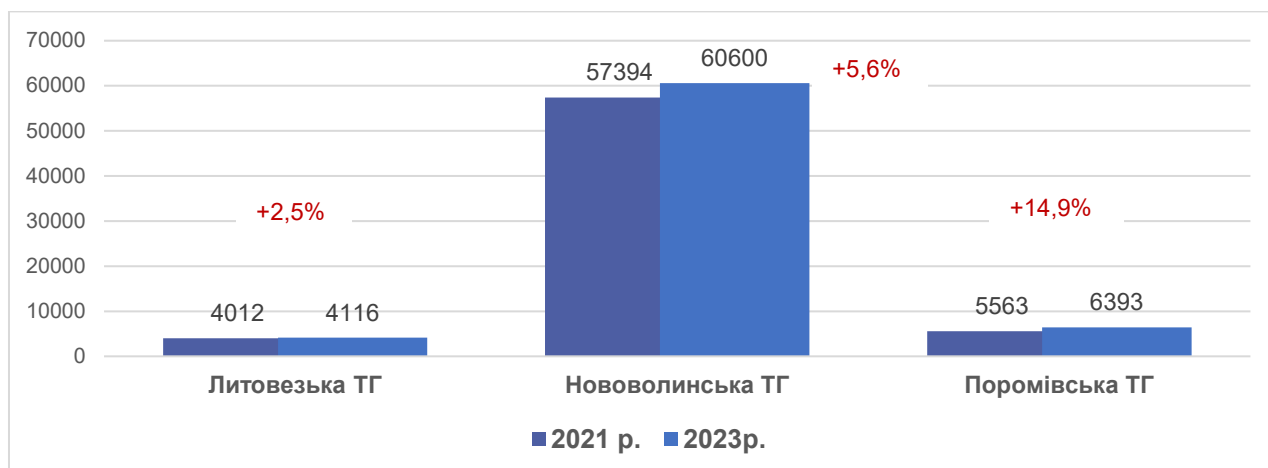

Рис. 2.8. Приріст населення у 2023-2021 роках з врахуванням ВПО, осіб³²

Основна частина ВПО проживає у м. Нововолинськ. Понад тисячу ВПО проживає у Поромівській громаді, при цьому їх кількість тут лише збільшується. Так, у Нововолинській ТГ за період 2022-2024 рр. чисельність ВПО скоротилась на 40,9%, у Литовезькій з 271 до 4 осіб, тоді ж як у Поромівській ТГ збільшилась на 7,6% до 1 102 осіб.

Первинний рівень медичної допомоги надається комунальними закладами в усіх територіальних громадах мікрорегіону. Для надання спеціалізованої медичної допомоги у Волинській області визначили чотири госпітальні кластери: Володимирський, Камінь-Каширський, Ковельський та Луцький. У кожному з госпітальних округів затверджена кластерна лікарня, а у Володимирському районі цей статус мають два заклади:

- КП "Володимирське територіальне медичне об'єднання";
- КНП "Нововолинська центральна міська лікарня"

Кадровий потенціал КНП «Нововолинська центральна міська лікарня». Згідно електронної системи охорони здоров'я станом на початок червня 2024 року в лікарі працювало 163 лікарів спеціалістів, 1 лікар ПМД та 233 асистентів. Загальна кількість працівників лікарні – 671 особа. Кількість ліжко-місць – 400 одиниць³³.

У 2024 році заплановано фінансування КНП "Нововолинська центральна міська лікарня" за 26 пакетами медичних гарантій (ПМГ) на суму 227,562 млн.грн. (табл. 2.9). Лікарня надає послуги хірургії в умовах стаціонару, в тому числі дітям, при мозковому інсульті, при пологах, гемодіалізу, стаціонарної психіатричної допомоги, лікування ВІЛ хворих, надає паліативну допомогу та інше. Матеріально-технічна база закладу дозволяє проводити діагностику (Пакет №10 «Мамографія», пакет 11 «Гістероскопія», № 12 "Езофагогастродуоденоскопія", № 13 "Колоноскопія", № 14 "Цистоскопія", № 15 "Бронхоскопія" та інше).

Первинна ланка медичної допомоги у мікрорегіоні представлена КНП «Нововолинський центр первинної медико-санітарної допомоги» амбулаторії, ФАПі. Станом на початок червня 2024 року у поліклінічному відділенні згідно електронної системи охорони здоров'я зареєстровано 40 лікарів ПМД, 9 лікарів спеціалістів, 55 асистентів. Загальна кількість працівників закладу –141 особа. У 2024 році НСЗУ заплановано фінансування КНП «Нововолинський центр первинної медико-санітарної допомоги» за 7 пакетами медичних гарантій (ПМГ) на суму 41,765 млн. грн, лівова частка з яких Пакет №1 «Первинна медична допомога» (96,4%). Заклад надає профілактичну, паліативну допомогу, ведення вагітності,

³² Сформовано за даними ОМС.

³³ За даними НСЗУ. URL: <https://nszu.gov.ua/>

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

хворих на туберкульоз, осіб з психічними розладами, організовано надання медичної допомоги із залученням лікарів-інтернів.

Таблиця 2.9. Стан реалізації пакетів медичних гарантій, фінансованих НСЗ у Волинському ВМР, 2024р.³⁴

Надавач послуг	КНП "НОВОВО-ЛИНСЬКА ЦМР", тис.грн.	КНП "НОВОВО-ЛИНСЬКИЙ ЦЕНТР ПМСД", тис.грн
Загальна сума договорів за обраний рік, в.т.ч.	227562,7	41765,7
№ 1 "Первинна медична допомога"	0,787	40256,3
№ 2 "Екстрена медична допомога"	-	-
№ 3 "Хірургічні операції дорослим та дітям у стаціонарних умовах"	61269,5	-
№ 4 "Стаціонарна допомога дорослим та дітям без проведення хірургічних операцій"	64224,7	-
№ 5 "Медична допомога при гострому мозковому інсульті"	7320,6	-
№ 6 "Медична допомога при гострому інфаркті міокарда"	-	-
№ 7 "Медична допомога при пологах"	6720,8	-
№ 8 "Медична допомога новонародженим у складних неонатальних випадках"	-	-
№ 9 "Профілактика, діагностика, спостереження, лікування та реабілітація пацієнтів в амбулаторних умовах"	31161,2	232,9
№ 10 "Мамографія"	555,8	-
№ 11 "Гістероскопія"	130,3	-
№ 12 "Езофагогастродуоденоскопія"	1274,2	-
№ 13 "Колоноскопія"	1019,2	-
№ 14 "Цистоскопія"	101,8	-
№ 15 "Бронхоскопія"	235,2	-
№ 16 "Лікування пацієнтів методом гемодіалізу в амбулаторних умовах"	6172,6	-
№ 17 "Хіміотерапевтичне лікування "	-	-
№ 18 "Радіологічне лікування "	-	-
№ 19 "Стаціонарна психіатрична допомога"	5885,6	-
№ 20 "Діагностика та лікування дорослих і дітей із туберкульозом в амбулаторних та стаціонарних умовах"	-	-
№ 21 "Діагностика, лікування та супровід осіб із вірусом імунодефіциту людини (та підозрою на ВІЛ)"	818,2	-
№ 22 "Лікування осіб із психічними та поведінковими розладами внаслідок вживання опіоїдів із використанням препаратів замісної підтримувальної терапії"	-	-
№ 23 "Стаціонарна паліативна медична допомога дорослим та дітям"	1899,2	-
№ 24 "Мобільна паліативна медична допомога дорослим і дітям"	1132,3	109,7
№ 25 "Медична реабілітація немовлят, які народилися передчасно та/або хворими, протягом перших трьох років життя"	779,0	-
№ 26 "Медична реабілітація дорослих та дітей від трьох років з ураженням опорно-рухового апарату"	-	-
№ 27 "Медична реабілітація дорослих та дітей від трьох років з ураженням нервової системи"	-	-
№ 34 "Стоматологічна допомога дорослим та дітям"	-	-
№ 35 "Ведення вагітності в амбулаторних умовах"	968,3	584,7
№ 36 "Вакцинація від гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2"	-	-

³⁴ За даними НСЗУ. URL: <https://nszu.gov.ua/>

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

Надавач послуг	КНП "НОВОВО- ЛИНСЬКА ЦМР", тис.грн.	КНП "НОВОВО- ЛИНСЬКИЙ ЦЕНТР ПМСД", тис.грн
№ 37 "Лікування пацієнтів методом перитонеального діалізу в амбулаторних умовах"	413,2	-
№ 38 "Лікування та супровід дорослих і дітей з гематологічними та онкогематологічними захворюваннями в амбулаторних та стаціонарних умовах"	-	-
№ 39 "Психіатрична допомога, яка надається мобільними мультидисциплінарними командами"	642,9	-
№ 41 "Супровід та лікування дорослих та дітей, хворих на туберкульоз, на первинному рівні медичної допомоги"	-	20,8
№ 47 "Хірургічні операції дорослим та дітям в умовах стаціонару одного дня"	4269,1	-
№ 50 "Забезпечення кадрового потенціалу системи охорони здоров'я шляхом організації надання медичної допомоги із залученням лікарів-інтернів"	1821,2	341,4
№ 51 Супровід і лікування дорослих та дітей з психічними розладами на первинному рівні медичної допомоги	-	219,6
№ 53 Реабілітаційна допомога дорослим і дітям у стаціонарних умовах	14304,8	-
№ 54 Реабілітаційна допомога дорослим і дітям у амбулаторних умовах	12767,6	-
№ 60 Медичний огляд осіб, який організовується територіальними центрами комплектування та соціальної підтримки	1674,1	-

Станом на травень 2024 року КНП «Нововолинський центр первинної медико-санітарної допомоги» було укладено 49 229 декларацій (Нововолинська ТГ – 89,9 %, Поромівська ТГ – 40,3 %, Литовезька ТГ – 72,8 %).³⁵

У мікрорегіоні також функціонує КНК Нововолинська міська стоматологічна поліклініка, що надає стоматологічні послуги дітям та дорослим (терапевтична, хірургічна, естетична, ортодонтічна стоматологія).

Повномасштабне військове вторгнення та регулярні масовані обстріли російською федерацією цивільної інфраструктури України стали значним викликом для всієї медичної системи. Кількість людей, які після стабілізації стану та лікування потребують реабілітації, збільшується чи не щодня, тож повернення постраждалих до повноцінного, активного життя – один із головних пріоритетів охорони здоров'я. У Волинському ВМР чисельність людей, що потребують реабілітації поповнюється основним чином за рахунок воїнів ЗСУ, внутрішньо переміщених осіб, місцевого населення стан здоров'я якого погіршується через професійні захворювання, тривалий стрес та інші.

У добувній промисловості країни на виробництві щорічно фіксується близько тисячі нещасних випадків, з них 75 % при видобуванні вугілля. 60 % смертних випадків добувної промисловості припадає на добування вугілля. До постійного ризику роботи у шахті додається ще ціла низка хвороб, які шахтарі можуть «заробити» собі під землею, зокрема, силікоз (респіраторне захворювання, яке спричиняє шахтний пил), проблеми зі спиною і суглобами, глухота тощо.

Реабілітаційна допомога зазвичай є тривалою та потребує значних фінансових ресурсів. Наприкінці 2022 року НСЗУ розширила Програму медичних гарантій за новими пакетами: «Реабілітаційна допомога дорослим та дітям в стаціонарних умовах» та «Реабілітаційна допомога дорослим та дітям в амбулаторних умовах». У Волинському ВМР за напрямом медична реабілітація є один надавач послуг, що має укладений договір про медичне обслуговування населення з НСЗУ за програмою медичних гарантій це КНП "Нововолинська центральна міська лікарня". У лікарні функціонує відділення фізичної та реабілітаційної

³⁵ Статистика поданих декларацій про вибір лікаря первинної медичної допомоги. URL: <https://edata.e-health.gov.ua/e-data/dashboard/declar-stats>

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

медицини, що надає реабілітаційну допомогу дорослим і дітям у амбулаторних та стаціонарних умовах (фінансування НСЗУ у 2024 році за двома пакетами №53 та №54 становить – 27,71 млн.грн.).

Конкурентні медичні послуги надаються у приватній клініці Bodro clinic (м. Нововолинськ). Клініка спеціалізується на наданні реабілітаційних послуг, в тому числі і військовим. На базі клініки працює одне з найбільш оснащених фізіотерапевтичних відділень в області. Тут практикують різні види фізичної та психологічної реабілітації, зокрема: кінезітерапію (лікування рухом), механотерапію (професійна розробка м'язів та суглобів), ерготерапію (активна реабілітація направлена на відновлення втрачених рухових функцій та дрібної моторики верхніх кінцівок), фізіотерапевтичні процедури, до яких відносяться ударно-хвильова, лазеротерапія, ультразвукова та магнітотерапія, електролікування, міостимуляція, психологічний супровід та інші.

В умовах війни підвищилась роль та потреба у **соціальній реабілітації**, яка має за мету допомогти людям з психічними та психологічними проблемами знову стати активними та самостійними у суспільстві. У Волинському ВМР послуги соціальної та психологічної реабілітації, крім закладів охорони здоров'я, надає Волинський обласний благодійний фонд «Карітас Волинь», соціальну адаптацію - ГО Нововолинська районна міжміська первинна організація Українського товариства сліпих, Нововолинська міська філія Волинського обласного центру зайнятості, догляд вдома - Територіальний центр соціального обслуговування Нововолинської міськради, Волинський обласний благодійний фонд «Карітас Волинь» (табл. 2.10).

Таблиця 2.10. Заклади Волинського ВМР, що надають послуги соціально-психологічної реабілітації³⁶

	Соціально-психологічна реабілітація	Соціальна реабілітація осіб з інтелектуальними та психічними порушеннями	Соціальна реабілітація осіб з залежністю від наркотичних засобів	Соціальна реабілітація осіб з ігровою залежністю	Соціальна адаптація	Догляд вдома
Волинський обласний благодійний фонд «Карітас Волинь»						
ГО «Нововолинська районна міжміська первинна організація Українського товариства сліпих»						
Нововолинська міська філія Волинського обласного центру зайнятості						
Територіальний центр соціального обслуговування Нововолинської міськради						

Інфраструктура та матеріальні активи

У 2023-2024 н.р. у трьох громадах Волинського вугільного мікрорегіону (Нововолинська ТГ, Литовезька ТГ та Поромівська ТГ) функціонувало 19 загальноосвітніх закладів, з них один опорний, де навчались 6,785 тис. учнів. За останні чотири роки кількість учнів скоротилась на (-6,1%). Негативна демографічна ситуація, міграційні процеси в умовах війни сприяли скороченню чисельності учнів 1-4 класів аж на -15,7%, учнів 10-11 класів на -2,3 % тоді як

³⁶ Складено за даними <https://www.ioc.gov.ua/analyticsRNCP/>

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

чисельність учнів 5-9 класів збільшилась на +1,6 %. Частка учнів, що продовжує навчатись у 10-11 класах становить близько 10 %, тобто значна кількість дітей після закінчення дев'яти класів продовжує навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

У Волинській області функціонує 12 закладів вищої освіти, в тому числі один заклад у м. Нововолинськ - Нововолинський навчально-науковий інститут економіки та менеджменту Західноукраїнського національного університету.

Згідно з даними ЄДЕБО у Волинському ВМР розташовано один заклад фахової передвищої освіти (Нововолинський електромеханічний фаховий коледж), заклад професійної (професійно-технічної) освіти ("Нововолинський центр професійної освіти"), Нововолинський міжшкільний ресурсний центр та приватна Нововолинська автомобільна школа Товариства сприяння обороні України.

Первинна ланка медичної допомоги у мікрорегіоні представлена КНП "Нововолинський центр первинної медико-санітарної допомоги" амбулаторії, ФАПі. Крім того, у мікрорегіоні функціонує КНП "Нововолинська центральна міська лікарня".

У Волинському ВМР послуги соціальної та психологічної реабілітації, крім закладів охорони здоров'я, надає Волинський обласний благодійний фонд «Карітас Волинь», соціальну адаптацію - ГО Нововолинська районна міжміська первинна організація Українського товариства сліпих, Нововолинська міська філія Волинського обласного центру зайнятості, догляд вдома - Територіальний центр соціального обслуговування Нововолинської міськради, Волинський обласний благодійний фонд «Карітас Волинь».

Мережа культурних закладів Волинського ВМР є доволі розгалуженою, в першу чергу за рахунок народних домів та бібліотек (функціонує 18 будинків культури, клубів, 16 бібліотек та Нововолинський міський історичний музей, Нововолинська школа мистецтв), водночас більшість таких закладів не відповідають сучасним потребам молоді та дітей. В усіх громадах гостро стоїть потреба переформатування діяльності народних домів в сучасні центри надання культурних послуг. У м. Нововолинськ започатковано функціонування двох молодіжних центрів - Молодіжний центр «Нові крила» (з лекційною зоною, кількома зонами для зустрічей, відпочинку і проведення заходів (у т.ч. кінопереглядів) та Молодіжний центр "4.0" (освітні клуби, пізнавальні зустрічі та цікаве дозвілля, STEAM-лабораторія).

Спортивна інфраструктура у Волинському ВМР, за винятком окремих споруд, є морально та технічно застарілою, потребує модернізації. В сільській місцевості знаходиться значна кількість футбольних полів, які потребують проведення робіт з благоустрою. Найбільш розвинена спортивна інфраструктура у м. Нововолинськ, зокрема тут функціонує палац спорту, ДЮСШ, басейн.

Волинський ВМР має вигідне розташування щодо важливих транспортних шляхів, які обумовили його достатньо розгалужену та розвинену транспортну інфраструктуру. Територією мікрорегіону проходять³⁷:

- 1) автомобільний шлях регіонального значення Р15 – через населені пункти Литовезької та Нововолинської громад;
- 2) автомобільний шлях територіального значення Т-03-05 – через населені пункти Нововолинської та Поромівської громад.

Крім того, територією мікрорегіону проходить низка автомобільних шляхів обласного значення, зокрема:

- 1) О030105 – Ізов-Бортнів-Бужанка-Нововолинськ, протяжністю 13,1 км. Проходить також через с. Шахтарське Поромівської громади;

³⁷ Про затвердження переліку автомобільних доріг загального користування державного значення: Постанова Кабінету Міністрів України від 15 грудня 2023 р. № 1318. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-pereliku-avtomobilnykh-dorih-zahalnoho-s1318-151223>.

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

- 2) О030316 – Застава-Морозовичі-Шахта № 2, протяжністю 4,9 км. Починається на прикордонній заставі, проходить через с. Морозовичі Поромівської громади, закінчується в м. Нововолинськ поблизу шахти № 2 на перетині з автошляхом Р15. До шляху примикає автодорога О030317;
- 3) О030317 – Морозовичі-Кречів-Мовники-Р15, протяжністю 13,3 км. Починається на перетині з автодорогою О030316 поблизу с. Морозовичі, проходить через села Кречів, Мовники, закінчується в с. Литовеж на перетині з автодорогою Р15;
- 4) О030318 – Т-03-05-Благодатне-Заставне-Іваничі, протяжністю 15 км. Починається в селищі Благодатне на перетині з автодорогою Т-03-05, проходить через села Біличі, Заболотці та Заставне Литовезької громади, закінчується в селищі Іваничі Іваничівської громади. У селищі Благодатне проходить вулицею Перемоги, де перетинає під'їзну залізничну колію до шахти № 6. Перетинає у двох місцях під'їзний залізничний шлях Іваничі-Нововолинськ (поблизу с. Біличі і поблизу селища Іваничі). В с. Заболотці перетинає автодорогу О030320;
- 5) О030320 – Іваничі-Заболотці-Литовеж, протяжністю 11,7 км. Починається в селищі Іваничі на перетині з автодорогою Т-03-05, проходить через с. Заболотці. Закінчується в с. Литовеж на перетині з автодорогою Р15. В с. Заболотці перетинає автодорогу О030318;
- 6) О030325 – Литовеж-Грибовиця-Соснина-О030319, протяжністю 16 км. Починається в с. Литовеж на перетині з автодорогою Р15, проходить через села Грибовиця, Соснина. Закінчується на перетині з автодорогою О030319 поблизу с. Менчичі. Поблизу с. Грибовиця перетинає автодорогу Т-03-05, а також під'їзний залізничний шлях Іваничі-Нововолинськ.

Стан доріг обласного значення загалом характеризується як задовільний, проте окремі ділянки потребують капітального ремонту.

Послуги мобільного зв'язку та доступу до бездротового інтернету наявні на усій території мікрорегіону та надаються усіма основними операторами – Київстар, Vodafone Україна, Lifecell. Утім, якість сигналу варіює залежно від місцевих умов, таких як рельєф місцевості, наявність будівель і природних перешкод, технічних параметрів мережі.

На території Волинського ВМР відсутні міжнародні пункти пропуску на короні із Республікою Польща.

У структурі земельного фонду територіальних громад Волинського ВМР переважають землі сільськогосподарського призначення.

У мікрорегіоні функціонує ДП «Волиньвугілля», яке об'єднує дві діючі шахти – ВП «Шахта №9 «Нововолинська» та ВП «Шахта «Бужанська», видобуток вугілля на яких здійснюється для енергетики. Крім двох відокремлених підрозділів шахт, до структури ДП «Волиньвугілля» входять ВП «Волиньвантажтранс» та ВП «Санаторій «Шахтар» (розташований поза межами Волинського ВМР). Крім того, на території Поромівської громади розташована єдина в Україні шахта-об'єкт будівництва № 10 «Нововолинська», зведення якої триває близько тридцяти років (рівень будівельної готовності – 87,6%). Вона має бути утричі потужнішою, ніж діючі копальні – 900 тис. т вугілля на рік. Разом з тим, унаслідок багаторічного видобутку вугілля на території Волинського ВМР виникло чимало постпромислових територій. Зокрема, до них належать закриті шахти, землі під териконами та іншими відвалами гірської породи, землі під інфраструктурою, пов'язаною із видобутком вугілля тощо.

На території Волинського ВМР зареєстровано індустріальний парк «Нововолинськ». Ініціатором його створення є Нововолинська міська рада (Рішення від 24.05.2017 р № 17/19 «Про створення індустріального парку «Нововолинськ»). Площа парку становить 20,0 га.

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

Об'єкти культурної спадщини

На території Волинського ВМР налічується 13 пам'яток, які мають культурну цінність і внесені до Державного реєстру нерухомих пам'яток України (табл. 2.11). З них 4 од. – пам'ятки культурної спадщини національного значення.

Таблиця 2.11. Об'єкти культурної спадщини Волинського ВМР³⁸

Назва об'єкта	Датування	Місце знаходження	Вид об'єкта	№ та дата наказу МКТ/Мінкультури про занесення до Реєстру / Охор. №
Нерухомі пам'ятки місцевого значення				
Нововолинська міська територіальна громада				
Покровська церква	поч. XVIII ст.	с. Грибовиця	Пам'ятка архітектури	Наказ МКІП України від 05.07.2023 №367/ 277-Вл
Іоанно-Зачаттівська церква	1934 р.	с. Тишковичі	Пам'ятка архітектури	Наказ МКІП України від 19.04.2024 №295 / 2027-Вл
Поромівська сільська територіальна громада				
Покровська церква	1750-1880 рр.	с. Поромів	Пам'ятка архітектури	Наказ МКІП України від 05.07.2023 №367 / 102-Вл
Могила братська радянських воїнів	1944 р.	с. Бортнів	Пам'ятка історії	Наказ МКІП України від 05.07.2023 №367 / 295-Вл
Могила братська радянських воїнів	1944 р.	с. Будятичі	Пам'ятка історії	Наказ МКІП України від 05.07.2023 №367 / 296-Вл
Пам'ятник на честь воїнів-односельчан	1939-1945 рр.	с. Морозовичі	Пам'ятка історії	Наказ МКІП України від 05.07.2023 №367 / 297-Вл
Литовезька сільська територіальна громада				
Городище «Гірка»	XI-XIII ст.	с. Литовеж, на р. Західний Буг	Пам'ятка археології	Наказ МКІП України від 05.07.2023 №367 / 264-Вл
Введенська церква	1791 р.	с. Литовеж	Пам'ятка архітектури	Наказ МКІП України від 05.07.2023 №367 / 265-Вл
Хрестовоздвиженська церква	1906 р.	с. Заболотці	Пам'ятка архітектури	Наказ МКІП України від 05.07.2023 №367 / 266-Вл
Нерухомі пам'ятки національного значення				
Нововолинська міська територіальна громада				
Успенська церква та дзвіниця	XVII століття	с. Низкиничі	пам'ятка архітектури	Постанова Кабінету Міністрів України від 03.09.2024 № 1014 / 030038
Поромівська сільська територіальна громада				
Михайлівська церква (дерев'яна)	1773 рік	с. Стара Лішня, вул. Миру, 48	пам'ятка архітектури	Постанова Кабінету Міністрів України від 03.09.2024 № 1014 / 030043
Литовезька сільська територіальна громада				
Городище «Замок»	IX - XIII століття	с. Литовеж	пам'ятка археології	Постанова Кабінету Міністрів України від 03.09.2009 № 928 / 030010-Н
Церква Різдва (дерев'яна)	1713 рік	с. Мовники, вул. Лопатіна, 21а	пам'ятка архітектури	Постанова Кабінету Міністрів України від 03.09.2024 № 1014 / 030037

Значну кількість культурних пам'яток Волинського ВМР складають пам'ятки архітектури.

³⁸ Державний реєстр нерухомих пам'яток України. URL: <https://mcsc.gov.ua/kulturna-spadshchyna/derzhavnyy-reiestr-nerukhomykh-pam-iatok-ukrainy/>

Енергетика

У межах мікрорегіону зосереджено низку **родовищ паливно-енергетичної сировини** – кам'яного вугілля, загальні запаси яких становлять приблизно 20-30% усіх запасів Львівсько-Волинського басейну. Поклади кам'яного вугілля у Львівсько-Волинському вугільному басейні почали розроблятися у 50-х роках ХХ ст. Тоді ж з'явилися перші шахти Волинського вугільного мікрорегіону.

Станом на середину 2024 р. видобуток вугілля у межах мікрорегіону здійснюється на шахті «Бужанська» та шахті № 9 «Нововолинська» (належить до I категорії за метаном, небезпечна за вибуховістю вугільного пилу), які входять до структури ДП «Волиньвугілля». Обсяг запасів діючих шахт станом на поч. 2022 р. становив 7113 тис. тон³⁹. Видобуте вугілля і вугільна порода за допомогою скіпового підйомника піднімаються назовні і подаються в бункери вугілля і породи. Відвантаження вугілля споживачам здійснюється залізничним та автотранспортом. Частина вугілля зберігається на відкритому складі. Вугільна порода вивозиться у відвал породи. До допоміжних виробництв зазначених вище шахт належать зварювальні дільниці, столярні та механічні цехи.

У стані припинення перебувають шахти № 1 «Нововолинська» (належить до III категорії за метаном і небезпечна за вибуховістю вугільного пилу) та № 5 «Нововолинська». Крім того, на території мікрорегіону наявна недобудована шахта № 10 «Нововолинська» (поблизу с. Поромів) – єдина в Україні шахта, фінансування будівництва якої відбулося за рахунок бюджетних коштів України. Станом на кін. 2023 р. стан готовності об'єкта оцінювався приблизно у 88%. Утім, станом на поч. II кв. 2024 р. тривають дослідження щодо доцільності чи недоцільності завершення будівництва, враховуючи новітні виклики та обставини.

За даними⁴⁰, у 2021 р. обсяг видобутку кам'яного вугілля на шахтах Волинського ВМР знизився, порівняно із 2016 р., у понад 11 разів (з 185,4 тис. тон до приблизно 16 тис. тон). Частка обсягу видобутого вугілля на шахтах мікрорегіону у відповідному загальнодержавному показнику становила у 2020 р. лише 0,1%.

На шахтах Волинського ВМР видобувається вугілля марки «ДГ», яке є перехідною сполучною між довгополум'яним і газовими вугіллям. Воно легко розпалюється, довго горить і підтримує високу температуру, не схильне до самозаймання, має доступну вартість. Завдяки механічній міцності в марці переважає велика і середня фракція. Марка досить універсальна, підходить для твердопаливних котлів, опалення житлових приміщень, промислових об'єктів. Утім, основними споживачами волинського вугілля є теплові електростанції – Бурштинська, Добротвірська та Калуська.

Зважаючи на весь спектр екологічних проблем, пов'язаних з традиційними вуглеводнями, енергетична галузь мікрорегіону останніми роками трансформується у напрямі **розвитку відновлювальної енергетики**. Станом на поч. 2021 р. у Нововолинській територіальній громаді були наявні мережеві та автономні сонячні електростанції. Встановлена потужність мережевих сонячних електростанцій в побутових споживачів 791кВА та у промислових споживачів 990кВА. Автономні електростанції представлені у промислових споживачах встановленою потужністю 134,5 кВА.

Мікрорегіон має значні перспективи нарощення виробництва відновлюваної енергетики, зважаючи на наявність тут низки не задіяних постпромислових територій, а також значної кількості вільних земельних ділянок, які можуть бути використані для будівництва об'єктів зеленої енергетики.

³⁹ Портал даних видобувної галузі України. Кам'яне вугілля. URL: https://eiti.gov.ua/resursi-rozvidka-ta-vidobuvannya/kamyane-vugillya_2022/.

⁴⁰ Пахайчук Н. Докопалися, або Коротко про стан справ у вугільній промисловості Волині: огляд. Район.in.ua. URL: <https://business.rayon.in.ua/topics/382934-dokopalisia-abo-korotko-pro-stan-sprav-u-vugilnii-promislovosti-volini-oglyad>; Абібок Ю. «Поствугільна» Волинь уже скоро: як і чому відбувається занепад галузі. Район.in.ua. URL: <https://eco.rayon.in.ua/topics/470490-postvugilna-volin-uzhe-skoro-yak-i-chomu-vidbuvaetsya-zanepad-galuzi>

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

Натомість за даними⁴¹ на території мікрорегіону відсутні станції переробки біомаси. Отже, потенціал мікрорегіону в контексті розвитку **біоенергетики** поки незначний.

Зважаючи на потенціал розвитку сільського господарства на території Волинського вугільного мікрорегіону, зокрема, у його південно-східній та північно-західній частинах, власне сільське господарство є ще одним стратегічним джерелом створення та накопичення відновлюваних енергетичних ресурсів. В мікрорегіоні динамічно розвивається як рослинництво, так і тваринництво. Відходи від збору та переробки сільськогосподарських культур можуть стати джерелом продукування **біопалива**.

Енергобаланс Нововолинської територіальної громади. Централізоване теплопостачання споживачам громади забезпечують два підприємства: КП «Нововолинськтеплокомуненерго» та ТзОВ «Теплопостач». КП «Нововолинськтеплокомуненерго» є базовим підприємством та найбільшим постачальником теплової енергії, яке забезпечує громаду централізованим теплом та гарячим водопостачанням. На нього припадає основна частка споживачів, яка складає 91%. Решту 9% споживачів обслуговуються ТзОВ «Теплопостач».

Теплова енергія генерується на потреби опалення та гарячого водопостачання споживачів на протязі опалювального сезону.

В експлуатації КП «Нововолинськтеплокомуненерго» станом на 2021 р. знаходилися: 6 газових котелень (виробництво теплової енергії на потреби опалення; усі котельні використовують у якості палива природний газ), 8 центральних теплових пунктів (виробництво гарячої води) та 57,217 км теплових мереж (втрати тепломережі у 2020 р. становили 11,8%).

В експлуатації ТзОВ «Теплопостач» станом на 2021 рік знаходилися: 4 твердопаливних котелень (виробництво теплової енергії на потреби опалення та гарячого водопостачання; усі котельні використовують щепу у якості палива) та 2,786 км теплових мереж (втрати тепломережі у 2020 р. становили 0,5%).

Постачання електричної енергії для Нововолинської територіальної громади забезпечують ТОВ «Волиньелектрозбут» (основний постачальник) та Волинська філія ДП «Регіональні електричні мережі». Оператором розподілу електричної енергії є Нововолинська філія ПрАТ «Волиньобленерго». Волинська філія ДП «Регіональні електричні мережі» є розподільчою та постачальною організацією, яка забезпечує електроенергією в основному промислові підприємства (зокрема, шахти).

Постачання газу для споживачів Нововолинської територіальної громади здійснює ТОВ «Волиньгаззбут», а доставку забезпечує АТ «Оператор газорозподільної системи «Волиньгаз». Система газопостачання багатоступенева з подачею газу споживачам через розподільчі газопроводи високого, середнього та низького тисків.

Вугілля у вигляді палива не бере участі в енергетичному балансі Нововолинської територіальної громади, не зважаючи на наявність вугільних шахт та розвиток добувної промисловості. Воно також не використовується як паливо в домогосподарствах, місцевих комунальних теплоенергетичних та промислових підприємствах. Вугілля добувається та відвантажується на вугільнозбагачувальні підприємства та вугільні ТЕС України.

Енергобаланс Литовезької територіальної громади. Комунально-побутове обслуговування населення здійснює КП «Комунальне господарство Литовезької сільської ради».

У громаді усі населені пункти газифіковано; до побутового газопроводу підключені приблизно 88% домогосподарств. Централізоване водопостачання наявне частково в селах Заставне, Заболотці та Біличі, решту населених пунктах в основному використовують індивідуальні криниці та свердловини.

Енегроменеджмент. Місто Нововолинськ є членом Асоціації «Енергоефективні міста України». У 2024 р. воно стало учасником європейської програми «Виклик розумних міст»

⁴¹ BioPlanet-EU. URL: <https://webgis.bioplat.eu/#/map>.

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

(Intelligent Cities Challenge) у статусі спостерігача (програму започатковано Європейською Комісією у 2020 р. для підтримки Європейського зеленого курсу). Метою зазначеної програми є перехід міст-учасниць до більш цифрової, низьковуглецевої циркулярної економіки для зміцнення їх конкурентоспроможності, соціальної стійкості та якості життя мешканців.

У грудні 2021 р. з метою зменшення викидів вуглекислого газу, ефективного використання енергетичних ресурсів, зменшення видатків на утримання бюджетних установ, залучення зовнішніх ресурсів для вирішення проблем енергозбереження, Нововолинською міською радою було схвалено План дій із впровадження Європейської Енергетичної Відзнаки у місті Нововолинську.

Екологічне управління; заходи, спрямовані на покращення стану довкілля

Збереження та охорона довкілля, раціональне використання природних ресурсів є особливо важливими питаннями і невід'ємною частиною соціального та економічного розвитку території Волинського ВМР, забезпечення екологічної безпеки та здоров'я населення території.

Попри стан війни та переведення ресурсів та коштів на «воєнні рейки», територіальні громади Волинського вугільного мікрорегіону вживають різні заходи для покращення стану довкілля на своїх територіях, а відтак, і території мікрорегіону загалом (табл. 2.12). У 2021 р. за напрямком «Охорона навколишнього природного середовища» найвищими були видатки бюджету Нововолинської громади, а у 2023 р. – Литовезької громади.

Таблиця 2.12. Видатки бюджетів територіальних громад Волинського вугільного мікрорегіону за напрямком «Охорона навколишнього природного середовища», 2021-2023 рр., тис грн⁴²

Територіальна громада	роки			зміна (+/-), 2023 р. до 2021 р.
	2021	2022	2023	
Нововолинська	261,4	0,0	402,1	140,7
Литовезька	47,4	0,0	1028,6	981,2
Поромівська	22,7	0,0	287,2	264,5

Також покращенню стану довкілля Волинського ВМР сприяють заходи із благоустрою населених пунктів територіальних громад мікрорегіону. У межах реалізації таких заходів, зокрема, висаджуються зелені насадження, здійснюється догляд за квітниками, парками, скверами, алеями та іншими зеленими зонами, що сприяє збереженню природних ландшафтів, збільшенню кількості зелених площ у населених пунктах, забезпеченню мешканців облагородженими місцями для відпочинку.

Унаслідок реалізації в територіальних громадах програм охорони навколишнього природного середовища та програм благоустрою у мікрорегіоні в найближчій перспективі загалом очікується: зменшення забруднення річок та інших водойм стічними водами; використання побутових і промислових відходів як вторинної сировини; покращання екологічної ситуації, зокрема, шляхом збільшення площ зелених насаджень; зменшення викидів в атмосферу; залучення об'єднань громадян до прийняття екологічно значущих рішень, реалізації екологічних програм і різних природоохоронних заходів.

У випадку, якщо План дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року **не буде затверджено**, рівень ризику погіршення екологічної ситуації на території мікрорегіону та його негативного впливу на здоров'я мешканців може зрости. Не прийняття Плану дій зі справедливої трансформації Волинського

⁴² Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua/>.

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року призведе до не вирішення низки проблем, які дозволили б знизити ймовірність настання наступних ризиків:

- подальшого забруднення довкілля та погіршення здоров'я мешканців унаслідок тривалого функціонування підприємств вуглевидобутку;
- збереження на низькому рівні екологічної культури мешканців мікрорегіону;
- подальшого забруднення ґрунтів та довкілля унаслідок функціонування несанкціонованих сміттєзвалищ та недосконалої системи управління відходами на місцевому рівні;
- гальмування розвитку сфери біоекономіки;
- збільшення площ деградованих земель;
- не впровадження енерго- та ресурсощадних технологій для забезпечення сталого розвитку економіки;
- низька енергоефективність об'єктів житлового і комунального фондів;
- зниження якості інфраструктури дозвілля та громадських просторів.

В разі неприйняття Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року, інерційний характер розвитку ситуації в економіці та соціальному житті мікрорегіону сприятиме накопиченню екологічних проблем, що можуть спричинити загрози техногенного характеру. Може виникнути кумулятивний ефект з проблем, що загострить екологічну ситуацію в мікрорегіоні. Особливу загрозу становитиме забруднення довкілля унаслідок тривалого функціонування підприємств вуглевидобутку.

3.ХАРАКТЕРИСТИКА СТАНУ ДОВКІЛЛЯ, УМОВ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ НАСЕЛЕННЯ ТА СТАНУ ЙОГО ЗДОРОВ'Я НА ТЕРИТОРІЯХ, ЯКІ ЙМОВІРНО ЗАЗНАЮТЬ ВПЛИВУ

Зважаючи на виклики, які стоять перед Волинським ВМР в умовах відмови від використання викопного вугілля та «зеленого переходу», цілі і завдання Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року спрямовуватимуться на розвиток нової конкурентоспроможної економіки (з акцентом на розвиток інфраструктури підтримки бізнесу, альтернативних («зелених») видів економічної діяльності (туризм, рекреація, креативні індустрії, біоенергетика тощо)), адаптацію мікрорегіону до нових соціальних потреб мешканців та поєднуватимуться із зусиллями, спрямованими на пом'якшення несприятливого впливу на довкілля, зокрема, шляхом досягнення вуглецевої нейтральності.

Характеристика поточного стану довкілля, у тому числі здоров'я населення, в межах території мікрорегіону наведена у розділі 2 цього Звіту. Водночас у Плані дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року не проведено поділу, конкретизації та локалізації територій мікрорегіону, в межах яких будуть реалізовуватися ті чи інші заходи. Конкретні заходи, які реалізовуватимуться для досягнення цілей та виконання завдань Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року, у разі необхідності, якщо це передбачено чинним законодавством, будуть проходити процедуру стратегічної екологічної оцінки чи оцінки впливу на довкілля.

Водночас для оцінки потенційного впливу реалізації завдань Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року на довкілля та здоров'я населення (в розрізі компонентів довкілля), пропонуємо умовний поділ території мікрорегіону, які зазнають найбільшого впливу, на:

- території житлової та нежитлової забудови;
- землі вугільної промисловості (території, на яких розташовані вуглевидобувні підприємства);
- землі промисловості, відмінної від вуглевидобутку (території, на яких розташовані підприємства, які функціонують у сфері промисловості, відмінної від вуглевидобутку);
- постпромислові території (шахтні комплекси закритих шахт, терикони, малопродуктивні та zdegradovanі землі, території, зайняті відходами від збагачення вугілля тощо);
- території місць видалення ТПВ та суміжні (до 0,5 км) території;
- автомобільні дороги та прилеглі території (до 1 км).

У таблиці 3.1 наведено можливий вплив завдань Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року на стан довкілля (у розрізі окремих компонентів довкілля: біорізноманіття і природно-заповідний фонд, земельні ресурси та ґрунти, водні ресурси, клімат і атмосферне повітря, образ ландшафту), а також умови життєдіяльності населення та стан його здоров'я на територіях, які ймовірно відчують такий вплив.

План дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року спрямований на збалансований, сталий розвиток мікрорегіону, а також на мінімізацію ймовірних негативних природних та антропогенних впливів на довкілля.

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

Таблиця 3.1. Характеристика стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я та територіях, які ймовірно зазнають впливу у результаті реалізації завдань Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

Території, які ймовірно зазнають впливу	Компоненти довкілля, що зазнають впливу					
	Здоров'я населення	Біорізноманіття і природоохоронні території	Земельні ресурси та ґрунти	Водні ресурси	Клімат і атмосферне повітря	Образ ландшафту
Території житлової та нежитлової забудови	+	0	-	-/+	-/+	-
Землі вугільної промисловості	+	+	+	0/+	+	+
Землі промисловості, відмінної від вуглевидобутку	0	0	-	0	+	0
Постпромислові території	+	+	+	+	+	+
Території місць видалення ТПВ та суміжні (до 0,5 км) території	+	+	+	+	+	+
Автомобільні дороги та прилеглі території (до 1 км)	+	-/+	-/+	0	-/+	0

де: (--) – сильний довгостроковий або постійний негативний вплив, (-) – незначний тимчасовий короткостроковий негативний вплив, (0) – нейтральний вплив, (+) – позитивний вплив

Впливи на довкілля та умови життєдіяльності населення можливо очікувати при реалізації завдань Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року, які будуть виконуватися із використанням будівельної техніки на території житлової та нежитлової забудови, землях промисловості, відмінної від вуглевидобутку, на територіях, де пролягають автомобільні дороги та прилеглих до них територіях (до 1 км). При цьому очікуються короткочасні тимчасові незначні негативні впливи на стан атмосферного повітря, водні об'єкти, ґрунти, шумове навантаження, а подекуди й незначний вплив на образ ландшафту. Серед таких завдань, зокрема:

- використання постпромислових вугільних територій для потреб нової економіки мікрорегіону;
- модернізація мережі водопостачання та водовідведення, а також реновації очисних споруд для збереження водних ресурсів мікрорегіону та покращення якості води;
- рекультивація деградованих земель;
- розвиток дорожньо-транспортної інфраструктури;
- розвиток інфраструктури дозвілля та облаштування громадських просторів тощо.

Основний негативний вплив на ґрунти на вищевизначених територіях може відбуватися при підготовці території для будівництва будівель та споруд. Він обумовлений виїмкою ґрунту при влаштуванні підземних конструкцій будівель, прокладання підземних мереж, відведення поверхневих стічних вод, а також родючого ґрунту для озеленення території. Вплив на ґрунти від утворених в процесі планованої діяльності відходів не відбуватиметься, оскільки передбачається удосконалення роботи з управління відходами.

Компенсаційними заходами в контексті покращення стану атмосферного повітря, покращення образу ландшафту та збільшення біорізноманіття буде створення територій зелених насаджень, зокрема, на постпромислових територіях, територіях шахтних комплексів, обабіч автошляхів тощо. Крім того, сприяти покращенню атмосферного повітря на території мікрорегіону, зокрема, на землях промисловості, відмінної від вуглевидобутку, буде реалізація завдань за оперативними цілями 1 «Трансформована економіка Волинського вугільного мікрорегіону сприяє сталому розвитку та інноваційності мікрорегіону» та 2 «Екологічна

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

сталість та зелений перехід формують привабливість території мікрорегіону для наступних поколінь».

Очікується, що у разі прийняття Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року якість поверхневих та підземних вод на землях вугільної промисловості (у т.ч. на прилеглих територіях) у короткостроковому періоді не зміняться зважаючи на значні площі цих територій та довготривалий період господарювання на них. Проте в середньо- і довгостроковій перспективі унаслідок реалізації заходів Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року, які передбачені оперативною ціллю 2 «Екологічна сталість та зелений перехід формують привабливість території мікрорегіону для наступних поколінь» (і, зокрема, завданням 2.1 «Надано допомогу в модернізації мережі водопостачання та водовідведення, а також реновації очисних споруд для збереження водних ресурсів мікрорегіону та покращення якості води») очікується підвищення якості поверхневих та підземних вод на зазначених вище територіях.

Загалом переважна більшість завдань Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року зорієнтовані на забезпечення в середньо- та довгостроковому періоді позитивного впливу на довкілля та здоров'я населення (детально розглянуто в розділі 6 та 7 цього Звіту).

4. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ, У ТОМУ ЧИСЛІ РИЗИКИ ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ЯКІ СТОСУЮТЬСЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ, ЗОКРЕМА ЩОДО ТЕРИТОРІЙ З ПРИРОДООХОРОННИМ СТАТУСОМ

Основні екологічні проблеми, у тому числі ризики впливу на здоров'я населення, в розрізі компонентів довкілля, їх характеристика та основні завдання (можливі сфери їх реалізації), визначені Планом дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року, виконання яких пов'язано з даними проблемами (може мати тимчасовий короткостроковий негативний вплив на компоненти довкілля під час їх реалізації), наведено у таблиці 4.1.

Таблиця 4.1. Ключові потенційні екологічні проблеми і ризики та їхні зв'язки із виконанням Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

Основні проблеми	Характеристика ризиків	Територіальна прив'язка	Основні проектні рішення Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року
Забруднення атмосферного повітря	Викиди забруднюючих речовин стаціонарними та пересувними джерелами	Міста, ділянки промислового призначення (зокрема, території шахтних комплексів, постпромислові території), автошляхи	Розвиток еко-індустріальних парків для диверсифікації економіки мікрорегіону; модернізація мережі водопостачання та водовідведення, реновації очисних споруд; впровадження енергоефективності та розвиток альтернативних джерел енергії; управління побутовими та промисловими відходами; розвиток інфраструктури дозвілля та облаштування громадських просторів.
Забруднення водного басейну	Скид поверхневого стоку, що формується на території громад мікрорегіону без очистки, та недостатня якість очищення стічних вод на очисних спорудах; забруднення поверхневих вод внаслідок вуглевидобутку та природних катаклізмів	Водні об'єкти, розташовані поблизу житлової та промислової забудови; території діючих шахтних комплексів; постпромислові території; території прибережних захисних смуг	Сприяння ефективному використанню постпромислових вугільних територій; модернізація мережі водопостачання та водовідведення, реновації очисних споруд; рекультивація деградованих земель та відновлення родючості ґрунтів; управління побутовими та промисловими відходами; розвиток інфраструктури дозвілля та облаштування громадських просторів.
Деградація та забруднення ґрунтів	Забруднення об'єктами промисловості (найперше, внаслідок тривалого вуглевидобутку) та сільського господарства; недотримання норм видобутку корисних копалин; забруднення ґрунтів внаслідок переповнених сміттєзвалищ	Постпромислові території; території діючих шахтних комплексів; території місць видалення ТПВ та несанкціонованих сміттєзвалищ; поля для с/г виробництва	
Загрози біорізноманіттю та природоохоронним територіям	Антропогенний вплив; поширення інвазійних видів рослин; пожежі; забруднення водних ресурсів	Заліснені території; території, на яких розміщені об'єкти ПЗФ	

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

Загрози рекреаційним зонам та культурній спадщині	Антропогенний вплив, у т.ч. туристичне навантаження	Рекреаційні зони мікрорегіону; території, на яких розміщені об'єкти культурної спадщини	Розвиток інфраструктури дозвілля та облаштування громадських просторів; управління побутовими та промисловими відходами.
Недосконала система управління відходами	Низька ефективність системи управління відходами, слабо розвинена система роздільного сортування відходів	Території поблизу місць видалення ТПВ; території за межами населених пунктів, де утворюються стихійні сміттєзвалища	Формування ефективної системи управління відходами; розвиток циркулярної економіки.
Загрози здоров'ю населення	Забруднення атмосферного повітря, найперше, у результаті тривалого функціонування підприємств вуглевидобутку, а також забруднення викидами шкідливих речовин від автотранспорту; відсутність у значної частини населення (зокрема, у сільській місцевості) централізованого водопостачання та каналізації; низька якість води через значну амортизацію водопровідних мереж; загрози здоров'ю фізичного та психологічного характеру, пов'язані з війною; захворюваність населення мікрорегіону	Міста; території уздовж автошляхів із щільним трафіком; території прилеглі до місць розміщення шахтних комплексів, постпромислових об'єктів; території населених пунктів (особливо у сільській місцевості) не забезпечені централізованими мережами водопостачання	Підвищення якості медичних послуг, в тому числі психологічної підтримки, та послуг соціального захисту вивільненим працівникам вугледобувних підприємств та інших вразливих груп населення для пом'якшення соціальних наслідків закриття шахт; підвищення якості водних ресурсів; розвиток інфраструктури дозвілля та облаштування громадських просторів; управління побутовими та промисловими відходами.

Нижче наведено характерні екологічні проблеми мікрорегіону в розрізі компонентів довкілля.

Забруднення атмосферного повітря та зміна клімату. Високий рівень забруднення атмосферного повітря на території Волинського ВМР зумовлений, насамперед, викидами об'єктів промисловості (зокрема, підприємствами вуглевидобутку; підприємствами, які впроваджують пилогазоочисне обладнання вкрай повільно) та двигунів внутрішнього згоряння автотранспорту (внаслідок використання у домогосподарствах застарілого автотранспорту із значним ступенем амортизації).

Надалі залишається гострою проблема недотримання промисловими підприємствами технологічного режиму експлуатації пилогазоочисного устаткування, невиконанням у встановлені терміни заходів щодо зниження обсягів викидів до нормативного рівня; низькими темпами впровадження сучасних технологій очищення викидів; відсутністю ефективного очищення викидів підприємств від газоподібних домішок.

Також гостро стоїть питання модернізації системи теплопостачання. Для ефективного використання енергоресурсів та скорочення технологічних втрат теплової енергії при прокладанні нових, реконструкції та ремонту (крім аварійного) старих магістральних та розподільчих теплових мереж, які доцільно замінити на попередньо ізольовані труби.

Концентрація великої кількості транспортних засобів на порівняно обмеженій території населених пунктів мікрорегіону істотно впливає на стан забруднення атмосферного повітря і, за певних умов, призводить до сильного негативного впливу транспорту на довкілля, зокрема, збільшення концентрацій шкідливих викидів на перехрестях внаслідок різкого викиду відпрацьованих газів автомобілів при нестационарній роботі двигуна в режимах гальмування/розгону та при зупинках.

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

Водночас джерелом появи шкідливих короткострокових тимчасових викидів в атмосферне повітря можуть стати будівельні та ремонтні роботи, пов'язані з розвитком дорожньо-транспортної та інженерної інфраструктури з огляду на залучення важкого спеціалізованого автотранспорту.

Забруднення водних об'єктів. На екологічний стан поверхневих вод мікрорегіону впливають різноманітні фактори, які тісно пов'язані з промисловим та антропогенним впливом на компоненти довкілля, а саме: забрудненням ґрунтів та атмосфери, зміною ландшафтно-структури та техногенним перевантаженням території, неефективною роботою каналізаційно-очисних споруд, забрудненням і засміченням річок побутовими, промисловими та іншими відходами.

Головними проблемами очистки стічних вод на території мікрорегіону є: незадовільний технічний стан діючих очисних споруд, які є морально і фізично застарілі; відсутність очисних споруд в невеликих населених пунктах; відсутність попередньої очистки на промислових підприємствах, що здійснюють скид своїх стоків з великою концентрацією шкідливих речовин в комунальні каналізаційні мережі.

Забруднення поверхневих вод мікрорегіону відбувається внаслідок скиду неочищених та недостатньо очищених комунальних і промислових стоків через фізичний та моральний знос очисних споруд і відсутність коштів на їх будівництво, ремонт та реконструкцію. Внаслідок тривалої експлуатації без необхідного поточного ремонту систем водопостачання і каналізації більшість водопровідно-каналізаційних господарств мікрорегіону знаходяться в незадовільному технічному стані.

Іншою важливою проблемою, що призводить до забруднення поверхневих вод на території мікрорегіону є часткова відсутність водоохоронних зон та прибережно-захисних смуг водних об'єктів та недотримання умов їх експлуатації.

Забруднення ґрунтів на території мікрорегіону відбувається найперше унаслідок:

- 1) здійснення гірничих робіт, наслідком яких, у т.ч. є осідання земної поверхні над гірничими виробками. Внаслідок цього виникають такі небезпечні процеси, як зміна рівня ґрунтових вод, підтоплення та заболочення земель. Для підтримки гірничих робіт проводиться інтенсивна відкачка підземних вод, і як наслідок, утворюється депресійна воронка. Це викликає різку активізацію зсувного та карстового процесів з утворенням провалів, порушеннями та деформаціями земної поверхні. Крім того, внаслідок руйнації каналізаційних систем і систем відводу шахтних вод та вимивання ґрунтовими водами токсичних компонентів з порід шахтних відвалів, які широко використовуються для підсилення підтоплених територій, ґрунтові води стають непридатними для господарсько-питного забезпечення;
- 2) утворення териконів у процесі підземного видобутку вугілля на поверхню. Відсутність рослинності на породних відвалах зумовлює активізацію ерозійних та інших небезпечних процесів. Руйнується структура ґрунтового покриву, відбувається загальне геохімічне забруднення ґрунтів. Крім того, водна ерозія призводить до вимивання з териконів токсичних компонентів і забруднення ними ґрунту і підґрунтових вод, поширюючись з ними на значні відстані;
- 3) функціонування автотранспорту. Важкі метали, які містяться у вихлопних газах автотранспорту, осідають в ґрунтах вздовж трас. Інтенсивність їхнього розподілу залежить від швидкості руху автотранспорту, напрямку вітру, наявності захисних смуг тощо. Території, які знаходяться у безпосередній близькості до автошляхів містять підвищений вміст важких металів, продуктів горіння пального (оксид азоту, сірка, сажа, смоли тощо). Ареал розповсюдження важких металів вздовж автодоріг із найвищим трафіком може сягати відстані до 1 км;

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

- 4) існування неорганізованих звалищ промислового, побутового, будівельного та іншого сміття. Вони безпосередньо забруднюють ґрунтове покриття та створюють загрозу проникнення небезпечних речовин в ґрунти поблизу сміттєзвалищ.

Основними загрозами **рекреаційним зонам та культурній спадщині** є розширення житлової та промислової забудови та недотримання містобудівних норм і обмежень. Також рекреаційні зони можуть зазнавати забруднення і руйнації, спричинених поведінкою туристів, через несформованість екологічної культури у більшій частини населення як мікрорегіону зокрема, так і країни загалом.

Об'єкти Смарагдової мережі, а також об'єкти, які перебувають під охороною в межах Рамсарської конвенції, на території мікрорегіону відсутні. Утім, тут наявні загальнозоологічний заказник «Прибужжя» та ландшафтний заказник «Заставненський заказник». Загроза збереженню **територій з природоохоронним статусом** пов'язана перш за все із нереалізацією заходів, передбачених програмами, конвенціями чи іншими нормативно-правовими актами різних рівнів.

Основними загрозами і потенційними ризиками для функціонування системи природоохоронних територій у мікрорегіоні є:

- діяльність із вуглевидобутку, яка призводить, зокрема, до деградації екосистем, забруднення водних ресурсів, змін у ландшафті, викидів забруднюючих речовин в атмосферу, шуму та вібрацій тощо;
- наростаючий антропогенний вплив, пов'язаний з виробничою, агропромисловою, транспортною та іншими сферами діяльності, що призводить до деградації природно-ландшафтних комплексів, скорочення популяцій окремих видів флори та фауни, зниження стійкості екологічних систем загалом;
- наслідки війни та військових дій, які, зокрема, проявляються для об'єктів ПЗФ у вигляді додаткового антропогенного тиску (забруднення, спричинене обстрілами стратегічних об'єктів, здійснення оборонних заходів та інше);
- регіональні прояви кліматичних змін (зростання середніх та максимальних температур, ріст випаровування та випарності з діяльних поверхонь, збільшення кількості випадків стихійних небезпечних метеорологічних явищ, серед яких грози, шквали, смерчі, градобій, пилові бурі та інші явища) та їх прямий чи опосередкований вплив на природні комплекси;
- прояви негативних процесів природного характеру, які мають місце в останні десятиліття на території мікрорегіону та Волинської області загалом (заболочення озерних комплексів, ураження лісових масивів хворобами та шкідниками, лісові пожежі, поширення інвазивних видів флори та фауни і витіснення корінних видів, пилові бурі та розвіювання торфовищ та інше).

Основними причинами, що можуть спричинити до збіднення **біорізноманіття** на території Волинського ВМР є, зокрема, діяльність з вуглевидобутку та антропогенні чинники. Зазначені причини зумовлюють існування ризику забруднення природного середовища, денатуралізації природних ландшафтів тощо. Крім того, негативний антропогенний вплив на біорізноманіття має місце унаслідок монокультурного способу ведення лісового та сільського господарства.

Чинниками, що можуть впливати на чисельність рослин, занесених до «Червоної книги України», найперше, є їх зривання для букетів, а також деградація їх місцезростань, зокрема, унаслідок випасання худоби, викошування, випалювання трави, осушення, проведення лісгосподарських робіт тощо. Загрозами для зростання лісової рослинності, зокрема, є: (1) випалювання сухої рослинності у весняний період; (2) порушення технології заготівлі та трелювання деревини; (3) самовільні рубки.

Управління побутовими відходами у Волинського ВМР орієнтоване на полігонне захоронення відходів, їх розміщення на сміттєзвалищах та/або стихійних сміттєзвалищах, більшість з яких

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

не відповідають вимогам екологічної безпеки. Відтак серед головних **проблем** мікрорегіону **у сфері управління відходами** можна виділити: відсутність діючих сміттєпереробних та сміттєспалювальних заводів; не у всіх територіальних громадах мікрорегіону забезпечено стовідсоткове охоплення домогосподарств централізованим вивозом сміття; вкрай слабо розвинута система сортування відходів.

Мінімізація негативних впливів зовнішнього середовища на **стан здоров'я мешканців** мікрорегіону гальмується низкою проблем. Найперше, це:

- недофінансування НСЗУ за пакетами медичних послуг (тарифи на медичні послуги не достатньо покривають витрати на лікарські засоби, медичні вироби). Через низький рівень оплати праці молоді спеціалісти пріоритетом обирають роботу на первинній ланці;
- нестача кваліфікованих вузькопрофільних лікарів та недостатнє (або застаріле) медичне обладнання закладів охорони здоров'я;
- нерівномірний доступ населення до закладів вторинної медицини;
- недостатнє забезпечення ліжками з підведеним киснем та кисневими концентраторами;
- потреба в оновленні лабораторного обладнання тощо;
- несформованість системи заходів для превенції захворювань.

Крім того, більшість закладів охорони здоров'я мікрорегіону потребують капітального ремонту приміщень (у т.ч. ремонту покрівлі і фасаду), а також реконструкції систем опалення.

Серйозний негативний вплив на стан здоров'я мешканців мікрорегіону чинить вуглевидобуток, зокрема, унаслідок:

- 1) забруднення повітря частками пилу, оксиду сірки і азоту, токсичними металами;
- 2) забруднення підземних та поверхневих вод важкими металами, сірчаними сполуками та іншими токсичними речовинами. Вживання забрудненої води може призвести до різних захворювань, у т.ч. гастроентеритів, проблем з печінкою та нирками;
- 3) забруднення ґрунту залишками видобутку: викиди і відвали можуть забруднювати ґрунт важкими металами і хімічними речовинами, що може вплинути на якість продуктів харчування (зокрема, овочів та фруктів, ягід, грибів), викликаючи хвороби, пов'язані з накопиченням токсинів;
- 4) шумового забруднення – вугільні шахти створюють значний рівень шуму, що може викликати стрес, порушення сну, зниження концентрації і слуху, а також впливати на психічне здоров'я;
- 5) екологічних зміни. Порушення навколишнього середовища в результаті видобутку вугілля може знижувати якість життя в навколишніх населених пунктах через втрату природних ресурсів, зменшення можливостей для відпочинку на природі та інші соціальні наслідки.

Загалом, забруднення компонентів довкілля впливає на здоров'я населення шляхом загострення хронічних серцево-судинних хвороб, хвороб органів дихання, нервової системи, алергічним проявом тощо. Проте ці хвороби неспецифічні і можуть бути зумовлені й іншими чинниками, наприклад, курінням, або професійним впливом, значну роль при цьому може відігравати дія внутрішніх алергенів.

Автотранспорт, крім викидів забруднюючих речовин в атмосферу, також спричиняє негативне акустичне забруднення. Воно, серед іншого, впливає на розвиток серцево-судинних захворювань, що є основною причиною смертності населення.

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

На стан здоров'я населення мікрорегіону також може негативно впливати й близькість проживання до сміттєзвалищ, у т.ч. територій, зайнятих відходами вуглевидобутку (териконами, хвостосховищами, іншими породними відвалами).

Водночас прямо пов'язати ті чи інші наслідки для здоров'я населення з впливом конкретних заходів з реалізації Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року досить складно (так само, як і навпаки, довести відсутність такого зв'язку), оскільки, вплив на здоров'я часто неспецифічний і носить опосередкований характер, має пролонгований прояв, характеризується наявністю часового лагу між моментом виникнення та проявом наслідків. Можуть спостерігатися кумулятивні ефекти, пов'язані з декількома видами господарської діяльності. Так, наприклад, захворювання дихальної системи можуть бути наслідками впливу функціонування як об'єктів житлово-комунального господарства чи транспорту, так і шкідливих звичок людини, зокрема, паління сигарет.

5. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ЗАПОБІГАННЯМ НЕГАТИВНОМУ ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ВСТАНОВЛЕНІ НА МІЖНАРОДНОМУ, ДЕРЖАВНОМУ ТА ІНШИХ РІВНЯХ, ЩО СТОСУЮТЬСЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ, А ТАКОЖ ШЛЯХИ ВРАХУВАННЯ ТАКИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ

План дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року орієнтований на виконання зобов'язань у сфері **охорони довкілля**, у тому числі пов'язаних із запобіганням негативному впливу на **здоров'я населення**, встановлених на міжнародному рівні, зокрема:

1. Директива Ради № 92/43/ЄЕС від 21.05.1992 р. про збереження природних оселищ та дикої фауни і флори.
2. Директивою Європейського Парламенту та Ради № 2000/60/ЄС від 23.10.2000 р. про встановлення рамок діяльності Співтовариства у сфері водної політики зі змінами і доповненнями, внесеними Рішенням № 2455/2001/ЄС і Директивою 2009/31/ЄС.
3. Директивою Європейського Парламенту та Ради № 2008/50/ЄС від 21.05.2008 р. про якість атмосферного повітря та чистіше повітря для Європи.
4. Директивою Європейського Парламенту та Ради № 2008/98/ЄС від 19.11.2008 р. про відходи.
5. Директивою Європейського Парламенту та Ради № 2009/147/ЄС від 30.11.2009 р. про збереження диких птахів.

Основними міжнародними **правовими документами щодо СЕО** є: (1) Протокол про стратегічну екологічну оцінку до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (ратифікований Верховною Радою України Законом № 562-VIII від 01.07.2015); (2) Директива 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів і програм на навколишнє середовище, імплементація якої передбачена Угодою про асоціацію між Україною та ЄС. В Україні проведення СЕО регламентується Законом України «Про стратегічну екологічну оцінку» від 20.03.2018 р. № 2354-VIII.

Україна взяла на себе міжнародні **обов'язки у сфері** збереження та збалансованого **використання біорізноманіття**, підписавши понад 50 міжнародних багатосторонніх угод. Серед них, зокрема:

1. Конвенція про охорону біологічного різноманіття, яка була започаткована під час Всесвітньої конференції глав держав та міністрів довкілля у 1992 р. в м. Ріо-де-Жанейро (Бразилія) й ратифікована Верховною Радою України 29.11.1994 р.
2. Конвенція про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовище існування водоплавних птахів (Рамсарська конвенція, м. Рамсар, Іран, 02.02.1971 р.).
3. Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннська конвенція, м. Бонн, 1979 р.).
4. Угода про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (01.11.1995 р., м. Гаага; ратифіковано Законом України від 04.07.2002 р. № 62-IV).
5. Угоди про збереження кажанів в Європі (1991р.).
6. Конвенція про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі (Бернська конвенція, м. Берн, 19.09.1979 р.).
7. Рамкова конвенція ООН про зміну клімату (ратифікована Україною Законом № 435/96-ВР від 29.10.1996 р.).

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

8. Європейська конвенція про охорону археологічної спадщини (м. Валлетта, 16.01.1992 р., ратифіковано Україною Законом № 1369-IV (1369-15) від 10.12.2003 р.).
9. Конвенція про охорону та використання транскордонних водотоків та міжнародних озер (м. Гельсінкі, 1992), що є чинною в Україні з 01.07.1999 р. та інші.

На виконання Бернської конвенції в Європі створена мережа територій особливого природоохоронного значення – Смарагдова мережа, важливих для збереження біорізноманіття в країнах Європи і деяких країнах Африки. За результатами аналізу наданих матеріалів визначено, що в межах території Волинського ВМР об'єкти Смарагдової мережі відсутні.

Відповідно до Рамсарської конвенції, стороною якої є Україна, на території держави здійснюються заходи для збереження мігруючих водно-болотних птахів, шляхом виділення певних територій та надання їм охоронного статусу. На території України виділено 39 водноболотних угідь міжнародного значення, офіційно визнаних Рамсарською конвенцією, а низка водно-болотних угідь є перспективними для визнання. Деякі водно-болотні угіддя погоджені розпорядженням Кабінету Міністрів України і подані на розгляд Секретаріату Рамсарської конвенції. За результатами аналізу наданих матеріалів визначено, що в межах території Волинського ВМР вищезазначені угіддя відсутні.

Відповідно до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» та нормативно-правової бази України документ державного планування повинен враховувати низку зобов'язань:

- пріоритетність вимог екологічної безпеки, обов'язковість додержання екологічних стандартів, нормативів та лімітів використання природних ресурсів;
- виконання низки заходів, що гарантують екологічну безпеку середовища для життя і здоров'я людей, а також запобіжний характер заходів щодо охорони навколишнього природного середовища;
- проектне спрямування на збереження просторової та видової різноманітності та цілісності природних об'єктів і комплексів;
- узгодження екологічних, економічних та соціальних інтересів суспільства на основі поєднання міждисциплінарних знань екологічних, соціальних, природничих і технічних наук та прогнозування стану навколишнього природного середовища;
- використання отриманих висновків моніторингу та комплексу охоронних заходів об'єкта для виконання можливостей факторів позитивного впливу на охорону довкілля;
- забезпечення загальної доступності матеріалів детального плану території та самого звіту СЕО відповідно до вимог Закону України «Про доступ до публічної інформації»;
- надання інформації щодо обґрунтованого нормування впливу планової діяльності на навколишнє природне середовище;
- оцінка ступеню антропогенної зміни територій, сукупної дії факторів, що негативно впливають на екологічну ситуацію.

Міжнародні **зобов'язання** України **у сфері вуглевидобутку і декарбонізації**, що спрямовані на зменшення викидів парникових газів та перехід до сталого розвитку закріплені, зокрема, наступними документами:

1. Рамковою конвенцією Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату (ратифікована 29.10.1996 р.), а також Кіотським протоколом до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату (ратифікований 04.02.2004 р.).
2. Паризькою угодою (ратифікована 17.07.2016 р.), яка спрямована на зміцнення глобального реагування на загрозу зміни клімату в контексті сталого розвитку та

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

зусиль з викорінення бідності. Україна приєдналася до цієї угоди і зобов'язалася: (1) зменшити викиди парникових газів; (2) сприяти переходу на чисту енергію (перехід до відновлювальних джерел енергії та впровадження нових технологій для зменшення викидів); (3) вживати заходи щодо адаптації до змін клімату.

3. Угодою про асоціацію з Європейським Союзом. Україна зобов'язалася до гармонізації своєї енергетичної політики з нормами ЄС, що включає зобов'язання щодо скорочення викидів, підвищення енергоефективності та переходу на відновлювальні джерела енергії.

Крім того, Україна є учасником Глобального екологічного фонду, який надає фінансування для проектів, які мають значний вплив на збереження глобальних екологічних систем. Він підтримує проекти в таких сферах, як зміна клімату, біорізноманіття, захист водних ресурсів і боротьба з деградацією земель. Україна отримує фінансування від Фонду для реалізації проектів з охорони навколишнього середовища, включаючи проекти, що стосуються зменшення викидів парникових газів і впровадження екологічно чистих технологій.

Україна є членом Міжнародної організації зі стандартизації (ISO). Відтак, в країні діє низка міжнародних стандартів та рекомендацій. Наприклад, ISO 14001:2015 – Система управління навколишнім середовищем, який надає рамки для розробки екологічної політики і цілей. Вугледобувні підприємства України можуть сертифікувати свою діяльність за цим стандартом, щоб забезпечити відповідність міжнародним вимогам щодо охорони довкілля.

Охорона та покращення навколишнього природного середовища забезпечується комплексом заходів, в основу яких покладена система державних законодавчих актів та регламентація планування, забудови і благоустрою населених пунктів.

Законом України «Про стратегічну екологічну оцінку» від 20.03.2018 р. № 2354-VIII регламентовано процедурні аспекти стратегічної екологічної оцінки. Так, CEO – це процедура визначення, опису та оцінювання наслідків виконання документів державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, виправданих альтернатив, розроблення заходів із запобігання, зменшення та пом'якшення можливих негативних наслідків, яка включає визначення обсягу CEO, складання звіту про CEO, проведення громадського обговорення та консультацій, врахування у документі державного планування звіту про CEO, результатів громадського обговорення та консультацій, інформування про затвердження документа державного планування.

Засади екологічної політики України регламентовані Законом України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» 28.02.2019 року № 2697-VIII. Основні засади державної екологічної політики:

- 1) впровадження інструментів сталого (тобто виваженого) споживання природних ресурсів та виробництва;
- 2) вдосконалення системи кадастрів природних ресурсів, державної статистичної звітності з використання природних ресурсів та забруднення навколишнього природного середовища;
- 3) створення екологічно та економічно обґрунтованої системи платежів за спеціальне використання природних ресурсів, у тому числі природних ресурсів з асиміляційним потенціалом;
- 4) зменшення втрат біологічного та ландшафтного різноманіття, зокрема шляхом вдосконалення принципів формування екологічної мережі, її розширення та невиснажливого використання, а також збереження унікальних природних ландшафтів;
- 5) збереження і відновлення чисельності видів природної флори та фауни, в тому числі мігруючих видів тварин, середовищ їх існування, рідкісних і таких, що перебувають під

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

загрозою зникнення, видів тваринного та рослинного світу і типових природних рослинних угруповань, що підлягають охороні;

- 6) зменшення негативного впливу процесів урбанізації на навколишнє природне середовище, припинення руйнування навколишнього природного середовища у межах міст (зокрема, недопущення необґрунтованого знищення зелених насаджень у межах міст під час виконання будівельних чи інших робіт, незаконного відведення земельних ділянок, зайнятих зеленими насадженнями, під будівництво);
- 7) забезпечення збереження, відновлення та збалансованого використання рослинного світу України;
- 8) забезпечення сталого управління водними ресурсами за басейновим принципом;
- 9) забезпечення сталого використання та охорони земель, покращення стану вражених екосистем та сприяння досягненню нейтрального рівня деградації земель, підвищення рівня обізнаності населення, землевласників і землекористувачів щодо проблем деградації земель;
- 10) стимулювання впровадження систем екологічного управління на підприємствах одночасно з поліпшенням екологічних характеристик продукції, у тому числі на основі міжнародних систем сертифікації та маркування;
- 11) впровадження технологій електронного урядування в екологічній сфері.

У Вище згаданому законі СЕО визначено одним із основних інструментів реалізації державної екологічної політики, який дасть змогу запобігти негативному впливу на навколишнє природне середовище та встановити відповідність запланованої чи здійснюваної діяльності нормам і вимогам законодавства про охорону навколишнього природного середовища, раціональне використання і відтворення природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки. Конкретні заходи щодо захисту атмосферного, водного та ґрунтового середовища вживаються відповідно до специфіки окремих джерел забруднення.

Основні зобов'язання у сфері охорони довкілля стосуються заходів щодо охорони земельних ресурсів, лісів, повітряного, водного та ґрунтового середовища, поводження з відходами, відтворення тваринного та рослинного світу, поводження з об'єктами екологічної мережі.

Комплексні заходи з охорони довкілля ґрунтуються на пропозиціях схем і проектів районного проектування та відповідних розділів прогнозів економічного та соціального розвитку підприємств, схем генеральних планів території.

Основні принципи екологічного захисту довкілля передбачають:

- дотримання нормативів гранично допустимих рівнів екологічного навантаження на природне середовище та санітарних нормативів;
- виділення природно-заповідних, ландшафтних, курортно-рекреаційних, історико-культурних зон з відповідним режимом їх охорони;
- збереження та раціональне використання цінних природних ресурсів;
- встановлення санітарно-захисних зон для охорони водойм, джерел водопостачання і мінеральних вод тощо.

Правове та інституційне забезпечення в сфері **поводження з земельними ресурсами** забезпечуються рішенням Координаційної ради з питань боротьби з деградацією земель та опустелюванням, створеної згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 18.01.2017 р. № 20, зокрема стосовно схвалення представлених НААН добровільних національних завдань щодо досягнення нейтрального рівня деградації земель (далі – НРДЗ) за напрямом «Підтримання вмісту органічної речовини (гумусу) у ґрунтах», а також допоміжних заходів щодо досягнення НРДЗ за напрямками «Відновлення зрошення і поліпшення еколого-меліоративного стану зрошуваних земель» та «Відновлення та стале використання

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

торфовищ». Відповідні завдання і заходи щодо НРДЗ також зазначені у рішенні Ради національної безпеки і оборони України від 23.03.2021 р. №111/2021 «Про виклики і загрози національній безпеці України в екологічній сфері та першочергові заходи щодо їх нейтралізації»; Стратегії зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.08.2019 р. №688-р; Плану заходів з реалізації Стратегії зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21.10.2020 р. №1567-р; Пріоритети управління лісами затверджені у Державній стратегії управління лісами України до 2035 року та операційним планом її реалізації у 2022 – 2024 роках, затверджених розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 р. № 1777-р; Закон України «Про рослинний світ» (№ 591-XIV від 09.04.1999 р.) визначає, що під час розроблення проєктів законодавчих актів, загальнодержавних, міждержавних, регіональних програм необхідно враховувати такі вимоги:

- збереження природної просторової, видової, популяційної та ценотичної різноманітності об'єктів рослинного світу;
- збереження умов місцезростання дикорослих рослин і природних рослинних угруповань;
- науково обґрунтоване, невиснажливе використання природних рослинних ресурсів;
- здійснення заходів щодо запобігання негативному впливу господарської діяльності на рослинний світ;
- охорони об'єктів рослинного світу від пожеж, захист від шкідників і хвороб;
- здійснення заходів щодо відтворення об'єктів рослинного світу;
- регулювання поширення та чисельності дикорослих рослин і використання їх запасів з урахуванням інтересів охорони здоров'я населення (ст. 5).

Питання, пов'язані зі **збереження та відтворенням лісового фонду**, регламентуються, зокрема:

1. Лісовим кодексом України (№ 3852-XII від 21.01.1994 р.), який, зокрема, встановлює правові, економічні та організаційні основи для використання, охорони і відновлення лісів.
2. Державною стратегією управління лісами України до 2035 року (схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 р. № 1777-р) та Операційним планом реалізації у 2022-2024 роках Державної стратегії управління лісами України до 2035 року.
3. Порядком здійснення лісовпорядкування, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 07.02.2023 р. № 112 та ін.

Правове та інституційне регулювання та основні екологічні вимоги у сфері **охорони атмосферного повітря** регламентуються Законом України «Про охорону атмосферного повітря» від 16.10.1992 р. № 2707-XII.

Основне чинне законодавство та норми у сфері захисту атмосферного повітря:

1. Положення про порядок видачі дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 29 травня 1995 р. № 364.
2. Порядок ведення державного обліку в галузі охорони атмосферного повітря, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2001 р. № 1655.
3. Інструкція про зміст та порядок складання звіту проведення інвентаризації викидів забруднюючих речовин на підприємстві, затверджена наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України від 10.02.1995 р. № 7.

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

4. Інструкція про загальні вимоги до оформлення документів, в яких обґрунтовуються обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, затверджена наказом Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України 27 червня 2023 року № 448.
5. Державні санітарні правила планування та забудови населених пунктів, затверджені наказом Міністерства охорони здоров'я України від 19 червня 1996 р. № 173.
6. Гігієнічні регламенти «Гранично допустимі концентрації хімічних і біологічних речовин в атмосферному повітрі населених місць», затверджені Наказом Міністерства охорони здоров'я України 14 січня 2020 року № 52.

Юридичні засади **поводження з водними ресурсами** визначаються Водним кодексом України (від 06.06.95 №213/95-ВР) та іншими законодавчими актами, що були розроблені для забезпечення збереження, збалансованого й науково обґрунтованого використання та відновлення водних ресурсів, захисту водних ресурсів від забруднення, зараження й виснаження, запобігання та пом'якшення негативного впливу, покращення екологічного стану водних об'єктів і захисту прав водокористувачів.

Зокрема, стратегічними цілями Водної стратегії України на період до 2050 року є:

1. Забезпечення рівного доступу до якісної і безпечної для здоров'я людини питної води і належних санітарно-профілактичних заходів.
2. Поліпшення якісного стану водних об'єктів шляхом досягнення та підтримання «доброго» екологічного та хімічного стану масивів поверхневих вод, екологічного потенціалу штучних або істотно змінених масивів поверхневих вод, кількісного та хімічного стану масивів підземних вод.
3. Забезпечення необхідної кількості водних ресурсів для відновлення та оздоровлення водних екосистем і досягнення стійкого водозабору та водопостачання.
4. Скорочення зростаючих ризиків нестачі води та надлишку води.
5. Запровадження інтегрованого управління водними ресурсами за басейновим принципом та принципів Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) щодо водного врядування в районах річкових басейнів, у прибережних і морських водах.

Найголовнішими питаннями у сфері водопостачання та водовідведення є дозвіл на забір води із джерел водопостачання (дозвіл на спеціальне водокористування) і дозвіл на скидання очищених та неочищених стічних вод у навколишнє середовище. З 04.06.2017 року набув чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, що регулюють відносини, пов'язані з одержанням документів дозвільного характеру щодо спеціального водокористування» від 07.02.2017 року №1830-VIII, яким внесено зміни до Водного кодексу України в частині процедури отримання дозволів на спеціальне водокористування.

Відповідно до внесених змін до ст. 49 Водного кодексу України дозвіл на спеціальне водокористування видається територіальними органами центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства.

Інформація про видані дозволи на спеціальне водокористування суб'єктам господарювання розміщується на сайті Державного агентства водних ресурсів України (<https://data.gov.ua/dataset/water-use-permits>).

Важливими нормативно-правовими актами у сфері екології та користування водними ресурсами також є:

1. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку видачі дозволів на спеціальне водокористування» (від 13.03.2002 р. №321).

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку розроблення нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин у системи централізованого водовідведення та переліку забруднюючих речовин, скидання яких у системи централізованого водовідведення нормується» (від 29.03.2024 р. № 364).
3. Державні санітарні норми та правила «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною» (ДСанПіН 2.2.4-171-10).
4. Методичні рекомендації з розроблення нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти із зворотними водами (від 05.03.2021 р. №173).
5. Постанова Кабінету Міністрів України «Про правовий режим зон санітарної охорони водних об'єктів» (від 18.12.1998 р. № 2024).

Законодавство України у сфері ґрунтів охоплює нормативно-правові акти, що регулюють питання **охорони, використання та відновлення ґрунтів**. Зокрема, це:

1. Земельний кодекс України (№ 2768-III від 25.10.2001 р.), який регулює використання, охорону та відновлення земель, включаючи ґрунти. Кодекс визначає права і обов'язки землевласників і землекористувачів, умови землекористування і охорони земель.
2. Закон України «Про охорону земель» (№ 962-IV від 19.06.2003 р.), який правові основи для охорони земель, включаючи ґрунти, від забруднення, деградації та інших негативних впливів. Закон визначає правила для запобігання і боротьби з ерозією, засоленням, забрудненням та іншими проблемами.
3. Закон України «Про Державний земельний кадастр» (№ 3613-VI від 07.07.2011 р.), який регулює створення, ведення і використання державного земельного кадастру, що містить інформацію про земельні ділянки, їх характеристики, включаючи дані про стан ґрунтів.

Норми цих Законів враховані у Плані дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року. Також План дій зорієнтований на забезпечення реалізації завдань Стратегії зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року (схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.09.2019 р. № 688-р), яка включає наступні завдання:

1. Нарощення потенціалу зрошення та дренажу.
2. Модернізація міжгосподарських мереж.
3. Модернізація внутрішньогосподарських зрошувальних систем, яка передбачає модернізацію працюючих систем та відновлення працездатності пошкоджених, що не втратили свій ресурс.
4. Будівництво нових внутрішньогосподарських зрошувальних систем на міжгосподарських зрошувальних системах.
5. Відновлення дренажних систем у зоні осушення.
6. Модернізація працюючих дренажних систем.
7. Модернізація непрацюючих дренажних систем.
8. Відновлення дренажних систем у зоні зрошення.

Правові засади у сфері **поводження з відходами** забезпечуються Законом України «Про управління відходами» від 20.06.2022 року № 2320-IX та іншими законодавчими актами, що були розроблені для регулювання діяльності з метою уникнення чи мінімізації утворення відходів, зберігання й поведження з ними, запобігання та зменшення негативних наслідків для довкілля.

Містобудівні заходи забезпечують охорону природного середовища шляхом раціонального функціонального зонування території, створення санітарно-захисних зон, визначення

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

територій природно-заповідного фонду, забезпечення екологічного балансу природно-ландшафтних та урбанізованих територій.

Національний план дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України 21.04.2021 р. № 443-р. для місцевого рівня передбачені питання стимулювання розвитку інфраструктури управління відходами, розроблення і затвердження програм комплексного розвитку зелених зон міст.

Закон України «Про тваринний світ» (№ 2894-III від 13.12.2001 р.) визначає відносини у галузі **охорони, використання і відтворення тваринного світу**. В Законі визначено повноваження органів місцевої влади у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу, зокрема:

- організація розроблення і затвердження територіальних програм з питань охорони, використання і відтворення тваринного світу;
- вирішення в установленому законодавством порядку питань щодо надання в користування мисливських угідь та рибогосподарських водних об'єктів;
- організація та здійснення заходів щодо охорони тваринного світу та поліпшення середовища його існування;
- здійснення інших повноважень, передбачених законом.

Закон України «Про рослинний світ» (№ 591-XIV від 09.04.1999 р.) регулює питання **охорони рослинного світу**, в тому числі рідкісних і зникаючих видів рослин, забезпечення їх збереження і відновлення. Законом регламентовано компетенцію органів місцевої влади щодо охорони рослинності, участі в управлінні місцевими заповідними територіями тощо.

Закон України «Про екологічну мережу» (№ 1864-IV від 24.06.2004 р.) визначає принципи складові, право власності на **об'єкти екологічної мережі**. В законі визначені засоби забезпечення формування, збереження та раціонального використання екомережі, зокрема облік, контроль, відповідальність за порушення законодавства з питань формування, збереження та використання екомережі.

В Україні сформовано інвестиційне законодавство, у якому, зокрема, значна увага приділяється необхідності **дотримання екологічних норм у процесі інвестиційної діяльності**. Так, Законом України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 р. №1560-XII встановлюється заборона інвестування в об'єкти, створення і використання яких не відповідає вимогам санітарногігієнічних, радіаційних, екологічних, архітектурних та інших норм, встановлених законодавством України. У разі порушення екологічних, санітарно-гігієнічних та архітектурних норм державний орган може прийняти рішення про зупинення або припинення інвестиційної діяльності (ст. 21). Також, відповідно до ст. 8 інвестор зобов'язаний одержати висновок з оцінки впливу на довкілля його діяльності у випадках та порядку, встановлених Законом України «Про оцінку впливу на довкілля» від 23.05.2017 № 2059-VIII.

Враховуючи результати аналізу можна зробити висновок, що План дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року відповідає встановленим на національному та регіональному рівнях цілям екологічної політики, враховує більшість з них і передбачає комплекс заходів, спрямованих на їх виконання. Справедлива трансформація Волинського ВМР є органічною складовою визначених на середньо- і довгострокову перспективу загальних цілей та завдань політик економічного, соціального та енергетичного розвитку держави та регіону, а також збереження та охорони довкілля. Визначенні у Плані дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року цілі узгоджуються зі стратегічною метою держави щодо переходу від вуглецевоемної економіки до кліматично нейтральної, відповідно до кліматичних зобов'язань, які взяла на себе Україна.

6. ОПИС НАСЛІДКІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ВТОРИННИХ, КУМУЛЯТИВНИХ, СИНЕРГІЧНИХ, КОРОТКО-, СЕРЕДНЬО- ТА ДОВГОСТРОКОВИХ (І, 3-5 ТА 10-15 РОКІВ ВІДПОВІДНО, А ЗА НЕОБХІДНОСТІ -50-100 РОКІВ), ПОСТІЙНИХ І ТИМЧАСОВИХ, ПОЗИТИВНИХ І НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ

Відповідно до Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування, затверджених Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 10.08.2018 року № 296, наслідки для довкілля, у тому числі для здоров'я населення – це будь-які ймовірні наслідки для флори і фауни, біорізноманіття, ґрунту, клімату, повітря, води, безпеки життєдіяльності населення та взаємодії цих факторів. Вторинні наслідки – це вигоди, які полягають у широкому залученні громадськості до прийняття рішень та встановлення прозорих процедур їх прийняття. Кумулятивні наслідки – це нагромадження в організмах людей, тварин, рослин отрути різних речовин внаслідок тривалого їх використання. Синергічні наслідки – це сумарний ефект, який полягає у тому, що при взаємодії двох або більше факторів їх дія суттєво переважає дію кожного окремо компоненту.

Для визначення ймовірних наслідків для довкілля, в тому числі здоров'я населення, від реалізації цілей і завдань, визначених в Плані дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року, було використано контрольний перелік питань, наведений у таблиці 6.1.

Таблиця 6.1. Оцінка ймовірних наслідків для довкілля від реалізації Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року відповідно до контрольного переліку

Чи може реалізація Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року спричинити:	Негативний вплив			Пом'якшення існуючої ситуації
	Так	Ймовірно	Ні	
Атмосферне повітря				
1. Збільшення викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел?			+	+
2. Збільшення викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел?		+		+
3. Погіршення якості атмосферного повітря?			+	+
4. Появу джерел неприємних запахів?			+	+
5. Зміни повітряних потоків, вологості, температури або ж будь-які локальні чи регіональні зміни клімату?			+	+
Водні ресурси				
6. Збільшення обсягів скидів у поверхневі води?			+	+
7. Будь-які зміни якості поверхневих вод (зокрема таких показників, як температура, розчинений кисень, прозорість, але не обмежуючись ними)?			+	+
8. Збільшення скидання шахтних і кар'єрних вод у водні об'єкти?			+	+
9. Значне зменшення кількості вод, що використовуються для водопостачання населенню?			+	
10. Збільшення навантаження на каналізаційні системи та погіршення якості очистки стічних вод?			+	+
11. Появу загроз для людей і матеріальних об'єктів, пов'язаних з водою (зокрема таких, як паводки або підтоплення)?			+	+
12. Зміни напрямів і швидкості течії поверхневих вод або зміни обсягів води будь-якого поверхневого водного об'єкту?			+	
13. Порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок регіону?			+	
14. Зміни напрямку або швидкості потоків підземних вод?			+	+

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

Чи може реалізація Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року спричинити:	Негативний вплив			Пом'якшення існуючої ситуації
	Так	Ймовірно	Ні	
15. Зміни обсягів підземних вод (шляхом відбору чи скидів або ж шляхом порушення водоносних горизонтів)?		+		+
16. Забруднення підземних водоносних горизонтів?			+	+
Відходи				
17. Збільшення кількості утворюваних твердих побутових відходів?			+	+
18. Збільшення кількості утворюваних чи накопичених промислових відходів IV класу небезпеки?			+	+
19. Збільшення кількості відходів I-III класу небезпеки?			+	+
20. Спорудження еколого-небезпечних об'єктів поводження з відходами?			+	+
21. Утворення або накопичення радіоактивних відходів?			+	
Земельні ресурси				
22. Порушення, переміщення, ущільнення ґрунтового шару?		+		+
23. Будь-яке посилення вітрової або водної ерозії ґрунтів?			+	+
24. Зміни в топографії або в характеристиках рельєфу?			+	+
25. Появу таких загроз, як землетруси, зсуви, селеві потоки, провали землі та інші подібні загрози через нестабільність літогенної основи або зміни геологічної структури?			+	+
26. Суттєві зміни в структурі земельного фонду, чинній або планованій практиці використання земель?			+	
27. Виникнення конфліктів між ухваленими цілями стратегії та цілями місцевих громад?			+	
Клімат				
28. Збільшення обсягу викидів парникових газів?			+	+
Біорізноманіття, флора і фауна, природоохоронні території				
29. Негативний вплив на об'єкти природно-заповідного фонду та Смарагдової мережі (зменшення площ, початок небезпечної діяльності у безпосередній близькості або на їх території тощо)?			+	+
30. Зміни у кількості видів рослин або тварин, їхній чисельності або територіальному представництві?			+	+
31. Збільшення площ зернових культур або сільськогосподарських угідь в цілому?		+		+
32. Порушення або деградацію середовищ існування диких видів тварин?			+	+
Рекреаційні зони та культурна спадщина				
33. Будь-який вплив на кількість і якість наявних рекреаційних можливостей?			+	+
34. Будь-який вплив на наявні об'єкти історико-культурної спадщини?			+	+
35. Інші негативні впливи на естетичні показники об'єктів довкілля (перепони для публічного огляду мальовничих краєвидів, появу естетично неприйнятних місць, руйнування пам'яток природи тощо)?			+	+
Безпека життєдіяльності населення, його здоров'я				
36. Зміни в локалізації, розміщенні, щільності та зростанні кількості населення будь-якої території?			+	+
37. Появу будь-яких реальних або потенційних загроз для здоров'я людей?			+	
Матеріальні активи				
38. Необхідність будівництва нових об'єктів для забезпечення транспортних сполучень?			+	+
39. Потреби в нових або суттєвий вплив на наявні комунальні послуги?			+	+
40. Вплив на нинішній стан забезпечення житлом або виникнення нових потреб у житлі?			+	+
41. Суттєвий вплив на нинішню транспортну систему? Зміни в структурі транспортних потоків?			+	+
Екологічне управління та моніторинг				

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

Чи може реалізація Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року спричинити:	Негативний вплив			Пом'якшення існуючої ситуації
	Так	Ймовірно	Ні	
42. Послаблення правових і економічних механізмів контролю в галузі екологічної безпеки?			+	+
43. Погіршення екологічного моніторингу?			+	+
44. Усунення наявних механізмів впливу органів місцевого самоврядування на процеси техногенного навантаження?			+	+
45. Стимулювання розвитку екологічно небезпечних галузей виробництва?			+	+
Інше				
46. Підвищення рівня використання будь-якого виду природних ресурсів?		+		+
47. Суттєве вилучення будь-якого невідновного ресурсу?			+	
48. Збільшення споживання значних обсягів палива або енергії?			+	+
49. Суттєве порушення якості природного середовища?			+	+
50. Поява можливостей досягнення короткотермінових цілей, які ускладнюватимуть досягнення довготривалих цілей у майбутньому?			+	
51. Такі впливи на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності здатні викликати значний негативний екологічний ефект, що матиме значний негативний прямий або опосередкований вплив на добробут людей?			+	+

На основі оцінок, представлених в таблиці 6.1, можна зробити наступні висновки щодо ймовірних наслідків для довкілля від реалізації Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року:

Атмосферне повітря. Стратегія містить оперативні цілі 1 «Трансформована економіка Волинського вугільного мікрорегіону сприяє сталому розвитку та інноваційності мікрорегіону», 2 «Екологічна сталість та зелений перехід формують привабливість території мікрорегіону для наступних поколінь», 3 «Модернізована інфраструктура адаптована для потреб мешканців та бізнесу мікрорегіону». Реалізація завдань за зазначеними цілями дозволить у середньо- та довгостроковій перспективі мінімізувати обсяг шкідливих речовин, які потрапляють у повітря унаслідок діяльності бізнесу (насамперед підприємств вуглевидобувної промисловості), підвищити енергоефективність об'єктів житлового і комунального фондів, а також сприятиме загальному відновленню екосистеми за рахунок ревіталізації постпромислових територій, рекультивативації деградованих земель тощо. Крім того, очікується відновлення екологічної рівноваги в мікрорегіоні унаслідок підвищення ефективності управління побутовими та промисловими відходами

Водні ресурси. Покращенню якості водних ресурсів сприятиме реалізація завдання 2.1 «Надано допомогу в модернізації мережі водопостачання та водовідведення, а також реновації очисних споруд для збереження водних ресурсів мікрорегіону та покращення якості води» оперативної цілі 2 «Екологічна сталість та зелений перехід формують привабливість території мікрорегіону для наступних поколінь».

Реалізація завдання 2.4 «Забезпечено відновлення екологічної рівноваги в мікрорегіоні та захист довкілля від забруднення побутовими та промисловими відходами» дозволить знизить рівень забруднення підземних вод мікрорегіону шкідливими речовинами, які утворюються унаслідок перегнивання та/або накопичення сміття.

У Плані дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року не передбачається реалізація завдань, які можуть спричинити до негативного впливу на наявні на території мікрорегіону об'єкти природно-заповідного фонду.

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

Крім того, План дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року не передбачає започаткування підприємницької діяльності, яка спричинить до збільшення обсягів скидів забруднених вод у поверхневі води. Навпаки, унаслідок реалізації завдань 1.1 «Забезпечено підтримку розвитку еко-індустріальних парків для диверсифікації економіки мікрорегіону, в тому числі в напрямі розвитку циркулярної економіки» та 5.1 «Забезпечено сприяння самозайнятості та/або працевлаштуванню вивільнених працівників вугледобувних підприємств в інших видах економічної діяльності (с/г, туризм, креативні індустрії)» очікується активізація розвитку «зеленої економіки». Отже, реалізація Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року не має призвести до погіршення стану водних ресурсів.

Відходи. Реалізація завдань 1.1 «Забезпечено підтримку розвитку еко-індустріальних парків для диверсифікації економіки мікрорегіону, в тому числі в напрямі розвитку циркулярної економіки» та 2.4 «Забезпечено відновлення екологічної рівноваги в мікрорегіоні та захист довкілля від забруднення побутовими та промисловими відходами» позитивно вплине на ситуацію з відходами на території мікрорегіону. По-перше, очікується підвищення ефективності системи управління відходами, що дозволить підвищити якість атмосферного повітря у мікрорегіоні, знизити рівень забруднення водних ресурсів та ґрунтів, а по-друге, – сприяти розвитку циркулярної економіки.

Крім того, заходи з облаштування громадських просторів та осередків дозвілля (завдання 3.2 «Сформовано інфраструктуру дозвілля та облаштовано громадські простори, які задовольняють потреби різних груп населення») передбачають встановлення додаткових сміттєзбірників в громадських місцях.

Земельні ресурси. Очікується, що запровадження Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року позитивно відобразиться на стані земельних ресурсів мікрорегіону. Унаслідок реалізації завдань 1.1 «Забезпечено підтримку розвитку еко-індустріальних парків для диверсифікації економіки мікрорегіону, в тому числі в напрямі розвитку циркулярної економіки», 1.3 «Забезпечено сприяння ефективному використанню постпромислових вугільних територій для потреб нової економіки мікрорегіону» та 2.3 «Забезпечено сприяння рекультивації деградованих земель та відновлення родючості ґрунтів для їх майбутнього ощадливого використання» очікується активізація розвитку «зеленої економіки».

Розвиток системи управління відходами, який планується у межах реалізації завдання 2.4 «Забезпечено відновлення екологічної рівноваги в мікрорегіоні та захист довкілля від забруднення побутовими та промисловими відходами», дозволить знизити обсяг токсичних речовин, які потрапляють у ґрунт внаслідок перегнивання сміття. Дозволять покращити якість ґрунтово-земельного фонду мікрорегіону й передбачені в Плані дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року заходи щодо рекультивації деградованих земель, а також ревіталізації постпромислових територій.

Клімат. План дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року не передбачає започаткування підприємницької діяльності, яка спричинить до збільшення обсягів викидів парникових газів, що можуть сприяти глобальному потеплінню. Тому реалізація Плану дій не має призвести до негативного впливу на клімат. Навпаки, реалізація завдань у межах цілей 1 «Трансформована економіка Волинського вугільного мікрорегіону сприяє сталому розвитку та інноваційності мікрорегіону», 2 «Екологічна сталість та зелений перехід формують привабливість території мікрорегіону для наступних поколінь» та 3 «Модернізована інфраструктура адаптована для потреб мешканців та бізнесу мікрорегіону» в комплексі дозволить знизити викиди CO₂ в атмосферу, сприятиме збалансованому та більш сталому споживанню ресурсів. А впровадження у громаді енергоменеджменту та заходів з енергоефективності у середньо- та довгостроковій

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

перспективі сприятимуть зниженню залежності (зокрема, комунальних установ) від палива, яке може продукувати парникові гази, а також зменшенню емісії CO₂.

Біорізноманіття, флора і фауна, природоохоронні території. У Плані дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року не передбачається реалізація завдань, які можуть спричинити негативний вплив на біорізноманіття, флору і фауну та наявні у мікрорегіоні об'єкти природно-заповідного фонду. Водночас, покращенню стану біорізноманіття може сприяти реалізація завдань щодо розвитку туристичної та рекреаційної сфер, а також підвищення якості інфраструктури дозвілля.

Рекреаційні зони та культурна спадщина. Впровадження Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року сприятиме розвитку рекреаційних зон та туристичної сфери на території мікрорегіону, осередків дозвілля та громадських просторів, що передбачено, зокрема, завданнями цілі 3 «Модернізована інфраструктура адаптована для потреб мешканців та бізнесу мікрорегіону». У процесі реалізації Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року не передбачається негативного впливу на наявні об'єкти культурної спадщини, природно-заповідного фонду.

Безпека життєдіяльності населення, його здоров'я. Виконання завдань цілі 5 «Комплексна система соціальної підтримки вивільнених працівників вугледобувних підприємств та інших вразливих груп населення є інклюзивною та доступною» має призвести до покращення стану здоров'я населення мікрорегіону, оскільки передбачається модернізація закладів охорони здоров'я та підвищення якості надання медичних послуг, підвищення рівня соціального захисту вивільнених працівників, які раніше працювали у вугільній промисловості тощо.

Позитивно вплине на здоров'я мешканців (зокрема, на органи дихання) й реалізація завдань щодо підвищення ефективності системи управління відходами на території вугільного мікрорегіону та розвитку циркулярної економіки, адже дозволить підвищити якість атмосферного повітря, знизити рівень забруднення водних ресурсів та ґрунтів.

Реалізація окремих завдань цілі 2 «Екологічна сталість та зелений перехід формують привабливість території мікрорегіону для наступних поколінь», а також цілі 3 «Модернізована інфраструктура адаптована для потреб мешканців та бізнесу мікрорегіону» завдяки модернізації існуючих та створенню нових інфраструктурних об'єктів сприятиме зростанню рівня благоустрою населених пунктів мікрорегіону і підвищенню якості життя їхніх мешканців.

Матеріальні активи. Реалізація окремих завдань оперативної цілі 1 «Трансформована економіка Волинського вугільного мікрорегіону сприяє сталому розвитку та інноваційності мікрорегіону», оперативної цілі 2 «Екологічна сталість та зелений перехід формують привабливість території мікрорегіону для наступних поколінь», а також оперативної цілі 3 «Модернізована інфраструктура адаптована для потреб мешканців та бізнесу мікрорегіону» завдяки модернізації існуючих та створенню нових інфраструктурних об'єктів у коротко-, середньо- та довгостроковій перспективі сприятиме зростанню рівня благоустрою населених пунктів мікрорегіону і підвищенню якості життя їхніх мешканців.

Екологічне управління, моніторинг та інше. План дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року не передбачає послаблення правових і економічних механізмів контролю в галузі екологічної безпеки.

Завдання цілі 1 «Трансформована економіка Волинського вугільного мікрорегіону сприяє сталому розвитку та інноваційності мікрорегіону» орієнтовані на новітні інноваційні технології ощадного та бережливого ресурсокористування та не призведуть до стимулювання розвитку екологічно небезпечних галузей, що, відповідно, могло б призвести до суттєвого погіршення якості природного середовища мікрорегіону.

Водночас у Плані дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року закладено заходи з розвитку системи управління

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

відходами та підвищення культури мешканців мікрорегіону щодо поводження із ТПВ, зміцнення екологічної безпеки, а також енергомодернізації комунальних будівель.

Ймовірність того, що реалізація Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року призведе до таких можливих впливів на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності матимуть значний сумарний (кумулятивний) вплив на довкілля, є незначною.

Отже, реалізація Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року не супроводжуватиметься появою нових негативних наслідків для довкілля. Водночас реалізація усіх його оперативних цілей сприятиме покращенню екологічної ситуації на території мікрорегіону.

7. ЗАХОДИ, ЩО ПЕРЕДБАЧАЄТЬСЯ ВЖИТИ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ, ЗМЕНШЕННЯ ТА ПОМ'ЯКШЕННЯ НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ДОКУМЕНТУ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ

Досягнення цілей Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року передбачає виконання завдань, пов'язаних з будівництвом, реконструкцією, енергозбереженням та раціональним використанням природних ресурсів, виконання яких є невід'ємною складовою для забезпечення справедливої трансформації та збалансованого розвитку мікрорегіону в економічній, соціальній та екологічній площинах. Проте під час проведення аналізу ймовірних наслідків для довкілля від реалізації Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року було виявлено окремі завдання, виконання яких може спричинити до появи деяких негативних наслідків у вигляді короточасного впливу. Для нейтралізації, зменшення та пом'якшення можливих негативних наслідків виконання цілей та завдань Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року передбачено здійснення низки заходів, які матимуть позитивний вплив на компоненти довкілля (таблиця 7.1).

Таблиця 7.1. Заходи, передбачені для запобігання, зменшення та пом'якшення ймовірного негативного впливу на компоненти довкілля, в тому числі здоров'я населення, внаслідок реалізації цілей і завдань Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

Складові довкілля, в т. ч. здоров'я населення	Заходи, які передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання ДДП
Атмосферне повітря і клімат	– збільшення площ зелених насаджень на постпромислових територіях; – створення територій зелених насаджень обабіч автошляхів; – стимулювання заходів з підвищення енергетичної ефективності і енергозбереження у всіх галузях економіки мікрорегіону; – висадка саджанців дерев і квітів, розбивка клумб, квітників тощо в громадських місцях; – сприяння розвитку генерації електричної енергії з відновлюваних джерел; – сприяння модернізації, підвищенню ефективності, адаптивності та декарбонізації систем централізованого теплопостачання.
Водні ресурси	– поступова заміна зношених інженерних систем водопостачання та водовідведення; – ремонт/модернізація очисних споруд із застосуванням новітнього обладнання та технологій; – постійний моніторинг та контроль за дотриманням норм водоохоронного законодавства; – регулярне очищення водних об'єктів мікрорегіону.
Земельні ресурси	– рекультивація деградованих земель; – проведення інженерно-технічних, агролісомеліораційних та ґрунтозахисних заходів; – створення лісових захисних насаджень на еродованих землях, вздовж водних об'єктів та пользахисних смуг, а також на постпромислових територіях; – своєчасне викошування узбіч, зон зелених насаджень, парків, скверів, місць загального користування.
Надра	– стимулювання економічного розвитку на основі «зеленого переходу».
Відходи	– розвиток роздільного збирання та циркулярної економіки; – регулярне проведення моніторингу появи стихійних сміттєзвалищ в місцях скупчення населення (громадські простори, осередки дозвілля та рекреації) та своєчасна їх ліквідація; – вдосконалення системи управління відходами в громадах Волинського ВМР (особливо на території сільських населених пунктів); – посилення просвітницької діяльності щодо створення екологічної культури не лише серед дітей мікрорегіону, але й дорослих.

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

Біорізноманіття та природоохоронні території	– збільшення природоохоронних територій та об'єктів.
Рекреаційні зони та культурна спадщина	– розвиток туризму та рекреації з урахуванням місцевого потенціалу; – належне облаштування туристичних маршрутів та об'єктів туристичних відвідувань, створення комфортних і безпечних умов для туристів.
Здоров'я населення	– підвищення якості і розширення переліку медичних послуг, що надають заклади охорони здоров'я мікрорегіону; – покращення матеріально-технічної бази закладів охорони здоров'я мікрорегіону; – створення безперешкодного (безбар'єрного) простору для всіх груп населення; – проведення інформаційно-оздоровчих та просвітницьких заходів щодо популяризації активного способу життя, формування відповідального ставлення до навколишнього середовища та власного здоров'я; – запровадження системи психологічної підтримки жителів мікрорегіону.

Окрім зазначеного доцільно в перспективі посилити співпрацю громадських організацій та органів місцевого самоврядування громад Волинського ВМР з міжнародними організаціями та фондами, що співфінансують проєкти у сферах екології та охорони довкілля, залучити бізнес до реалізації місцевих екологічних програм і проєктів.

У сфері управління відходами рекомендуємо посилити інформаційно-роз'яснювальну кампанію щодо підвищення культури поводження відходами, зокрема, серед населення у сільській місцевості, а також щодо питань зміни клімату тощо.

Для ефективного використання земельних ресурсів доцільно забезпечити підтримку розробки комплексних планів просторового розвитку територій громад Волинського ВМР, зокрема, через залучення коштів міжнародної технічної допомоги.

Рекомендуємо також забезпечити сприяння розвитку органічного агровиробництва. Доцільними є також модернізація виробничих процесів у сільському господарстві, нормування використання хімічних засобів захисту рослин, не допускаючи повторного накопичення пестицидів на сільськогосподарських угідь, негативного впливу на ґрунти та довкілля загалом від виробництва сільськогосподарської продукції.

Залучення інвестицій має відбуватись до екологічно дружніх видів підприємницької діяльності, пов'язаної з виробництвом та реалізацією екологічних товарів (послуг, робіт), під час виробництва та надання яких застосовуються екологічно-конструктивні методи та технології.

Заходи та ініціативи в контексті повоєнної відбудови Волинського ВМР та області загалом мають бути реалізованими виключно на основі сучасних еколого-безпечних технологій.

На всіх етапах реалізація цілей і завдань Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року повинна здійснюватися відповідно до норм і правил охорони навколишнього середовища і вимог екологічної безпеки, в тому числі згідно з вимогами Водного кодексу України, Законів України «Про охорону земель», «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про охорону атмосферного повітря», «Про природно-заповідний фонд України» та інших.

8. ОБҐРУНТУВАННЯ ВИБОРУ ВИПРАВДАНИХ АЛЬТЕРНАТИВ, ЩО РОЗГЛЯДАЛИСЯ, ОПИС СПОСОБУ, В ЯКИЙ ЗДІЙСНЮВАЛАСЯ СТРАТЕГІЧНА ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА, У ТОМУ ЧИСЛІ БУДЬ-ЯКІ УСКЛАДНЕННЯ

План дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року розроблений на довгостроковий період і є плановим документом.

Оцінка ймовірних наслідків для довкілля від реалізації Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року вказує на те, що його реалізація передбачає досягнення цілей та виконання завдань, які повинні сприяти поширенню позитивних впливів на складові довкілля та здоров'я населення, зокрема, забезпечити стале використання потенціалу мікрорегіону, сприяти подоланню наслідків довготривалого вуглевидобутку, підтримати справедливу трансформацію вугільних громад, сприяти збереженню та ефективному використанню економічного потенціалу культурної спадщини, формуванню доступної та спроможної мережі закладів для надання якісних медичних послуг тощо. Це свідчить, що План дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року спрямований на екологічно збалансований сценарій розвитку.

У контексті стратегічної екологічної оцінки Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року можуть бути розглянуті й інші сценарії розвитку:

1) **гіпотетичний «нульовий» сценарій**, за яким План дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року не затверджується та більшість зовнішніх загроз і багато внутрішніх проблем з високою ймовірністю погіршать існуючу екологічну ситуацію;

2) **сценарій, який передбачає врахування в документі державного планування пропозицій та зауважень** щодо покращення стану довкілля, в тому числі здоров'я населення, які надійдуть за результатами громадського обговорення та консультацій з органами виконавчої влади Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року та Звіту про його стратегічну екологічну оцінку.

Гіпотетичний «нульовий» сценарій пов'язаний із збереженням нинішнього стану мікрорегіону. Цей варіант виходить з того, що зміни практично не відбуватимуться. При цьому якісні показники розвитку будуть залишатись малорухомими. А це стримує процеси збалансованого (сталого) розвитку мікрорегіону. Реалізація гіпотетичного сценарію ілюструє значне загострення екологічних проблем, які перешкоджатимуть набуттю комфортних умов життя та добробуту населення. Відтак за результатами аналізу визначено, що в рамках гіпотетичного сценарію подальший сталий розвиток Волинського ВМР є ускладненим, і цей сценарій призводить до погіршення екологічної ситуації в межах його території.

Другий альтернативний сценарій передбачає затвердження проекту Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року, який враховуватиме обґрунтовані пропозиції та зауваження щодо покращення стану довкілля, в тому числі здоров'я населення, які надійдуть за результатами громадського обговорення та консультацій з органами виконавчої влади Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року та Звіту про його стратегічну екологічну оцінку. Водночас цей сценарій може передбачати додаткові витрати ресурсів мікрорегіону для його реалізації.

Натомість, в аналізованому Плані дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року передбачено, що планування розвитку мікрорегіону ґрунтується на врахуванні ключових викликів, які впливають на людину,

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

інфраструктуру, безпекове середовище, економіку, довкілля, здоров'я населення тощо. Відтак в інтересах забезпечення ефективного системного та сталого розвитку Волинського ВМР найбільш прийнятним варіантом буде затвердження аналізованого проєкту Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року з врахуванням рекомендацій, викладених у даному Звіті.

Опис способу, в який здійснювалася стратегічна екологічна оцінка, у тому числі будь-які ускладнення. Зміст звіту про СЕО сформований відповідно до пункту 2 статті 11 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку».

Законом також регламентовано повноваження суб'єктів стратегічної екологічної оцінки, порядок (1) проведення такої оцінки, (2) здійснення транскордонних консультацій, (3) інформування про затвердження документа державного планування та (4) моніторингу його виконання.

Статтею 9 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» чітко регламентовано також етапи проведення стратегічної екологічної оцінки, а саме:

- 1) визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки;
- 2) складання звіту про стратегічну екологічну оцінку;
- 3) проведення громадського обговорення та консультацій;
- 4) врахування звіту про стратегічну екологічну оцінку, результатів громадського обговорення та консультацій;
- 5) інформування про затвердження документа державного планування;
- 6) моніторинг наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення.

Зважаючи на стратегічний характер Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року, ключове значення у виконанні СЕО мали методи стратегічного аналізу. Насамперед, доречним виявилось застосування аналізу контексту стратегічного планування, що передбачає встановлення зв'язків з іншими документами державного планування; відповідність цілей та завдань Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року загальним цілям державної екологічної політики, у т.ч. політики щодо забезпечення безпечного для здоров'я населення середовища існування, та цілям, завданням, напрямкам галузевих документів державного планування.

Також проведено аналіз поточного стану довкілля, у тому числі здоров'я населення, в розрізі компонентів довкілля (клімату і факторів, що на нього впливають, атмосферного повітря, водних та земельних ресурсів, біорізноманіття та природоохоронних територій, відходів, здоров'я населення та інфраструктури). Здійснено оцінку ймовірних наслідків виконання цілей та завдань Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року, як на окремі компоненти довкілля, так і на комплексні умови територій мікрорегіону – стан довкілля, збереження біорізноманіття, раціональність використання наявних ресурсів, розвиток природних та техногенних процесів, а також вплив на здоров'я населення.

Оцінка кумулятивних ефектів дозволила спрогнозувати потенційний сукупний вплив на стан довкілля, в тому числі здоров'я населення, внаслідок реалізації цілей і завдань Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року.

Для здійснення СЕО був обраний метод експертних оцінок, суть якого полягає у визначенні майбутнього на основі думок кваліфікованих спеціалістів-експертів, викладених у публічних звітах та аналітичних матеріалах, а також метод екстраполяції, оскільки він полягає в

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

перенесенні встановленого характеру розвитку певної території чи процесу в майбутнє і ґрунтується на вивченні кількісних і якісних параметрів досліджуваного об'єкта за попередні роки, з подальшим логічним продовженням, окресленням тенденцій його розвитку.

При цьому здійснювалися:

- збір та аналіз інформації про поточний стан складових довкілля, включаючи значення ключових екологічних показників в розрізі компонентів довкілля, в т. ч. здоров'я населення;
- визначення можливих чинників змін антропогенного та природного характеру;
- проведення оцінки потенційного впливу цілей на складові довкілля та на стан здоров'я й добробут населення.

В процесі аналізу стану довкілля були використані статистичні дані та офіційні дані Головного управління статистики у Волинській області, обласних органів виконавчої влади, що реалізують державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища та реалізують державну політику у сфері охорони здоров'я. Крім того, були проаналізовані доступні дані експертних звітів та моніторингових спостережень, що здійснюються в рамках програм державного моніторингу довкілля на національному та регіональному рівні.

Особливе значення для аналізу та визначення перспектив просторового розвитку відіграють геопросторові дані, тобто дані з чіткою географічною прив'язкою. Проте частина таких даних є застарілими та/або неоцифрованими, що унеможливлює їх застосування для виконання поточного аналізу та прогнозування розвитку мікрорегіону. Насамперед, це стосується інформації щодо природних умов та ресурсів, розвитку небезпечних природних процесів, структури землекористування та територій зі встановленим режимом використання (природоохоронні території, зони санітарної охорони, охоронні зони, санітарно-захисні зони тощо). Також доступ до низки даних під час дії правового режиму воєнного стану є обмеженим, що також унеможливлює їх застосування для аналізу поточної ситуації та прогнозування ймовірних тенденцій розвитку.

Утруднення для здійснення аналізу виникло через скорочення показників соціально-економічного розвитку в умовах зміни конфігурації районів, відсутність низки даних в розрізі територіальних громад.

Таким чином, стратегічна екологічна оцінка Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року здійснювалась з огляду на зазначені вище обмеження.

9. ЗАХОДИ, ПЕРЕДБАЧЕНІ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ МОНІТОРИНГУ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ

Обов'язковою складовою процесу виконання документа державного планування є здійснення моніторингу наслідків його виконання для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, а також для своєчасного вжиття заходів із запобігання, зменшення та пом'якшення ймовірних негативних наслідків виконання документа державного планування, а в разі їх виявлення не передбачених Звітом про стратегічну екологічну оцінку негативних наслідків, вжиття заходів для їх усунення.

Моніторинг проводиться відповідно до Порядку здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 16.12.2020 р. №1272. Відповідно до пункту 5 зазначеного Порядку для забезпечення систематичності та об'єктивності спостережень за змінами стану довкілля визначено:

1. Зміст заходів для здійснення моніторингу та строки їх виконання. Моніторинг фактичного впливу на довкілля, умови життєдіяльності населення та стан його здоров'я під час реалізації документа державного планування буде здійснюватися уповноваженим на це органом, який, в т.ч., визначатиме періодичність моніторингу, перелік індикаторів, забезпечить доступ до вихідних даних та результатів моніторингу.

Для проведення моніторингу рекомендовано здійснювати наступні заходи:

по-перше, збір та аналіз інформації про поточний стан складових довкілля, включаючи значення ключових екологічних показників, зокрема, порівняння фактичного стану компонентів довкілля з минулорічними показниками – 1 раз на рік на підставі результатів державного статистичного спостереження (у разі виявлення перевищень минулорічних показників провести аналіз на предмет зв'язку з реалізацією заходів Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року);

по-друге, порівняння захворюваності населення з минулорічними показниками – 1 раз на рік на підставі результатів державного статистичного спостереження (у разі виявлення перевищень минулорічних показників провести аналіз на предмет зв'язку з реалізацією заходів Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року).

Заходи, передбачені для здійснення моніторингу, враховують специфіку Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року, період, на який здійснюється планування, та необхідність здійснення моніторингу на різних стадіях виконання завдань Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року. Водночас вплив на довкілля проєктів та заходів, скерованих на досягнення цілей Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року, виконання яких передбачає проведення стратегічної екологічної оцінки відповідно до Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку», будуть моніторитися окремо під час їх реалізації та після їх завершення.

2. Кількісні та якісні показники, одиниці їх вимірювання та цільові значення таких показників відповідно до кожного з визначених у звіті про стратегічну екологічну оцінку наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення. Моніторинг наслідків виконання Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, базується на відстеженні певних показників (індикаторів) в розрізі компонентів довкілля (таблиці 9.1). Перелік показників (індикаторів) для

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

здійснення моніторингу Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року є орієнтований (невичерпний) і, за потреби, може бути змінений (зменшений або доповнений).

Таблиця 9.1. Рекомендовані показники (індикатори) моніторингу наслідків виконання Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року для довкілля, в тому числі для здоров'я населення

Компоненти довкілля	Індикатори	Одиниці вимірювання	Базове значення, 2023-2024 рр.	Проміжне значення, 2027 р.	Цільове значення, 2030 р.
Атмосферне повітря	площа багаторічних насаджень	га		тенденція до зростання	тенденція до зростання
	обсяг викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря шахтами мікрорегіону (пункт спостереження – ВП «Шахта Бужанська»)	тон/рік	360,104	тенденція до зниження	тенденція до зниження
	обсяг викидів забруднюючих речовин і парникових газів в атмосферне повітря від стаціонарних джерел викидів (пункт спостереження – м. Нововолинськ)	т	345,4*	тенденція до зниження	тенденція до зниження
Водні об'єкти	частка скинутих у поверхневі водні об'єкти нормативно очищених вод на очисних спорудах у загальному обсязі скинутих зворотних (стічних) вод	%	60	тенденція до зростання	тенденція до зростання
	кількість очисних споруд на території мікрорегіону	од.		тенденція до зростання	тенденція до зростання
Земельні ресурси, ґрунти	площа земельних угідь мікрорегіону, зайнятих териконами	га		тенденція до зниження	тенденція до зниження
	площа малопродуктивних та zdegradovanih земель мікрорегіону	га		тенденція до зниження	тенденція до зниження
	площа осідання земної поверхні над гірничими виробками	км ²	26,2**	тенденція до зниження	тенденція до зниження
Території з природоохоронним статусом, об'єкти Смарагдової мережі	кількість об'єктів ПЗФ	од.	2	тенденція до зростання	тенденція до зростання
	наявність комплексного плану просторового розвитку	+/-	-	тенденція до зростання	3
Рекреаційні зони та культурна спадщина	кількість проведених заходів із впорядкування рекреаційних зон та об'єктів культурної спадщини	од.		тенденція до зростання	тенденція до зростання
Відходи	кількість встановлених контейнерів для сортування сміття	од.		тенденція до зростання	тенденція до зростання
	кількість проведених інформаційно-просвітницьких заходів щодо поводження з відходами	од.		тенденція до зростання	тенденція до зростання
Клімат	кількість об'єктів відновлюваної енергетики, які функціонують на території мікрорегіону	од.	2**	тенденція до зростання	тенденція до зростання
Здоров'я	чисельність населення мікрорегіону	тис. ос.	66,969***	тенденція	тенденція

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

Компоненти довілля	Індикатори	Одиниці вимірювання	Базове значення, 2023-2024 рр.	Проміжне значення, 2027 р.	Цільове значення, 2030 р.
населення				до зростання	до зростання
	природний приріст, скорочення (мінус) населення мікрорегіону	осіб	-1286	тенденція до зростання природного приросту населення	тенденція до зростання природного приросту населення
	частка населення, яке подало декларації про вибір лікаря первинної медичної допомоги, у загальній чисельності населення мікрорегіону	%	73,5	тенденція до зростання	тенденція до зростання до 90%
Екологічне управління	обсяг фінансування заходів з охорони навколишнього природного середовища у рік в розрахунку на 1 мешканця мікрорегіону	грн	25,6***	тенденція до зростання	тенденція до зростання
	кількість проведених заходів з підвищення еко-свідомості населення	од.	10	тенденція до зростання	тенденція до зростання

*дані 2020 р.

**дані 2021 р.

***дані 2022 р.

За результатами щорічного моніторингу кількість індикаторів може бути розширена шляхом включення до моніторингу додаткових показників відповідно до умов реалізації Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року.

3. Кількісні та якісні показники, одиниці їх вимірювання та цільові значення таких показників для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання документа державного планування для довілля, у тому числі для здоров'я населення.

Оцінка ймовірних наслідків для довілля від реалізації Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року вказує на те, що його реалізація позитивно вплине на стан атмосферного повітря, водних об'єктів, ситуацію з відходами, земельні ресурси, біорізноманіття, здоров'я населення, збереження об'єктів природно заповідного фонду, а також об'єктів культурної спадщини.

Водночас під час виконання документа державного планування в результаті моніторингу реалізації цілей, передбачених в ньому, можуть бути виявлені впливи на довілля, у тому числі на здоров'я населення, які мають прямі наслідки на стан довілля, умови життєдіяльності та здоров'я населення. У такому разі перелік індикаторів для моніторингу наслідків виконання Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року для довілля, в т. ч. здоров'я населення, буде доповнено відповідними індикаторами, які дозволять об'єктивно оцінювати та відстежувати зміни.

4. Методи визначення кожного із показників, які дають змогу швидко та без надлишкових витрат їх вимірювати. Під час реалізації Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року будуть відстежуватись екологічні загрози для довілля шляхом спостережень та збору наявних статистичних та звітних даних про стан довілля, про наслідки для довілля та здоров'я населення, які виникли за результатом реалізації передбачених у Плані дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року цілей та завдань. Отримані показники будуть проаналізовані та об'єктивно оцінені шляхом порівняння наявних значень з нормативними значеннями (встановленими нормативно-правовими актами) та/або з цільовими значеннями (визначеними у Звіті про

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

стратегічну екологічну оцінку Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року).

5. Періодичність вимірювання показників, проведення їх аналізу та співставлення із цільовими значеннями. Відповідно до статті 17 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» моніторинг наслідків виконання документа державного планування, у тому числі для здоров'я населення, оприлюднює один раз на рік орган виконавчої влади, відповідальний за розроблення документа державного планування та здійснює загальне керівництво і контроль за його виконанням, на своєму офіційному веб-сайті у мережі Інтернет, вносить до Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки. У разі виявлення не передбачених Звітом про стратегічну екологічну оцінку негативних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, орган виконавчої влади вживає заходів для їх усунення. Відтак вимірювання показників, проведення їх аналізу та співставлення із цільовими значеннями буде здійснюватися не рідше одного разу на рік.

6. Засоби і способи виявлення наявності або відсутності наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, з урахуванням можливості виявлення негативних наслідків виконання документа державного планування, не передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку, включають:

- порівняння очікуваних і фактичних наслідків, що дозволяє отримати інформацію про вплив реалізації документа державного планування на довкілля, в т. ч. здоров'я населення;
- отримання інформації, яка може бути використана для удосконалення майбутніх оцінок (моніторинг як інструмент контролю якості CEO);
- перевірка дотримання екологічних норм, встановлених відповідними органами влади;
- відстеження процесу виконання документа державного планування відповідно до ухвалених в ньому цілей та завдань, включаючи передбачені заходи із запобігання, скорочення або пом'якшення несприятливих наслідків для довкілля, в т. ч. здоров'я населення.

У разі виявлення систематичних відхилень від встановлених нормативів щодо складових довкілля рекомендовано здійснити аналіз захворюваності населення для виявлення негативного впливу факторів навколишнього середовища на здоров'я населення. Водночас доцільно використовувати також відповідні статистичні та звітні дані.

У разі коли під час здійснення моніторингу виявлено не передбачені Звітом про стратегічну екологічну оцінку негативні наслідки реалізації Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року для довкілля, у тому числі для здоров'я мешканців громади, замовник повинен вжити заходів для їх усунення, а також розглянути пропозиції щодо внесення змін до Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року для запобігання подібним негативним наслідкам у майбутньому. У разі внесення суттєвих змін до Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року вони підлягають стратегічній екологічній оцінці.

Замовник протягом п'яти робочих днів з дня затвердження документа державного планування розміщує на своєму офіційному веб-сайті та вносить до Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки затверджений документ державного планування, рішення про його затвердження, заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування і письмово повідомляє про це орган, зазначений у статті 6 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку».

10. ОПИС ЙМОВІРНИХ ТРАНСКОРДОННИХ НАСЛІДКІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ

План дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року не містить конкретних проєктів здійснення господарської діяльності, які можуть мати значний вплив на довкілля сусідніх держав, і які потребують надання документів дозвільного характеру на їх провадження. Відтак стратегічна екологічна оцінка Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року не передбачає проведення транскордонних консультацій щодо ймовірних наслідків від її реалізації для довкілля, в тому числі здоров'я населення, сусідніх держав.

11. РЕЗЮМЕ ІНФОРМАЦІЇ НЕТЕХНІЧНОГО ХАРАКТЕРУ, РОЗРАХОВАНЕ НА ШИРОКУ АУДИТОРІЮ

1. План дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року покликаний забезпечити розвиток мікрорегіону як сучасної згуртованої екологічно чистої території, комфортної та безпечної для ведення бізнесу та проживання населення, гостинної для поціновувачів активного і пасивного відпочинку на Волині. Для забезпечення такого поступу План дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року базується на принципах збалансованого економічного та соціального розвитку громади, раціонального використання ресурсного потенціалу та екологічної безпеки. Напрями розвитку мікрорегіону включають природоохоронну складову й спрямовані на забезпечення цілей з розвитку екологічно чистої та енергоефективної території, зокрема, через «зелений перехід», підвищення екологічної свідомості мешканців та бізнесу мікрорегіону. Досягнення мети буде відбуватися через реалізацію шести цілей, визначених Планом дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року: 1) трансформована економіка Волинського вугільного мікрорегіону сприяє сталому розвитку та інноваційності мікрорегіону; 2) екологічна сталість та зелений перехід формують привабливість території мікрорегіону для наступних поколінь; 3) модернізована інфраструктура адаптована для потреб мешканців та бізнесу мікрорегіону; 4) якісна система освіти та професійної підготовки відповідає новим вимогам ринку праці мікрорегіону; 5) комплексна система соціальної підтримки вивільнених працівників вугледобувних підприємств та інших вразливих груп населення є інклюзивною та доступною; 6) система управління трансформацією є прозорою та соціально відповідальною.
2. План дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року відповідає стратегічним цілям державної екологічної політики України та узгоджується з низкою документів державного планування, серед яких: Стратегія екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату до 2030 року, Енергетична стратегія України до 2050 року, Концепція Державної цільової програми справедливої трансформації вугільних регіонів України на період до 2030 року, Водна стратегія України на період до 2050 року; Національна транспортна стратегія України на період до 2030 року та інші.
3. Екологічна ситуація на території мікрорегіону характеризується значним впливом на компоненти довкілля тривалого вуглевидобутку. Водночас висока зношеність інженерної інфраструктури мікрорегіону, зокрема мереж водопостачання і водовідведення, низький рівень енергоефективності, енергетична ресурсозатратність бюджетних установ, недостатня розвиненість системи сортування побутових відходів, особливо у сільських населених пунктах, тощо в комплексі посилюють екологічні загрози для мікрорегіону. У населених пунктах мікрорегіону залишається високим рівень забруднення атмосферного повітря автомобільним транспортом.
4. До головних екологічних проблем Волинського ВМР належать: забруднення атмосферного повітря та ґрунтів шкідливими викидами підприємств вуглевидобутку, автотранспорту (особливо в місцях житлової забудови, прилеглої до автодоріг з інтенсивним рухом транспорту); забруднення поверхневих вод через скид неочищених та недостатньо очищених стічних вод та у зв'язку із нестачею водоохоронних зон та прибережно-захисних смуг водних об'єктів; фізичний і моральний знос очисних споруд; екзогенні геологічні процеси тощо.
5. Цілі та завдання Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року загалом спрямовані на зменшення негативного впливу на довкілля, у т.ч. здоров'я населення. Вони узгоджуються з державними та регіональними екологічними цілями, визначеними Законом України «Про

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» та Стратегією екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату до 2030 року, затвердженою Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20.10.2021 р. №1363-р.

6. Реалізація Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року не передбачає появу нових негативних наслідків для довкілля, у т.ч. здоров'я населення. Водночас реалізація завдань Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року сприятиме покращенню екологічної ситуації у мікрорегіоні.
7. Ймовірність того, що реалізація Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року призведе до появи негативних впливів на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності матимуть значний кумулятивний вплив на довкілля, – відсутня.
8. Під час реалізації Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року передбачене здійснення моніторингу ефективності його впровадження за допомогою екологічних індикаторів. Це є важливою складовою контролю впливу реалізації документа державного планування на довкілля та необхідною передумовою забезпечення збалансованості розвитку мікрорегіону з врахуванням екологічних норм.
9. Транскордонні наслідки виконання Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року відсутні, оскільки його виконання не матиме наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, сусідніх держав.

Зважаючи на зазначене вище можна констатувати, що загалом План дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року було розроблено з урахуванням ймовірних впливів на довкілля, у тому числі на здоров'я населення, та заходів з мінімізації появи негативних ризиків. Реалізація документа державного планування, за умови дотримання екологічних вимог, сприятиме збереженню довкілля та зменшенню антропогенного навантаження на нього. Робота у напрямку досягнення цілей Плану дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року забезпечить стійкий розвиток мікрорегіону та сприятиме покращенню рівня життя місцевих мешканців через дотриманням екологічних норм та раціональне використання природних ресурсів.

Виконавці документу:

Кандидат економічних наук, доцент,
старший науковий співробітник
ДУ «Інститут регіональних досліджень
імені М. І. Долішнього НАН України»

Кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник
ДУ «Інститут регіональних досліджень
імені М. І. Долішнього НАН України»

Андрій ДУБ

Ірина ЛЕЩУХ

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року

Додаток А

Таблиця А.2. Зведена інформація щодо місць видалення відходів вуглевидобутку на території Волинського вугільного мікрорегіону⁴³

Реєстраційний номер, рік реєстрації	Найменування місця видалення відходів	Місце знаходження місця видалення відходів	Власник місця видалення відходів	Режим функціонування	Категорія екологічної безпеки	Характеристика місця видалення відходів	Характеристика відходів
№ 4; 2001 р.	Породний відвал	м. Нововолинськ	Шахта №9 «Нововолинська», ДП «Волиньвугілля»	Діюче	В (небезпечні)	Відкритий породний відвал. Обсяг – 2456,577 тис тон. Площа – 56 тис.м2 (+9 тис. м2)	Порода в результаті вуглевидобутку (4кл.н.)
№ 5; 2001 р.	Породний відвал	м. Нововолинськ	Шахта №1, «Нововолинська», ДП «Волиньвугілля»	В стадії проектування рекультивації	В (небезпечні)	Відкритий породний відвал. Обсяг – 11037 тис тон. Площа – 12.97 га	Порода в результаті вуглевидобутку (4кл.н.)
№ 6; 2000 р.	Породний відвал	м. Нововолинськ	Шахта «Бужанська», ДП «Волиньвугілля»	Діюче	В (небезпечні)	Відкритий породний відвал. Обсяг – 21,690 тис.м3. Площа – 137 тис.м2	Порода в результаті вуглевидобутку (4кл.н.)
№7; 2000 р.	Породний відвал	с. Стара Лішня, Поромівська громада	Шахта №5 «Нововолинська», ДП «Волиньвугілля»	Законсервовано	В (небезпечні)	Об'єм – 10986800 тон. Площа – 15.6 га.	Відходи вуглевидобутку (4кл.н.)
№ 8; 2000 р.	Породний відвал	м. Нововолинськ	Шахта №8 «Нововолинська», ДП «Волиньвугілля»	Законсервоване	В (небезпечні)	Породний відвал. Обсяг – 3667 тис тон. Площа – 17.68 га	Відходи вуглевидобутку (4кл.н.)
№ 9; 2000 р.	Породний відвал	м. Нововолинськ	Шахта №3 «Нововолинська», ДП «Волиньвугілля»	Законсервоване	В (небезпечні)	Породний відвал. Обсяг – 2847 тис тон. Площа – 9.14 га	Відходи вуглевидобутку (4кл.н.)
№ 10; 2000 р.	Породний відвал	м. Нововолинськ	Шахта №4 «Нововолинська», ДП «Волиньвугілля»	Законсервоване	В (небезпечні)	Породний відвал. Обсяг – 2491 тис тон. Площа – 9 га	Відходи вуглевидобутку (4кл.н.)

⁴³ Реєстр місць видалення відходів у Волинській області. URL: <https://voladm.gov.ua/article/restr-misc-vidalennya-vidhodiv/>

**План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року**

Реєстраційний номер, рік реєстрації	Найменування місця видалення відходів	Місце знаходження місця видалення відходів	Власник місця видалення відходів	Режим функціонування	Категорія екологічної безпеки	Характеристика місця видалення відходів	Характеристика відходів
№ 11; 2000 р.	Породний відвал	м. Нововолинськ	Шахта №2 «Нововолинська», ДП «Волиньвугілля»	Законсервоване	В (небезпечні)	Породний відвал. Обсяг – 2633 тис тон. Площа – 9.78 га	Відходи вуглевидобутку (4кл.н.)
№ 12; 2000 р.	Породний відвал	м. Нововолинськ	Шахта №7«Нововолинська», ДП «Волиньвугілля», 12 км від м. Нововолинськ	Законсервоване	В (небезпечні)	Породний відвал. Обсяг – 2243 тис тон. Площа – 10.77 га	Відходи вуглевидобутку (4кл.н.)
№ 13; 2000 р.	Породний відвал	м. Нововолинськ	Шахта №«Нововолинська», ДП «Волиньвугілля», 9 км від м. Нововолинськ	Законсервоване	В (небезпечні)	Породний відвал. Обсяг – 4.418 тис тон. Площа – 19.42 га	Відходи вуглевидобутку (4кл.н.)
№ 51; 2004 р.	Породний відвал шахти №10	Біля с. Петрово, Поромівська громад	ДП «Дирекція по будівництву об'єктів»	діюче	В (небезпечні)	Обсяг видалення-341,20066 тис м³. Проектний обсяг – 1445,7 тис. м³. Площа – 7,38 га.	Відходи вуглевидобутку (4кл.н.)

План дій зі справедливої трансформації
Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року